

Faint handwritten text, possibly a signature or title, mostly illegible due to fading.

Diplomdarbs.

ATSTĀŠANA VAI PAMEŠANA BRIESMĀS.

Jānis Bleikšs,
stud.iur., matr.20912.

1944.g.

I I e v a d s .

Kā tiesisku institūtu vispār, tā arī sodāmu nodarījumu attīstības gaita mums rāda, ka blakus galveniem tiesiskiem institūtiem, kuru jēdzienu un vispārējo moraliski-tiesisko saturu atrodam jau pie visām to kultūras pakāpi sasniegušām tautām, kad sabiedriskā dzīve sāk izvirzīt prasību pēc tiesiskās dzīves izveidošanas, attīstās arī specifiski laika garam un tautu moraliski-ētiskai attīstības pakāpei atbilstoši tiesiskie institūti. Šie institūti, atkarībā no tos radījušiem cēloņiem, gūst zināmus apmērus un iespaidu sabiedrības dzīvē; tos radījušiem cēloņiem izzūdot, tie dažkārt paliek kā vispār atzīti tiesiski institūti, vai arī tie izzūd kopā ar tos ierosinājušiem faktoriem no tiesiskās un sabiedriskās dzīves.

Man šķiet, ka tie institūti, kas paliek tiesībās kā atzītas un vajadzīgas normas sabiedriskās dzīves regulēšanai līdz ar to kvalificē savu vērtību un ir arvienu jauns solis uz priekšu tiesiskās apziņas attīstības gaitā. Turpretīm mazvērtīgi un neievērojami ir daži tādi tiesiskie institūti, kurus radījuši gadījuma cēloņi, vai arī sabiedriskās attiecības un reliģisko uzskatu prasības un kuŗas nav tiesības ideālā nozīmē, bet vienīgi līdzeklis zināmu uzskatu vai interešu aizsardzībai. Kā pozitīvu piemēru šē varētu minēt ģimenes tiesības, kas dod mums daudz piemēru tiesiskās apziņas

evolūcijas gaitai (sievietes un bērnu tiesību ievērošana u.c.); kā krasu piemēru negatīviem institūtiem mēs varētu minēt dažādus noteikumus un statūtus, piem. raganu, buršanas u.t.l. apkaršanai.

Šī darba gaitā mēs iepazīsimies ar vienu no tiem tiesiskiem institūtiem, kas radies morāliski-ētisku prasību iespaidā un pārdzīvojis veselu virkni pārvērtību, ir guvis vispār atzītu vietu sodu likumos un kas zināmā mērā ar to vispār ilustrē tiesiskās apziņas attīstības gaitu sākot ar pilnīgu vienaldzību daudzos gadījumos pret cilvēka dzīvības un veselības apdraudēšanu nonāk līdz ievērojamai šo tiesisko labumu aizsardzībai no sodošās varas puses. Šī institūta apskatā mēs redzēsim, ka no tādiem vispār atzītiem sodāmiem nodarījumiem kā nonāvēšana un miesas bojājumu sagādāšana, cilvēces tikumiem attīstoties un mīkstinoties morāliski-ētiskiem uzskatiem, izveidojas pakāpeniski jauns sodāma nodarījuma veids, kas savā darbības laukā iekļauj jaunas noziedzīgā nodarījuma subjektu un objektu kategorijas un ņem savā aizsardzībā jaunus tiesisku labumu kontingentus.

Mūsu apskatāmais sodāmais nodarījums raksturīgs vēl ar to, ka viņš nebūt nav sasniedzis savu galējo attīstības pakāpi un tas nav vēl sastindzis kādā vispār atzītā jēdziena un saturā definīcijā. Tieši tagad dažādu tautu un valstu kodeksi uzrāda ievērojamu tendenci šo sodāmo nodarījumu no jauna modificēt, no vienas puses sašaurinot tam līdz šim piekrītošo darbības lauku, un no otras puses cenšoties izveidot to par parocīgu un daudz un dažādus tiesiskās dzīves gadījumus ap-

tverošu tiesisku institūtu.

Dažas nodaļas mūsu turpmākā apskatā rādīs, kā šis šķietami ne sevišķi nozīmīgais sodāmais nodarījums pakāpeniski sāk ietvert savā darbības aplokā tieši modernākās un pēdējā laikā attīstījušās sabiedriskās dzīves paradības un izpaudumus.

Pamatā šim apskatam ir ņemtas vācu tiesības, jo vienīgi viņas ir uzskatāmas par šī institūta tiešām radītājām un izveidotājām.

Šis institūts, kuŗa pirmavoti vienīgi dziļveidīgi sastopami romiešu tiesībās, pārdzīvo līdz ar romiešu tiesībām visas raksturīgākās pārmaiņas to attīstības gaitā negūstot tomēr patstāvīga institūta nozīmi. Arī Romas imperijas mantniecēs valstīs vispārēja sabrukuma un juku laikā, protams, nerodam labvēlīgus apstākļus tiesiskās domas un līdz ar to šī institūta attīstībai. Jauna impulsa dod kanoniskās tiesības, kuŗu iespaidā jau C.C.C. atrodam pirmo skaidrāko šī institūta formulējumu, gan ļoti šauram darbības laukam. Turpmākie partikulārie vācu sodu likumi arvien vairāk pievēršas šī institūta uzstādītai problēmai, līdz tas gūst galīgo, patreiz spēkā esošo, formulējumu Alg.Str.G.B.no 1871.gada.

Kādu, kaut tikai pa daļai līdzīgu attīstības gaitu, nevaram atrast nevienas citas tautas sodu likumos. Anglo-sakšu valstīs viņš vispārī nekad nav guvis patstāvīga institūta nozīmi, kamēr krievu tiesības gan izveido to atbilstoši savas valsts tiesiskai uztverei un ģeopolitiskam stāvoklim, tomēr principā aizgūst viņu no vācu tiesībām un pamatā tām ir vācu tiesību izveidotās atziņas un jēdzieni.

Sakarā ar teikto, sevišķu vērību piegriezu dažādo laiku un valstiņu vācu sodu likumiem, kas sniedz visvairāk materiāla šim tēmatam.

Vēl reiz gribu aizrādīt, ka šis institūts, izaugot no ļoti vienpusīga un aploka ziņā šaura sodāma nodarījuma, ir gan guvis laika tecējumā daudz plašāku piemērošanu, kā to, kādu ierobežo tas mērķis, kādam viņš no sākuma bija domāts, tomēr tas vēl nav guvis galīgu un vispāratzītu formulējumu, jo tieši vācu tiesībās 1871.gada sodu likumā sniegtais šī institūta formulējums nebūt vairs neapmierina vācu juristus un zinātniekus, un jaunie vācu sodu likumu projekti paredz tam jau citādu formulējumu un eventuēli arī plašāku darbības lauku.

Kādu nostāju ņemtu šai jautājumā Latvijas tiesības, grūti pateikt, jo patreizējais mūsu sodu likuma formulējums gandrīz pilnībā balstās uz krievu 1903.gada sodu likuma formulējuma, bet krievu sodu likumu tālākā attīstība ir pēmusi notikušo dziļo un tālejošo sabiedriskās dzīves pārvērtību dēļ pilnīgi citu attīstības gaitu, kaut gan arī patreiz spēkā esošie Padomju savienības sodu likumi visumā kopē 1903. gada sodu likumu formulējumu un sistēmu tieši šī institūta uztverē. Krievu tiesībās ir jāapmierinās ar 1903.gada sodu lik. un attiecīgiem komentāriem, kādus šai jautājumā ir snieguši krievu zinātnieki. Tāpēc jaunākās atziņas par šo deliktu un šī institūta attīstību no "de lege ferenda" viedokļa atrodamas galvenokārt tikai vācu un dažū citu, kā šveiciešu, beļģu, holandiešu, norvēģu u.c. tiesībās un kaut arī vērtīgi norādījumi atrodami krievu zinātnieku darbos vispāri, un sevišķi

komentāros pie Krievijas 1903.gada sodu lik.

II Vēsturiskais apskats.

Kā jau es ievadā aizrādīju, romiešu tiesībām šis institūts kā tāds ir pilnīgi svešs. Romiešu tiesībās mēs atradīsim tikai dažas tā pazīmes un proti tās, kas ir galvenokārt saistītas ar šī institūta ģimenes tiesisko dabu. Līdz ar to kļūst skaidra vecāko romiešu tiesību nostāja šai jautājumā, kas, atzīstot neaprobežotu vecāku varu kā par ģimenes locekļiem, tā arī par piederīgām pie ģimenes citām ģimenes locekļu kategorijām, līdz ar to nodod tās visas neaprobežotā tēva varā. Šāda tiesību koncepcija jau pati par sevi raksturo tiesību subjektu pienākumus un tiesības. Romas republikas laikā, tā tad nesastopam šo institūtu pat tā visšaurākā veidā - proti kā expositio infantium. Turpretīm Romas ķeizervalsts pastāvēšanas beigu periodā, un proti kopš 3.g.s.p.Kr., jau diezgan bieži sastopamies ar norādījumiem par expositio infantium ¹⁾ un sodu par to ²⁾. Tomēr, kā jau norādīju, šī laika romiešu tiesības neizdala šo institūtu atsevišķi, bet kvalificē to kā nonāvēšanas veidu. Līdzīgi šo noziedzīgo nodarījumu veidu uztver arī Justiniāna C.J.C. 153. Novelle. ³⁾

1) Holzendorff. Handbuch des Deutschen Strafrechts 464.l.p.
„Bērnu pamešana kvalificējas senos laikos vai nu kā darbība, kas iekļāvās "patria potestas" rāmjos, vai arī kā valsts varas atzīts līdzeklis kā atbrīvoties no slimiem un vājiem bērniem. (sal. Spartas parašas). No baznīcas tēviem uz bērnu pamešanas gadījumiem un to biežo pielietošanu norāda Lactantius.”

2) L.4.D.de agnosc.vel al lib.; L.2.Cod.de inf.expos.; L.2.Cod de patr.qui fil.distrax.

3) L.pen.Codde patr.potestas.Nov.153.L.15.

Kristīgo ķeizaru laikā ar kapitālsodiem aizliegtā bērnu pamešana nodereja kanoniskām tiesībām par paraugu, un sakarā ar vispārējo moralisko un juridisko uzskatu progresu, kanoniskās tiesībās uzņēmās ne tikai bērnu, bet arī citu bezpalīdzīgā stāvoklī esošu personu kategoriju aizsardzību pret pamešanu un cietsirdīgu apiešanos.¹⁾

Kā to redzēsīm turpmākās nodaļās, romiešu un sevišķi kanoniskās tiesības, kaut arī neizolē šo jauno ^{noziedzīgo/}nodarījumu tipu, tomēr vispārējos vilcienos jau nosaka tā objektu loku un pa daļai kvalificē arī subjektu kategorijas. Kamēr romiešu tiesības uzsver tikai bērnu pamešanu, kanoniskās tiesības jau izvirza vispārēju apzīmējumu "languidi"²⁾ un dod arī zināmu šo "languidi" kategoriju uzskaitījumu.

Līdz pat 19.g.s.visi vācu sodu likumu kodeki ievēro šos norādītos pamatprincipus šī noziedzīgā nodarījuma uztverē un necenšas kaut cik kardināli izvest kādas pārgrozības šai jautājumā. Jaunākās atziņas sastopam vienīgi tikai 18.g.s.beigās un 19.g.s.sākumā.

Zināma patstāvīga nozīme šim noziedzīgam nodarījumam piešķirta C.C.C.

1) Holzendorff. Handbuch des Deutschen Strafrechts 464.1.p.
„Katrā ziņā kanoniskās tiesības nedod kādu vispārēju objektu kategoriju uzskaitījumu. 11.Tit.virsraksts "languidi" katrā ziņā nesaskan ar dekretalijām, kas lieto "languidi" viscaur adjektīvā, ne subjektīvā nozīmē. Bērnu, vergu un brīvlaisto pamešanu kanoniskās tiesības pielīdzina alimentu nemaksāšanai.”

2) ibid. C.I.X de infantibus et languidi ex.V.11.
„Nav skaidrs šo nosacījumu darbības lauks; tiek norādīts uz bērniem, brīvlaistiem un vergiem ar piezīmi, ka vecuma robežu pie "praedicti languidi" būtu vēlams pacelt uz augšu.”

C.C.C. 132.Art.runā par bērna pamešanu vai izlikšanu no mātes puses.¹⁾ Raugoties no tās vietas, kāda piešķirta šim sodāmajam nodarījumam minētā kodeksa sistēmā, būtu jāsecina, ka C.C.C. kvalificē pamešanu kā noziedzīgu nodarījumu ar nonāvēšanas nolūku.²⁾ Vispirms artikuls runā par bērna pamešanu no mātes ar nolūku no tā atbrīvoties, bet bez nolūka sagādāt tam nāvi, pēc tam tiek norādīts uz līdzīgu nodarījumu, bet ar nolūku radīt nāvīgas sekas. Ne visai augstais sods tomēr šķiet norādām uz to, ka arī pēdējā gadījumā kodeks ne-prezumē nonāvēšanas nolūku.

Citi vecākie vācu sodu likumi un parašas uztver romiešu un kanonisko tiesību iespaidā pamešanu kā tādu iepriekš-nodomātu, pretlikumīgu, tomēr nonāvēšanas nolūku nesaturošu noziedzīgu darbību, kas vērsta uz bezpalīdzīga bērna atstāšanu bezpalīdzīgā stāvoklī no viņa ascendentu puses ar nolūku no tā atbrīvoties; iepriekšnodomāts dzīvības vai veselības apdraudējums nav nepieciešams. Tā kā noziegums tiek kvalificēts kā vecāku pienākumu neievērošana,³⁾ tad tā subjekti nevar būt līgumiskie kopēji un audzinātāji.⁴⁾

1) C.C.C. 132.Art. "ja māte ar nolūku no tā atbrīvoties liek savu bērnu no sevis nost..."

2) Turpretīm "tautu tiesības" noteikumi divējādā ziņā pieslēdzas romiešu un kanonisko tiesību uzskatam. Pirmkārt nozieguma subjekts parastā uztverē ir ārļaulībā dzimušā bērna māte, ne tēvs un otrkārt, normāli, tiek izslēgts nonāvēšanas nolūks un vēlāk pretēji nodomam iestājusies nāve var būt par pamatu vienīgi soda paaugstināšanai. Jāievēro, ka sevišķi atradeni namu sistēma ievērojami veicināja šāda tipa noziegumus.

3) Feuerbach. Peinliches Recht 536.l.p. Šādi noziegumi sadalās nebeidzami daudz veidos, dažreiz tiem pamatā ir pārkāpums pret vecāku pienākumiem, citreiz tos uztver kā bērna "statusa" apdraudējumu; tomēr būtu par šauru

Turpmāk šī noziedzīgā nodarījuma attīstība vācu un radnieciskās tiesībās visumā ir šāda. Austriešu kodeks runā par bērnu pamešanu tikai vienā nodaļā. Saskaņā ar 133.Art. katrs, kas pamet bērnu tādā vecumā, kurā tas nespēj pasargāt savu dzīvību no briesmām, pastrādā smagu noziegumu, neatkarīgi no darbības motīviem.

Prūšu zemestiesības izšķir vairākus pamešanas veidus (969.§.), tomēr kāds reskripts no 1796.gada⁵⁾ atzīmē, ka šis § piemērojams vienīgi jaunpiedzimušiem bērniem, turpretim vecāku bērnu pamešana jākvalificē vai nu kā krāpšana, uzturēšanas pienākuma neievērošana, vai arī kā kaitējums. Visā visumā kā prūšu 1620.gada, tā arī minētās austriešu no 1656. līdz 1768.gadam spēkā esošās tiesības atzīmē divus šī delikta veidus - vienu smagāku - ar nogalināšanas nolūku un otru vieglāku, bez šāda nolūka.⁶⁾ Jāatzīmē, ka visi šie kodeksi blakus norādījumam uz "atbrīvošanas nolūku" sevišķi tomēr pastrīpo arī bīstamības momentu.⁷⁾ Par likumdošanas un -----
saistīt šo noziegumu ar nonāvēšanu vien.

4) Sal.K.Binding.Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts 61.1.p.

5) Mannkopf. 383.1.p.

6) Tikai austriešu sodu likumi no 1787.gada sāk noteikti šķirot pamešanu no nonāvēšanas.

7) Radbruch.Vergleichen.Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts. Band V 188.1.p. "Brambergensis" und "Brandenburgica" (157.Art.) pieprasa, lai pamešanas subjekts būtu mātē un nolūks "atbrīvošanās no tē", tomēr šie kodeksi grib sodīt šo aizgādības pienākuma pārkāpšanu, ja tam līdztekus iet arī bērna dzīvības un miesas apdraudējums un ja mātē to ir nolikusi "bīstamībā". Arī "Carolina" kā ar norādījumu uz bīstamību, tā arī ar virsrakstu ("Sodi sievietēm, kas viņu bērnus, no-

zinātnes uzskatiem un šī institūta attīstību līdz 19.g.s. var teikt, ka pamešana visumā kvalificējas kā "dolus vagus" t.i. tas nekvalificējas galīgi ne kā bērna dzīvības un veselības apdraudējums, nedz arī kā aizgādības pienākuma neievērošana, bet jāsaaka, ka soda piedraudējums vēršas visumā tikai pret kumulatīvu darbību, t.i. pret bērna dzīvības un miesas apdraudējumu, saistītu ar aizgādības pienākuma pārkāpšanu no mātes puses. Šāds stāvoklis turpinājās līdz 19. g.s. un 19.g.s.sākumā. Akcentēta galvenā kārtā tiek ārtaulības bērna pamešana no mātes puses.¹⁾

Jaunu attīstības virzienu un jaunu teoretisku pamatojumu gūst šis noziedzīgais nodarījums vācu partikulāros sodu likumu kodekos 19.g.s.²⁾ Kopš Bavārijas 1813.gada sodu likuma, šo noziedzīgo nodarījumu nesauc vairs nolikšana(prom), bet pamešana. Jaunais formulējums raksturo jēdziena un saturs paplašināšanu. Līdz šim lietotais jēdziens nolikt(prom) saistīts ar mazu bērnu, jo nolikt prom var tikai mazu bērnu, kas vēl nevar staigāt, vai arī slimības vai bez-

lūkā no tiem atbrīvoties, liek no sevis nost bīstamā veidā")...

Arī citi vēlākie atsevišķo novadu sodu likumu kodeki no vienas puses pieprasa, lai māte pamet bērnu "nolūkā no tā atbrīvoties" un "tai apziņā, lai to vairs nenemtu atpakaļ", tomēr arī atzīmē, ka tai tas jādara "bīstamā veidā".

1) Sk.Brandenburgas HGO no 1582.g. 159.Art.; Kurpfalces zemes tiesības no 1582.un 1610.g. V.d. 22.Tit.; Prūsijas hercogistes 1685.g.zemes tiesības VII gr. V Tit. III Art.; Bavārijas C.J.C. no 1751.g. III kap.23.§.u.c.

2) Bavārijas 1813.g.s.l. 174.- 177.Art.un 370.Art.; Oldenburgas 1814.g. 179.- 182.un 376.Art.; Saksijas 1838.g. 131.Art.; Virtembergas 1839.g. 256.- 259.Art.; Braun - šveigas 1840.g. 156.§; Hannoveras 1840.g.239.un 240.Art;

samapas dēļ bezpalīdzīgā stāvoklī nonākušu personu. Tā kā šīs divas kategorijas vācu sodu likumos līdz 19.g.s.sevišķi neuzsver ¹⁾, tad jaunais formulējums vien jau liecina par šī noziedzīgā nodarījuma darbības lauka paplašināšanos. Bavāriešu sodu likumos pamešana ievietota starp noziegumiem pret citu dzīvību (174.u.t.Art.) un to pastrādā, ja vecāki pamet bezpalīdzīgā stāvoklī savu bērnu, kas jaunības vecuma, slimības vai vājuma dēļ nespēj pats sev palīdzēt, vai arī ja šo pašu noziegumu pastrādā pret bērniem, vājiem vai slimiem personas, kuŗu pienākums bija tos kopt. Visi turpmākie vācu partikulārie sodu likumi ar lielākiem vai mazākiem redakcionālas dabas grozījumiem adoptē šo 1813.gada Bavārijas sodu likumu formulējumu ²⁾, tā piemēram Sakšu sodu likuma 131. Art.nodaļā par noziedzīgiem nodarījumiem pret cita dzīvību, uzskata par noziegumu, ja vecāki vai citas personas nodomāti, tomēr ne ar dzīvības atņemšanas nolūku, pamet vai atstāj bezpalīdzīgā stāvoklī personas, kas atrodas viņu aizgā-

Hessenas 1841.g. 286.- 291.Art.; Badenes 1845.g. 260.- 266.§.; Sasavas 1848.g. 279.- 284.§.; Tiringas 1850.g. 130.Art.; Prūsijas 1851.g. 183.§.; Saksijas 1855.g. 163. Art.; Bavārijas 1861.g. 246.un 247.Art.; Hamburgas 1869.g.129.Art.

1) Radbruch, Vergl.Darst. 240.l.p. "Kā pirmais pēc J.S.F. Böhmer'a (Medit.in C.C.C. 1774. 132.Art.1.§) šo jēdzienu attiecināja arī uz bezpalīdzīgiem pieaugušiem Tittmann's (Handbuch I. 2.A. 201.§). Bavārijas sodu likumi atzina šo ierosinājumu par ievērojamas cienīgu un deva arī šim jaunam noziegumam jaunu tehnisku nosaukumu!

2) Sastādīts Feuerbach'a ideju iespaidā.

dībā, un, kas sava jaunības vecuma, slimības vai vājuma dēļ nav spējīgas pašas sev palīdzēt. Virtembergas sodu likuma 256.Art. Noziedzīgie nodarījumi pret dzīvību, formulē šo noziegumu tā pat kā sakšu sodu likums, vienīgi tie runā par personām, ar kuŗu uzturēšanu viņi, t.i. nodarītāji, bija saistīti. Badenes projekts (Atsevišķa nodaļa par bezpalīdzīgu personu pamešanu) 335.§, atzīmē gadījumu, kad šo noziegumu pastrādā vecāki, kurpretīm 236.§ runā par citām personām; 242.§ atsevišķi izceļ jaunpiedzimuša ārļaulības bērna pamešanu (vieglāks sods).¹⁾

Prūsijas 1851.gada sodu likumi no vienas puses ar savu īso formulējumu - vienā artikulā - jau tuvojas spēkā esošam 1871.gada sodu lik. koncentrētam formulējumam, bet no otras puses to redakcija un saturs liecina par ievērojamu franču tiesību iespaidu - sevišķi noteikta 7 gadu vecuma robeža bērniem.

Vēl jāpiemin, ka austriešu 1852.gada sodu likumi²⁾ kā formulējuma, tā satura ziņā neuzrāda nekāda progresu, bet pat ievērojamā mērā ir radniecīgi C.C.C. formulējumam.³⁾

1) Visumā jāsaprot, ka pilnīgu radniecību ar 1813.gada Bavarijas sodu likumiem uzrāda Oldenburgas 1814.gada sodu lik.; Saksen-Altenburgas 1841.gada sodu lik., Virtembergas 1839.gada sodu lik.; Braunšveigas 1843.gada un Hanoveras 1840.gada sodu lik.jau uzrāda redakcionālas dabas atšķirību. Hessenas 1841.gada sodu lik.gan pieslienās Bavarijas 1813.gada sodu lik., tomēr tie liecina arī par zināmu franču "Code penal" iespaidu;Badenes 1851.gada sodu lik.raksturīgs ar to, ka tas paredz pamešanai sevišķu nodaļu. Nassavas 1849.gada sodu lik. pilnīgi kopē Hessenas 1841.gada sodu lik. Tiringas valstu 1850.gada sodu lik.sastādīts pēc Saksijas sodu lik.

2) 144.- 148.Art.

3) Austrijas 1858.gada sodu lik.paredz tikai pamešanu šau-

Visumā tā tad varam teikt, ka vācu 19.g.s. sodu likumos ir izveidojies noziedzīgā nodarījuma sastāvs, kas atrodams arī spēkā esošās vācu tiesībās un kuŗu varam apzīmēt kā bezpalīdzīgu personu pamešanu un kuŗu varam pieskaitīt pie to noziegumu grupas, kas ir vērsti pret cilvēka dzīvību, jo šis delikts arvien ir saistīts ar lielāka vai mazāka apmēra dzīvības apdraudējumu, kur noziedzīgā nodarījuma subjekts tiek sodīts neatkarīgi no sekām.

No citu tautu sodu likumieviedokļiem atzīmēsim, ka franču "Code penal" savā 349.§.pārstāv viedokli, katrā ziņā pārāk vienpusīgu, un par kuŗu mēs vēl runāsim citā sakarībā, ka šis noziegums ir kvalificējams kā pārkāpums pret bērna ģimenes stāvokli, vai arī kā tā eksistences apdraudējums; pārkāpuma smagums atkarīgs no tā, vai 7 gadus nesasnegušu bērnu ¹⁾ atstāj vientuļā, vai arī ja to pamet biežāk apmeklētā vietā ²⁾. Bez tam vēl ir jāievēro, ka franču 1810.gada "Code penal"³⁾ paredz, ka ir jānotiek kā pamešanai, tā arī tai sekojošai atstāšanai, tā kā pamešana bez atstāšanas un otrādi netiek sodīta.⁴⁾ Jāatzīmē, ka šo trūkumu

rākā nozīmē, t.i. (Weglegen), prezumējot, ka pamešana, kā nodarījums nedarīšanas deļ (Straftat durch Unterlassung), tiks klusuciešot līdztekus skarta ar soda piedraudēšanu par promolikšanu.

1) Sal.prūšu 1851.gada sodu lik.

2) Sods mazāks.352.Art. Sal.vēl Thomas - de infantium expositione. Lovau 1826.

3) Code penal 1810.gada Art.349.- 353.

4) Piem. ja māte slepeni uzrauga bērnu, līdz to kāds atrod.

novērš tikai 1898.gada novele, kas draud ar sodu kā par bērna pamešanu, tā arī par tā atstāšanu.¹⁾

Sardinijas sodu likumos pamešana ievietota nodaļā par nodarījumiem pret ģimenes kārtību, sevišķi ir izcelts nodoms apslēpt pierādījumus par bērna izcelšanos; citādi šie sodu likumi uztver šo noziedzīgo nodarījumu līdzīgi franču "Code penal". Līdzīgā kārtā arī Itālijas sodu likumi draud tikai par pamešanu, vadoties no jau pieminētā apsvēruma, ka sodāma atstāšana vien bez iepriekš notikušas pamešanas nav domājama.²⁾

Jāatzīmē, ka citu valstu sodu likumi 19.g.s. lielākā vai mazākā mērā atspoguļo no vienas puses vācu tiesību uzskatus, kas radušies pirms 19.g.s., no otras puses jau 19.g.s. sastādītie sodu likumi piesavinas, tos vienīgi modificējot un piemērojot attiecīgās valsts prasībām, vācu tiesības un zinātniskā literatūrā valdošos uzskatus un šī noziedzīgā nodarījuma uztveri. Savrup te stāv Anglijas tiesības.³⁾

Še teiktais pilnā mērā attiecināms arī uz bij. Krievijas sodu likumiem 19.g.s. Bij.Krievijas sodu likumu krājumos vienīgi 19.g.s. mēs sastopamies ar pamešanu vai atstā-

1) Sal.ar Austrijas 1858.gada sodu lik.

2) Līdzīgu uzskatu pārstāv arī Amerikas sav.valstu sodu likumi.

3) Offences against the Person Act no 1861.g. 100.nod.27.d. Prevention of Cruelty to Children Act no 1894.g. 41.nod. 1.daļa. Minētie abi likumi atšķiras viens no otra ar to, ka pirmais draud tikai par bērnu pamešanu, kas jaunāki par 2 gadiem, bet otrais par bērnu pamešanu, kas jaunāki par 16 gadiem.

šanu briesmās. Iepriekšējos sodu likumos šo institūtu ne-
sastopam pat tādā uztverē, kādā tas ir izpaudies vecākos vā-
cu tautu sodu likumos. Krievu tiesībām gan ir raksturīgi, ka,
 kaut gan acīmredzami šis institūts ir aizgūts no vācu tiesī-
bām, tad tomēr krievu tiesības viņu ir ievērojamā mērā pār-
veidojušas un pielāgojušas Krievijas apstākļiem.¹⁾ No vācu
tiesībām aizgūti ir vienīgi šī institūta pamatprincipi, tur-
pretīm tā sistemātiskais sakārtojums un materiālais saturs
uzrāda pilnīgi īpatnēju pieeju šī institūta būtībai. Kā to
turpmākās nodaļās redzēsīm, pretēji vācu tiesību lakoniskam
formulējumam, krievu tiesības blakus pantiem ar vispārēju
formulējumu nostāda pantus ar tīri kazuistisku saturu, tādē-
jādi piešķirot šim noziedzīgā nodarījuma tipam zināmu daudz-
veidību. Vēl raksturīgi, ka krievu tiesības blakus atstāša-
nai un pamešanai nostāda vēl arī palīdzības nesniegšanu. Tu-
vāk ar krievu tiesībām iepazīsimies nākošā nodaļā.

Tā kā Latvijas 1933. gada sodu likumi daudz gadījumos ir
paturējuši, ar zināmiem redakcionālas dabas grozījumiem, kā
bij. Krievijas 1903. gada sodu likumu sistēmu, tā arī šī in-
stitūta formulējumu, un sevišķi tas ir sakāms par atstāšanu
briesmās, tad arī viss, ko turpmāk teiksim par bij. Krievijas
1903. gada sodu lik., gandrīz pilnā mērā attiecināms arī uz
Latvijas sodu likumiem.

1) Sk. IV un III nod.

III

Pamešana vai atstāšana briesmās vācu partikulārā likumdošanā 19.g.s., Vācijas 1871.gada Str.G.B'ā ; bij.Krievijas 1903.gada sodu likumos un palīdzības nesniegšana vācu 1871.gada sodu lik.

Kā jau garāmejot iepriekšējā nodaļā aizrādīju, jaunākās atziņas atstāšanas vai pamešanas institūta formulējumā un uzskatos pauž Bavārijas 1813.gada sodu likumu kodeks, uzstādamies pēc dažu zinātnieku domām kā veco uzskatu noliedzējs un jauno viedokļu paudējs, kaut gan, kā Radbruchs ¹⁾ aizrāda, tas, ko Bavārijas 1813.gada sodu likumi skaidri pasaka savā pantu formulējumā, jau agrāk ir bijis implicite izteikts arī vecākos, jau pieminētajos, sodu likumos.

Bavārijas 1813.gada sodu likumu nopelns, ka tiesības pilnīgi ir atrāvušās no līdzšinējās bāzes kā ārļaulības, tā vispār bērna pamešanas jautājumā no mātes puses, piešķirot šim institūtam lielāku nozīmi un paplašinot tā darbības lauku. Salīdzinājuma labā citēšu šai nodaļā kā Bavārijas 1813.g. sodu likuma, tā arī raksturīgāko turpmāko vācu partikulāro sodu likumu formulējumus.

1) Radbruch's. Vergl. Darst. 187. l. p. -, Tiek apgalvots, ka 19.g.s. sodu likumu kodeksi, uztverot pamešanu kā apdraudējuma deliktu, vērstu pret miesu un dzīvību, ir nostājušies pretrunā pret iepriekšējo gada simteņu zinātnisko domu un tiesu praksi, jo pamešana līdz tam esot uztverta kā aizgādības pienākuma neievērošana. Teiktais neattiecas uz Brandenburgensis un Brandenburgica. Art. 157, kas gan pieprasa, lai pamešanas subjekts būtu māte un nolūks "atbrīvošanās no tā (bērna)", tomēr šie kodeksi grib sodīt šī aizgādības pienākuma pārkāpšanu, ja tam līdztekus iet arī bērna miesas un dzīvības apdraudējums... To pašu varam teikt arī par "Carolina" un daudziem citiem vēlākiem sodu likumu kodekiem, kas gan pieprasa, lai bērns tiktu nolikts no mātes "nolūkā no tā atbrīvoties" un tai apzinā, "lai to vairs nenņemtu atpakaļ", tomēr atzīmē, ka tai tas jādara "bīstamā veidā" - sal. Brandenburgica HGO no 1582.g. 159. Art., Kurpfalces zemes tiesības no 1582.g. un 1610.g. V d. 22. Tit. Prūsijas hercogistes 1685.g. zemes tiesības VII gr. V Tit. III Art., Bavārijas C.J.C. no 1751.g. III Kap. 23. § u.c."

Bavārijas sodu likumos panti par pamešanu ievietoti nodaļā par pārkāpumiem pret cita dzīvību.

174.p. "Vecāki kas pamet un atstāj bezpalīdzīgā stāvoklī savu bērnu, kas jaunības vecuma, slimības vai vājuma dēļ nav spējīgs pats sev palīdzēt, kā arī citas personas, kas izdara to pašu attiecībā pret bērniem, slimiem vai vājiem, ja viņu pienākums bija tos kopt, ir vainojamas sekojošos gadījumos pamešanas noziegumā".

175.p. "Ja pamešana izdarīta tādā veidā, vietā un apstākļos, kas neradīja nekādas bažas par iespējamām briesmām pametamā dzīvībai, un tam nezinot pamestais tomēr ir zaudējis dzīvību, tad vainīgais sodāms ar darba namu no 1 - 4 gadiem."

176.p. "Ja pamešana izdarīta veidā, kas gan varēja apdraudēt pametamā dzīvību, tomēr tādā vietā un apstākļos, kas pieļāva ja ne ar drošību, tad tomēr ar varbūtību uz tā drīzu glābšanu, tad noziegums sodāms ar darba namu no 1 - 4 gadiem; ja pamestais zaudējis dzīvību, tad ar darba namu no 4 - 8 gadiem."

177.p. "Ja pamešana izdarīta tādā veidā, vietā un apstākļos, kas nepieļāva pamestā glābšanās iespējamību, tad atkarīgi no tā, vai ir vai nav iestājusies pamestā nāve, jāpiemēro panti par pabeigtu vai mēģinātu slepkavību."

370.p. "Bezpalīdzīgu personu pamešana (174.p.) ir pārkāpums, ja tā notikusi tādā vietā un apstākļos, ka vispāri nebija jābaidās par pamestā dzīvības apdraudējumu un pēdējais arī tiešām necietis palicis dzīvs, vainīgais sodāms ar cietumu no 6 mēn. līdz 1 gadam."

Pilnīgi tāpat ir formulēta pamešana 1814.gada Oldenburgas sodu likumos, pie kam paredzētie sodi arī ir tādi paši. Abos minētos kodekos pamešana nav izdalīta atsevišķā nodaļā, bet tā ir ietilpināta starp pantiem nodaļā par pārkāpumiem pret cita dzīvību. Sevišķi šie, tāpat arī turpmākie kodeki, izceļ bērnu un vecāku attiecības, turpretim pie citām noziedzīgā nodarījuma objektu grupām trūkst šo objektu tuvāka apzīmējuma. Atsevišķi izdalīti panti, kas runā par pamešanu kā par pārkāpumu (Sk. Bavārijas sodu lik.370. un Oldenburgas sodu lik.376.pantu).

Bavārijas sodu likumu garā ir sastādīts arī Virtembergas 1839.gada sodu likums. Arī še pamešana ievietota nodaļā par nodarījumiem, kas vērsti pret cita dzīvību. Šī sodu likuma 256.un 257.pants ar nelielām redakcionālas dabas grozījumiem atkārtoti Bavārijas sodu likumu 174.un 175.p.p. formulējumu.¹⁾ Turpretim 258.p. raksturīgs ar savu sodu kazuistiku.

258.p. "Ja pamešana izdarīta veidā, kas zināmā mērā apdraudēja pamestā dzīvību, tomēr tādā vietā un apstākļos, kas ļāva nodarītājam rēķināties ar drīzu pamestā glābšanas iespējamību, tad nodarītājs sodāms:

1) ja pamestais zaudējis dzīvību, ar darba namu ne mazāku kā uz 3 gadiem.

2) ja viņš palicis dzīvs, tomēr cietis kaitējumu, tad ar darba namu līdz 4 gadiem; necīgāka kaitējuma vai mazākas

1) Vecāki, kas attālina no sevis, u.t.t.

nolaidības pamešanas gadījumā ar aprinķa cietumu ne mazāk kā uz 8 mēnešiem.

3) ja pamestais palicis dzīvs, tad vainīgais sodāms ar aprinķa cietumu ne mazāk kā uz 6 mēnešiem.

259.p. "Ja pamešana izdarīta tādā veidā, vietā un apstākļos, kas nedeva iemesla noziedzniekam sagaidīt pamestā glābšanas iespējamību, tad viņš sodāms:

1) ja iestājusies nāve - ar pārmācības namu no 8 - 20 gadiem.

2) ja pamestais ir cietis, tad ar darba namu līdz 4 gadiem vai ar pārmācības namu līdz 10 gadiem.

3) ja pamestais nav cietis, tad ar darba namu ne mazāk par 2 gadiem.

Raksturīgi, ka Bavārijas kodeks runājot par kvalificētiem pamešanas gadījumiem savā 177.pantā attiecina uz kvalificētu pamešanu pantus par nonāvēšanu, kamēr Virtembergas sodu likumi runā par sodiem tieši tais pašos pantos - nodalījumā par pamešanu.

Hanoveras 1840.g. sodu likumi, kaut arī tie, salīdzinot ar Bavārijas 1813.g.sodu likumiem uzrāda ievērojamas redakcionālas dabas atšķirības, kā arī atšķirību sodu ziņā, tomēr pēc būtības tas ir pēdējā kopija. Ņemot tomēr vērā likumā ietvertās jaunākās atziņas un mīkstākus sodus, citēsim visus attiecīgos pantus.

239.p. "Vecāki, kas nodomāti, tomēr bez nonāvēšanas nolūka attālina no sevis un tādējādi nostāda bezpalīdzīgā stāvoklī savu bērnu, kas jaunības vecuma, slimības vai vājuma

dēļ nav spējīgs pats sev palīdzēt, lai tādā veidā atbrīvotos no pienākuma pret viņu, tāpat citas personas, kas izdara to pašu attiecībā pret bērniem, slimiem vai vārgiem, kurus tiem bija pienākums kopt, ir vainojamas pamešanā.

240.p. "Pamešanu soda:

I ja tā notikusi apstākļos, kas nedeva nodarītājam iemesla baidīties par jebkādam briesmām pamestam - ar cietumu ne mazāk par vienu mēnesi.

II ja tā notikusi tādā veidā, ka varēja būt bīstama pamestā dzīvībai, tomēr tādos apstākļos, kas deva nodarītājam iespēju rēķināties ja ne ar drīzu, tad tomēr ar iespējamu pamestā izglābšanu - ar darba namu ne mazāk par 6 mēnešiem.

Abos minētos gadījumos soda ilgums nosakāms atkarībā no pamešanas mērķa un bīstamības.

Šais gadījumos (I, II), ja pamestā persona ir zaudējusi dzīvību, vai ir cietusi, tad piemērojami 105.p.noteikumi 1),

ja beidzot

III pamešana izdarīta tādos apstākļos, kas nedeva nodarītājam iemesla sagaidīt varbūtēju pamestā glābšanu, tad tas sodāms ar darba namu no 1 - 3 gadiem. Ja pamestais cietis, tad vainīgais sodāms ar pārmācības namu līdz 6 gadiem un ja pamestais zaudējis dzīvību, tad vainīgais sodāms ar ķēžu sodu no 6 - 10 gadiem."

1) 105.pants runā par ideālkonkurenci. Ja noziedznieks ir pastrādājis ar vienu un to pašu darbību vairākus līdzīgus noziegumus, tad jāpiemēro sods par smagāko noziegumu ar soda pasināšanu. Sk.96.p. Sal.Bavarijas s.l.177.p.

Salīdzinot Bavārijas sodu lik.174.pantu ar šī likuma 239.pantu, kas abi dod šī noziedzīgā nodarījuma jēdzienu, redzam, ka Hannoveras sodu likums ievēro lielāku precizitāti formulējumā un lieto arī apzīmējumu "nodomāti" un piezīmē, ka vecāku u.t.t. nodoms ir vērsts uz atbrīvošanos no uzturēšanas pienākuma. Vai šī pēdējā piezīme būtu vēlams vai ne un vai nav labāks Bavārijas sodu lik.formulējums, kas tādu nelieto, tas ir atklāts jautājums, jo reducēt nodarītāja nodomu pamešanas gadījumā vienīgi uz šādu mērķi, liekas, ir pārāk vienpusīgi, jo tik pat labi pamešanas cēlonis var būt arī kāds cits, piemēram atreibība, mantkārība, mantojuma gadījumā u.t.l.; bez tam tas zināmā mērā ir anachronisms, jo šo apzīmējumu sastopam vienīgi vecākos sodu likumu kodekos, kamēr daži un arī jaunākie, apzināti izvairās to lietot šī noziedzīgā nodarījuma sastāva formulējumā.¹⁾

Vēl atzīmēsim, ka minētie kodeki, sastādot vienu kopēju grupu, kas cieši ir saistīta ar Bavārijas sodu likumiem, formulē šo pret uzbrukuma objektu vērsto darbību kā "no sevis nolikšanu un pārvietošanu briesmu stāvoklī" un tādējādi tie uztver pamešanu tās šaurākā nozīmē.²⁾

Turpretīm Saksijas 1838.gada sodu likums jau runā, uzņemot viena sava radītāja Tittman'a (Handbuch l. 2.A. 1822. 416.l.p.) atzīmēto atšķirību par "pamešanu vai at-

1) Mazliet vairāk par šo jautājumu runāsim nodaļā "Kādus tiesiskus labumus aizstāv soda piedraudējums par pamešanu vai atstāšanu".

2) Sk.nākošo nodaļu.

stāšanu bezpalīdzīgā stāvoklī. Saksijas sodu likumu formulējumu atkārtoti Braunšveigas, Hessenas, Badenes, Nassavas, Tīringas, Prūsijas, Saksijas 1855.g., Bavārijas 1861.g. un Hamburgas sodu likumi.

Saksijas 1838.gada sodu likumi par pamešanu runā II gr. 4.daļā - Pārkāpumi pret cita dzīvību.

131.p. Vecāki, vai citas uzraudzības tiesīgas personas, kas nodomāti, tomēr ne ar nolūku nonāvēt, pamet vai atstāj bezpalīdzīgā stāvoklī personas, kas nav spējīgas sev palīdzēt jaunības vecuma, slimības vai vājuma dēļ, ir sodāmas:

- 1) ja pamesto personu glābšanas iespējamība, izejot no apstākļiem, kuŗos notika pamešana, nebija sagaidāma ar drošību, ar pārmācības namu no 4 - 10 gadiem.
- 2) ja pamešanas gadījumā pamesto personu glābšanas iespēja bija sagaidāma, tad ar cietumu no 4 mēnešiem līdz 2 gadiem, vai ar darba namu no 1 - 4 gadiem.
- 3) ja vadoties no pamešanas veida, nebija sagaidāmas nekādas briesmas pamestā dzīvībai vai veselībai, tad ar cietuma sodu no 1 - 3 mēnešiem.

Vēl piezīmēsim, ka minētie sodu likumi izceļas ar savu koncentrēto formulējumu; arī šē tiek pieminēts "nodomāti", bet nesastopam piezīmes "ar nolūku atbrīvoties no uzturēšanas pienākuma" vai t.l. Izcelta tiek arī prasība, ka nedrīkst pastāvēt nonāvēšanas nolūks; jāpresumē, ka tādā pastāvot noziedzīgais nodarījums sodāms līdzīgi Bavārijas un Oldenburgas sodu likumiem kā slepkavība resp. kā slepkavības mēģinājums(177.un 182.p.).

Pilnīgi tādu pašu redakciju un koncentrētu formulējumu dod Braunšveigas 1840.gada sodu likumu 156.pants (II Tit.1.nod.I Kap.).

Kā nākošos apskatīsim Hessenas, Badenes un Nassavas sodu likumus, kas savā vispārējā mūsu aplūkojamā delikta uzbūvē gan pieslienās jau apskatītam Saksijas sodu likumam, tomēr no otras puses tā pamatojumu meklē citā plāksnē.

Hessenas sodu likumi .

XXXIV Tituls - par bezpalīdzīgu bērnu un citu personu pamešanu .

286.pants. Vecāki, kas pamet savu bērnu tādā vecumā, vai stāvoklī, kurā tas nav spējīgs pats sev palīdzēt bezpalīdzīgos apstākļos, vai arī no tā attālinās ar nolūku atbrīvoties no rūpēm par pēdējo, ir vainojami pamešanā.

Līdzīgos apstākļos vainojamas pamešanā arī citas personas, ja tās izdara līdzīgu darbību pret svešiem bērniem tādā vecumā vai stāvoklī, vai citām bezpalīdzīgām personām, kuras uzticētas viņu uzraudzībai, vai arī ar kuru uzturēšanu, audzināšanu, barošanu, uzraudzību, transportēšanu vai uzņemšanu tās ir tiesiski saistītas.

287.pants. Ja pamešana izdarīta tādā veidā, vietā un apstākļos, kas nedeva nodarītājam iemesla baidīties par briesmām pamestā dzīvībai, tad tas sodāms:

1/ ar labošanas namu no 6 mēnešiem līdz 4 gadiem, ja tam nezinot pamestais zaudējis dzīvību.

2/ ar labošanas namu līdz 1 gadam, ja tas palicis dzīvs; tiesai jāņem vērā, vai pamestais ir lielākā vai mazākā mērā cietis, vai arī palicis pilnīgi vesels.

288.pants. Ja pamešana notikusi pamestā dzīvībai gan bīstamā veidā, tomēr tādā vietā un apstākļos, kas deva nodarītājam iespēju rēķināties ar pamestā glābšanu, tad nodarītājs sodāms:

1/ ar pārmācības namu līdz 8 gadiem, ja pamestais zaudējis dzīvību.

2/ ar labošanas sodu no 1 - 3 gadiem, vai pārmācības namu no 1 - 4 gadiem, ja tas palicis dzīvs, bet tomēr cietis.

3/ ar pārmācības sodu no 1 - 16 mēnešiem, ja viņš palicis vesels.

289.pants. Ja pamešana notikusi tādā veidā, vietā un apstākļos, kas neļāva nodarītājam iemesla rēķināties ar pamestā glābšanu, tad sodi ir sekojoši:

1/ pārmācības nams no 10 - 16 gadiem, ja ir iestājusies nāve.

2/ pārmācības nams no 4 - 10 gadiem, ja pamestais ir cietis.

3/ labošanas sods no 2 - 4 gadiem, ja viņš palicis vesels.

290.pants. Tiesām jāsamazina uz pusi 287., 288. un 289.p.p.paredzētais sods, ja pamešanu izdara māte attiecībā uz savu jaunpiedzimušo bērnu.

Attiecībā uz Hessenas sodu likumiem jāsaka, ka pirms

Šī kodeka spēkā stāšanās, spēkā bija franču sodu likumi, kādēļ dabīgi, ka arī jaunizstrādātais kodeks nevarēja palikt neiespaidots arī no šīm tiesībām. Bez norādījuma par vēlēšanos atbrīvoties no uzturēšanas pienākuma, par kuŗu runāsim tālāk, franču sodu likuma iespaidā, šķiet, šai nodalījumā ievietots 290.pants, kas atgriežas pie vecās, jau C.C.C. aptvertās temas par bērna pamešanu no mātes puses, kas no vienas puses norāda uz nespēju atbrīvoties no sākotnējās šaurās šī institūta uztveres, bet no otras puses gan atspoguļo arī jaunāko laiku zinātnieku domu ¹⁾, ka māte zināmu laiku pēc dzemdībām nav pilnā mērā atbildīga par savu rīcību. Sevišķi tas sakāms par ārlaulības bērnu dzemdībām, jo te parasti nāk klāt kauna jūtas un vēlēšanās apslēpt no citiem savu negodu.

Nassavas sodu likumi.

XXXII Tituls. Par bezpalīdzīgu bērnu un citu bezpalīdzīgu personu pamešanu.

Nassavas sodu likumi pilnīgi līdzīgi jau apskatītajiem Hessenas sodu likumiem. Redzam vienīgi sīkas atšķirības, tā piemērām 281.panta 1.d. pretēji Hessenas sodu likumu 288.panta 1.d.paredz 6 gadus pārmācības nama 8 gadu vietā. Izpaliek šai pantā 288.panta 3.daļa. Līdzīgu sīku atšķirību sodu apmērā sastopam arī nākošajā

1)Salīdzini Feuerbach. Peiliches Recht .Kinderaussetzung.

pantā. 283.pants pilnīgi atbilst Hessenas sodu likumu 290.pantam.

No pievesto pēdējo divu sodu likumu teksta skaidri redzams, ka šie sodu likumi uztver šo deliktu kā pārkāpumu pret aizgādības pienākumu.¹⁾ Sevišķi teikto pasvītro tas apstāklis, ka šinī pat nodaļā kā pēdējais ievietots pants par vecākiem, kas pieļauj saviem bērniem klaiņot, ubagot un blēpoties. Nostādot vienkopus pantus par pamešanu un minēto pantu par vecāku pienākumu uzraudzīt bērnus, likums līdz ar to norāda, ka viņš identificē pamešanu ar aizgādības pienākuma pārkāpšanu, nevis uzskata to par dzīvības un miesas apdraudējumu.

Badenes sodu likumi.

XVI Tituls. Par bezpalīdzīgu bērnu un citu tamlīdzīgu personu pamešanu.

Bādenes sodu likumi no 260.- 264.pantam ar redakcionālas dabas grozījumiem un atšķirību soda mēra noteikšanā (visumā sodi mīkstāki), pieslienās jau abiem iepriekš aprakstītajiem kodekiem. Ipatnēja ir 265.un 266.panta uztvere. 265.pants daļēji atbilst jau apskatītiem Hessenas 290. un Nassavas 283.pantam, tomēr īpatnējā uz-

1) Feuerbach. Peinliches Recht. 540.l.p. Feuerbachis šai sakarībā saka tā: "Dolus'a nolūks te ir atbrīvošanās no pienākuma uzturēt bērnu un uzlikt šo pienākumu citām personām; ja dolus iet vēl tālāk, tad paaugstinas vienīgi soda mērs, tomēr nedrīkst pastāvēt tiešs bērna nonāvēšanas nodoms."

tverē . 1)

265.pants (Ārlaulības bērna pamešana).

"Ja māte pamet savu ārlaulības bērnu pirmo 24 stundu laikā pēc dzemdībām, kā arī pēc šī perioda beigām, tomēr apstākļos, kas norāda, ka šādā atsevišķā gadījumā vēl turpinās un nav izbeidzies 216.pantā paredzētais stāvoklis, tad tā sodāma, gadījumā kad bērns pamešanas dēļ zaudējis dzīvību un viņai var pieskaitīt šīs sekas kā nodomātas, kā bērna slepkavība (215.un 216.p. ²⁾), turpretim 263.p.gadījumā ³⁾ ar apriņķa cietumu vai darba namu un 264.p.gadījumā ⁴⁾ ar cietumu vai darba namu līdz 3 gadiem."

266.pants (Gadījums kad pamestais pazūd).

"Ja pamestais bērns vai pamestā bezpalīdzīgā persona neatrodas līdz tiesas sprieduma laikam, un pamešana notikusi apstākļos, no kuriem var secināt, ka nodarītājs varēja viegli rēķināties, vai arī sagaidīt nāvīgas sekas pamestam, tad tas sodāms ar darba namu ne mazāk par 1 gadu.

1) Salīdzini iepriekš teikto par Hessenas sodu lik.

2) 215.un 216.pants runā par bērna slepkavību pēc piedzimšanas, vai pirmo 24 stundu laikā un norāda uz sevišķo ķermeņa un garīgo stāvokli, kādā sieviete atrodas tai laikā.

3) Pēc 263.panta - pamestais zaudējis dzīvību.

4) 264.pants - pamestais ir cietis.

Tāpat Tīringas valstu 1850.gada sodu likumi nesniedz mums nekā jauna. Tie raksturīgi vienīgi ar savu sevišķi koncentrēto formulējumu un ievietots 4.nodaļā "Nodarījumi pret dzīvību" - 130.pants.

Līdzīgi koncentrēts ir arī Prūsijas 1851.gada sodu likuma 183.panta formulējums ar savu diezgan neizdevušos vecuma robežas nosacījumu bērniem (7 gadi), kuru nedz vācu, nedz arī krievu zinātnieki neatzīst par pareizu un par vēlamu. Bez tam Prūsijas sodu likuma formulējumā jau skaidri atšķirtas pamešana un atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī. Minētais pants skan šādi:

"Kas pamet bērnu jaunāku par 7 gadiem, vai arī vārguma vai slimības dēļ bezpalīdzīgu personu, vai arī kas nodomāti atstāj bezpalīdzīgā stāvoklī minētās personas, tas ir sodāms ar cietuma sodu ne mazāku par 3 mēnešiem.

Ja darbības rezultātā iestājusies pamestās vai atstātās personas nāve, tad vainīgais sodāms ar pārmācības namu līdz 10 gadiem.

Ja nodarījums izdarīts ar nonāvēšanas nodomu, tad piemērojami sodi, kādi paredzēti par slepkavību, bērnu slepkavību vai par mēģinājumu pastrādāt šos noziegumus."

Neskatoties uz samērā vēlo iznākšanas gadu un progresu sodu likumos, Austrijas 1852.gada sodu likums visumā pilnīgi līdzīgs P.G.O. 132.Art. un daļēji franču "Code penal" formulējumam un saturam.

17.nodalījuma (Bērnu nolikšana) 149.- 151.pantos aplūkota tikai bērna pamešana. Likums vienīgi uzsver, ka

nav svarīgi, kādi cēloņi spieda nodarītāju šādi rīkoties.

Arī turpmākie vācu partikulārie sodu likumu kodeki, piemēram Saksijas 1855.gada, Bavārijas 1861.gada, Hamburgas ¹⁾, un citi sodu likumi visumā ar redakcionālas dabas grozījumiem un atšķirību soda mēra noteikšanā, ietver sevī jau minētos principus šī noziedzīgā nodarījuma uztverē.

Pamešana vai atstāšana briesmās spēkā esošā Vācijas Str.G.B'ā no 1871.gada.

Attiecīgais 221.§. ievietots 16.nodaļā, kas runā par noziegumiem un pārkāpumiem pret cita dzīvību un skan sekojoši:

"Persona, kas pamet kādu jaunības, vājuma vai slimības dēļ bezpalīdzīgā stāvoklī esošu personu, vai arī, kas nodomāti atstāj bezpalīdzīgā stāvoklī šādu personu, kas atrodas viņa uzraudzībā vai arī, ja viņš ir atbildīgs par tās izmitināšanu, audzināšanu vai uzpemšanu, ir sodāma ar cietumu ne mazāk par trim mēnešiem.

Ja nodarījumu pastrādā miesīgi vecāki pret bērniem, tad sods nedrīkst būt mazāks par sešiem mēnešiem cietuma.

Ja pamešanas vai atstāšanas rezultātā atstātai personai ir nodarīts smags miesas bojājums, tad sods ir

1) Hamburgas sodu lik.neprasa personas, bet stāvokļa bezpalīdzību.

pārmācības nams līdz 10 gadiem; ja darbības rezultātā iestājusies nāve, tad sods nedrīkst būt mazāks par 3 gadiem pārmācības nama."

Saskaņā ar 221.§, kas ievietots 16.nodaļā un runā par noziegumiem un pārkāpumiem pret cita dzīvību¹⁾, pamešana, resp.atstāšana briesmās ir tāds nodomāts, prettiesisks kādas jaunības vecuma, vājuma vai slimības dēļ bezpalīdzīgā stāvoklī esošas personas dzīvības vai ķermeņa apdraudējums, kas ir panākts vai nu novedot un atstājot šādu personu bezpalīdzīgā stāvoklī, vai arī to tikai tādā atstājot.

Saskaņā ar 221.§ formulējumu šis noziegums pieskaitāms divaktīgiem noziegumiem, kurus tomēr varam apvienot vienā aktā. Pamatojums te ir tā, ka nevar nostādīt apdraudētā stāvoklī personu, kuras dzīvība un veselība ir uzticēta un atkarājas no citu personu gādības, atšķirot pēdējo telpiski no uzraudzības vai atbildības tiesīgām personām, tādējādi apdraudot tās dzīvību vai veselību. Akcentēta te ir atstāšana, resp.pamešana. Ja salīdzinām šo 1871.gada sodu likuma 221.§ saturu ar iepriekš aplūkotiem Vācijas 19.gadu simteņa partikulāro sodu likumu formulējumiem, tad redzam, ka visā visumā atšķirība ir

1) A.Schönke. Strafgesetzbuch 452.1.p. "Pamešanu vai atstāšanu briesmās raksturo noteikta tipa dzīvības apdraudējuma veids; saskaņā ar šiem noteikumiem pietiek ar dzīvības vai miesas (veselības) apdraudējumu.... pamešanas, resp. atstāšanas jēdziens prasa pozitīvu darbību - cilvēka pārvietošanu, resp.nostādīšanu bezpalīdzīgā stāvoklī."

vienīgi formulējuma un dažādu jaunu subjektu kategoriju iekļaušanas ziņā, citādi gan ir paturēta visumā šaurā šī noziedzīgā nodarījuma koncepcija.

Vēl šai nodaļā jāatzīmē, ka saskaņā ar Schönke,¹⁾ pēc minētā likuma idealkonkurence te iespējama pie bēgšanas satiksmes nelaimju gadījumos,²⁾ ar pārkāpumiem pret personisko stāvokli³⁾ un arī ar miesas bojājumiem.

Likumu konkurence pastāv ar nonāvēšanu. Kas grib cita dzīvību ne tikai apdraudēt, bet tieši iznīcināt, tas sodāms atkarībā no apstākļiem, vai nu kā par nonāvēšanu, vai kā par slepkavības mēģinājumu.

Šo Rietum-Eiropas, sevišķi Vācijas un radniecisko raksturīgo sodu likumu kodeku pantu apskatu noslēgšu ar Ciriches kantona 1897.gada (līdz ar 1908.gada 26.apriļa noveles ienestiem pārgrozījumiem) sodu likumu attiecīgā panta un Šveices 1937.gada sodu likumu analīzi, jo tie raksturo zināmā mērā jaunāko attīstības virzienu šai jautājumā .

§ 142. "Vecāki, kas pamet vai atstāj savus bērnus, nolūkā no tiem atbrīvoties, kuŗi atrodas tādā vecumā vai stāvoklī, ka nevar sev palīdzēt, tālāk, citas personas, kas izdara to pašu pret bezpalīdzīgām personām, kuŗām pienākums bija tās kopt, ir vainojamas bezpalīdzīgi-

1) Strafgesetzbuch 454.1.p.

2) Str.G.B. 139§ a.

3) Ibid 169.§.

dzīgu personu pamešanā un tie ir sodāmi ar darba namu līdz 5 gadiem.

Ja darbības sekas ir pamestā resp. atstātā nāve, vai paliekošs ķermeņa vai veselības bojājums, bez kā vainīgais tās būtu paredzējis, tad tas ir sodāms, ja viņam vajadzēja saprast savas darbības bīstamību, ar pārmācības namu līdz 10 gadiem un citos gadījumos ar darba namu ne mazāk kā 1 gadu."

Sakarā ar šo pantu, Dr. Heinrichs Cellers ¹⁾ izsakās sekojoši: "Šis pants ietver sevī divi sodāmas darbības, no vienas puses bērnu, bet no otras puses vispārīgi bezpalīdzīgu personu pamešanu, pie kam attiecībā uz šīm abām grupām ir sakāms viss tas pats, kas jau ir izteikts IV nodaļā."

Paksturīgi, ka 142.§. 1.daļa sevišķi uzsver darbību, kuras nolūks ir atbrīvošanās no uzturēšanas pienākuma, tā tad te zināmā mērā vērojām tiesiskās domas regresu, jo, kā jau redzējām, šis nodoms parasti tiek klusuciešot prezumēts.

Cellers ²⁾ piezīmē, ka pārejoša pamešana vai atstāšana, arī atbrīvošanās nolūkā nav sodāma saskaņā ar šo §, tāpat pamešana, lai ietu pēc palīdzības. No otras puses viņš atzīmē, ka šo noziegumu var pastrādāt arī caur nedarīšanu - ja pastāv palīdzības sniegšanas pienākums. ³⁾

1) D.H.Zeller, das Strafgesetzbuch für den Kanton Zürich 1912.

2) ibid 173.1.p.

Pretēji citu likumu pārstāvētai domai, Cellers atzīst, ka nav pamešana resp. atstāšana tai gadījumā, kad tā nav saistīta ar dzīvības briesmām, t.i. ja pamestais tiek novietots tā dzīvību neapdraudošā stāvoklī - piemēram bērna pamešana atradepu namā, vai arī ar aizgādību saistīto personu pazušana pēc tam kad bezpalīdzīgais ir novietots slimnīcā u.t.l. No teiktā izriet, ka domstarpības pamešanas resp. atstāšanas jēdziena uztverē nav izbeigušās arī jaunākos sodu likumus sastādot, jo še, piem. mēs redzam vairāku tādu uzskatu aizstāvēšanu, kuŗu nevadzību un nelietderību visā visumā atzīst kā zinātnieki, tā arī tiesību prakse.

Vēl šai sakarībā būtu piezīmējams, ka Šveices 1918.g. projekts paredz nodalījumu "Gefährdung des Lebens und der Gesundheit" (112.- 119.p.) resp. "Dzīvības un veselības apdraudējums" un šis nodalījums aptver šādus nodalījumus: pamešana resp. atstāšana (112.p.), dzīvības apdraudējums (113), izaicinājums uz divkauju (114) un uzkūdišana uz pēdējo (115), divkauja (116), kaušanās (117), slikta apiešanās un bērna neuzraudzīšana (118) un bērnu un padoto pārpūlēšana (119.p.). 118. un 119. pantā netiek atdalīta miesas bojājumu sagādāšana no nostādīšanas briesmās.

Šveices 1937.gada kodeks noteikti paredz blakus pa-

3) Nav sodāma saskaņā ar 47.§. nelaimē cietušā atstāšana, ja atstājējam pašam draudēja briesmas.

rastiem pamešanas resp. atstāšanas gadījumiem (127.p.), kādus tos paredz arī jau apskatītie sodu likumu kodeki, arī speciālu, nozieguma svāra dēļ, smagāku nodarījumu un proti "nostādīšanu briesmās" (129.p.), kas paredz sodu personai, kas nostāda kādu cilvēku apzināti un ļaunprātīgi tiešās dzīvības briesmās. Tuvāk šis jautājums tiks apskatīts nākošās nodaļās. Šis formulējums gan rāda starpību šī jautājuma uztverē, piemēram salīdzinot ar C.C.C. 132.pantu un līdzīgiem sodu likumiem.¹⁾

Bij. Krievijas 1903. gada sodu likums visumā paturējis šī noziedzīgā nodarījuma formulējumā vecā 1845(66). gada sodu likuma koncepciju, ievēdot vienīgi zināmus redakcionālas dabas grozījumus un satura jaucinājumus. Pirms 1845. gada sodu likumiem, mēs bij. Krievijas krimināltiesībās ar šāda veida noziedzīgu nodarījumu nesastopamies.

1845(66). gada sodu likumos pamešana vai atstāšana briesmās kā arī par palīdzības nesniegšanu, aplūkota 1513.- 1518. pantā un arī 1083 un 1225. pantā. Bez tam vēl šīm krievu tiesībām arī raksturīga noteiktā 7 gadus vecuma robeža, kuŗu jaunā 1903. gada sodu likumā mēs vairs neatrodam. 1903. gada sodu likums ietver sevī vācu tiesību izvirzīto atšķirību par tādu personu pamešanu

1) Salīdzini arī Krievijas 1903. gada sodu lik. 489. panta II daļu un Latvijas sodu lik. 459. pantu.

vai atstāšanu, kas nespēj pašas aizsargāties un tādus apstākļos, kuŗos, vainīgam to zinot, tām draudēja dzīvības briesmas; otrais variants tāds, kad noziedzīgā nodarījuma subjekts varēja rēķināties, ka pamesto personu atradīs citi un ka viņas dzīvībai briesmas nedraud. Pirmā gadījumā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt kā katra persona (darbībai jāizpaužas atstāšanā briesmās), tā arī tādās personas, kuŗu pienākums bija rūpēties par cietušo uz likuma vai labprātīgi uzpemtās saistības pamata, otrā gadījumā noziedzīgā nodarījuma subjekts var būt tikai zemākminētās personas.

Krievijas 1903.gada sodu likumos atstāšana briesmās apskatīta 25.nodaļā.

Pirmais - 489.pants sadalās divi daļās, no kuŗām I daļā iet runa par atstāšanu briesmās vispāri un šī panta pirmā daļa visumā atbilst Vācijas 1871.gada sodu likuma 221.§. Panta pirmā daļa skan šādi:

"Kam pēc likuma vai uz sevi uzpemta pienākuma vai pēc ģimenes attiecībām pienākas gādāt par personu, kuŗa mazgadības, vecuma nespēka, miesīga trūkuma, slimības, nesamāņas vai cita kāda bezpalīdzīgā stāvokļa dēļ nav spējīga aizsargāties, un kas atstājis šo personu bez palīdzības tādus apstākļos, kuŗos atstātā dzīvībai, vainīgam to zinot, draudējušas briesmas, sodāms:

ar ieslodzījumu pārmācības namā uz laiku, ne ilgāku par trim gadiem."

489.panta II daļa, turpretīm, ietver sevī jaunāko

formulējumu un proti:

"Ja bez palīdzības ir atstāta persona, kuŗa nav spējīga aizsargāties, kaut arī tā neatrastos vainīgā gādībā, bet viņš to nostādījis tādos apstākļos, kuŗos bez palīdzības esošās personas dzīvībai, vainīgam to zinot, draudējušas briesmas, tad vainīgais sodāms:

ar ieslodzījumu pārmācības namā."

489.panta II daļa savā formulējumā un subjektu loka noteikšanā zināmā mērā tuvojas patreiz no vācu zinātniekiem izvirzītam vispārējam apdraudējuma deliktam, jo še no vienas puses nav svarīgi, kādas attiecības pastāvēja un kādi pienākumi noziedzīgā nodarījuma subjektam bija pret objektu, bet no otras puses nav arī sevišķi noteikts bezpalīdzības stāvoklis, resp., kā to redzēsīm nākošā nodaļā, še varētu būt runa arī par fiziski pilnīgi veselīem cilvēkiem, kuŗu bezpalīdzības stāvokli dotā konkrētā gadījumā noteica kādi pārejoši ārējas vai iekšējas dabas cēloņi.

490.pants. "Kam pēc likuma vai uz sevis uzņemta pienākuma vai pēc ģimenes attiecībām pienākas gādāt par personu, kuŗa mazgadības, vecuma nespēka, miesīga trūkuma, slimības, nesamapas vai cita kāda bezpalīdzības stāvokļa dēļ nav spējīga aizsargāties, un kas tīši atstājis šo personu bez palīdzības tādos apstākļos, kuŗos bijis ticams, ka citi viņu atradīs, un kuŗos atstātā dzīvībai nav draudējušas briesmas, sodāms:

ar arestu vai ar naudas sodu ne augstāku par pieci

simti rubļiem."

Kamēr 489.pants ir formulēts tieši kā abstrakts apdraudējuma delikts, tikmēr 490.pantam trūkst šis absolūtais apdraudējuma moments un tas visumā raksturojas kā pārkāpums. Vācu 1871.gada sodu likumā mēs neatrodam kāda līdzīga panta, turpretim Bavārijas 1813.gada sodu lik. 370.§. un Oldenburgas 1814.gada sodu lik.376.§. atzīmē šādu kazusu nodaļā par pārkāpumiem. Šais pants vērojama apslēpta tendence dot sodošai varai iespēju vieglāki sodīt, sevišķi jaunpiedzimušo izlikšanu, kādos gadījumos jau C.C.C. prezumēja, ka mātes nolūks no vienas puses ir tikai atbrīvošanās no bērna, bet no otras puses, ka tā ievēro visus iespējamus līdzekļus, neizslēdzot arī slepenu uzraudzīšanu, lai bērns necietis tiktu atrasts un uzņemts no trešām personām.

491.pants. " Kas, būdams liecinieks citas personas dzīvības briesmām, nav ziņojis par to attiecīgai varai vai nav sniedzis vai gādājis palīdzību, kādu varētu sniegt vai gādāt bez saprātīgas baidīšanās par sevi vai citiem, ja sekas no tam būtu tās personas nāve vai ļoti smags miesas bojājums, kurai bijusi vajadzīga palīdzība, sodāms:

ar arestu uz laiku ne ilgāku par vienu mēnesi, vai ar naudas sodu ne augstāku par simts rubļiem."

491.pants dod kādu vispārēju palīdzības nesniegšanas delikta formulējumu un no subjektu viedokļa tas attiecas uz katru personu, kas zināmos apstākļos varēja novērst

dzīvības briesmas vai smaga miesas bojājuma iestāšanos, kādai citai personai, tomēr no ārējās puses sodīšanas pamats rodas tikai ar attiecīgo kaitīgo seku iestāšanos, līdz ar ko palīdzības nesniegšana šādā uztverē pēc savas juridiskās konstrukcijas tuvojas noziedzīgiem nodarījumiem aiz neuzmanības.

No sekojošiem pantiem, 492.pants atkal atgriežas pie atstāšanas briesmās, runājot par kādu kazuistisku gadījumu, bet 493., 494.un 497.pants atkal apskata dažus speciālus palīdzības nesniegšanas gadījumus.

495.un 496.panti, atkarībā no noziedzīgās darbības apstākļiem, ietilpināmi kā vienā, tā otrā grupā. Tuvāki šie panti apskatīti IV nodaļā, bet še tos sniegsim to sistematiskā kārtībā.

492.pants. "Tvaikoņa vai jūras kuģa kapteinis, kas patvaļīgi vai ar viltu atstājis tvaikoņa vai jūras kuģa dienestpersonu vai pasažieri tādos apstākļos, kušos atstātā dzīvībai, vainīgam to zinot, draudējušas briesmas, sodāms:

ar ieslodzījumu pārmācības namā.

Ar to pašu sodu sodāms cita kāda kuģa, bez augšminētiem, vadītājs, kā arī vedējs vai pavadonis, kas patvaļīgi vai ar viltu atstājis kuģa dienestpersonu vai pasažieri vai pavadāmo tādos apstākļos, kušos atstātā dzīvībai, vainīgam to zinot, draudējušas briesmas."

493.pants. "Locis vai cits kāds ostas vai piekrastes pavadonis, kas nav sniedzis palīdzību kuģim, kušs devis

signālu pēc palīdzības, vai kuŗš, vainīgam to zinot, atrodas briesmās, ja viņam bijis iespējams sniegt tādu palīdzību, sodāms:

ar ieslodzījumu cietumā uz laiku, ne ilgāku par sešiem mēnešiem.

Ja tādu palīdzību nav sniedzis tvaikoņa vai jūras kuģa kapteinis vai cita kāda kuģa vadītājs, tad vainīgais sodāms:

ar ieslodzījumu cietumā.

Bez tam tiesa var atņemt vainīgam tiesību būt par kapteini, kuģa vadītāju, loci vai pavadoni uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem."

494.pants. "Kas nav izpildījis likuma vai saistoša noteikuma nosacījumus par palīdzības sniegšanu kuģim katastrofas gadījumā, sodāms:

ar naudas sodu ne augstāku par simts rubļiem.

Ja šo nosacījumu pārkāpšana apdraudējusi personisko drošību, tad vainīgais sodāms ar arestu."

495.pants. "Tvaikoņa vai jūras kuģa kapteinis, vai cita kāda kuģa, dzelzceļa vilciena vai lokomotīves vadītājs, kas briesmu laikā nav spēris pienācīgos soļus, lai glābtu tvaikoni, kuģi, vilcienu vai lokomotīvi vai viņu pasažieri vai dienestpersonu, vai ir atstājis tvaikoni, kuģi, vilcienu vai lokomotīvi agrāk nekā citas tur atrodošās personas, sodāms:

ar ieslodzījumu pārmācības namā uz laiku, ne ilgāku par trim gadiem.

Bez tam tiesa var atņemt vainīgam tiesību būt par tvaikoņa vai jūras kuģa kapteini, cita kāda kuģa, dzelzceļa vilciena vai lokomotīves vadītāju uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem."

496.pants. "Kuģa dienestpersona, kas pārkāpusi dienesta pienākumus tajā laikā, kad kuģim draudējušas briesmas, sodāma:

ar ieslodzījumu cietumā."

497.pants. "Kas nav izpildījis likuma vai saistošo noteikumu nosacījumus par palīdzības sniegšanu slimam vai nesamapas stāvoklī esošam, sodāms:

ar arestu uz laiku ne ilgāku par vienu mēnesi vai

ar naudas sodu, ne augstāku par simts rubļiem.

Ja šo pārkāpumu izdarījis, bez ievēribu pelnoša iemesla, praktizējošs ārsts, feldšeris, vecmāte vai slimnieas apkalpotājs, kuriem bijis zināms slimnieka vai dzemdētājas bīstamais stāvoklis, tad vainīgais sodāms:

ar arestu uz laiku ne ilgāku par trim mēnešiem."

Latvijas 1933.gada krimināltiesībās atstāšana briesmās ir uztverta līdzīgi Krievijas 1903.gada sodu likumu formulējumam un ietver sevī līdz ar to dažas jaunākās atziņas, sevišķi jautājumā par "nostādīšanu briesmās". Šo krimināltiesību kodifikātori nav mēģinājuši iet kādus jaunus ceļus, bet paturējuši blakus pantiem ar vispārēju arī pantus ar tīri kazuistisku saturu, kādēļ arī Latvijas 1933.gada krimināltiesībās jaunākās atziņas stāv blakus pantiem ar vēl 19.g.s.izstrādātu saturu un formulēju-

mu.

1933.gada krimināltiesībās atstāšana briesmās ir apskatīta 28.nodaļā. Šis nodaļas 458.pants ietver sevī 1903.gada sodu likumu 489.panta I daļu un pilnībā 490.pantu. Teksts tas pats, vienīgi noziedzīgā nodarījuma objektu loks noteikts ar vispārēju apzīmējumu "persona, kura nav spējīga aizsargāties", trūkst 1903.gada sodu likumos pievestie bezpalīdzīgā stāvokļa event.cēloņi, tāpat noziedzīgā nodarījuma objekts ir apzīmēts arī 459.p.

458.pants. "Kam pienākas gādāt par personu, kura nav spējīga aizsargāties, vai uzraudzīt to, un kas atstājis šo personu bez palīdzības tādos apstākļos, ka atstātā dzīvībai, vainīgam to zinot, draudējušas briesmas, sodāms: ar pārmācības namu uz laiku ne ilgāku par diviem gadiem.

Kam pienākas gādāt par šā panta pirmā daļā minēto personu, vai uzraudzīt to, un kas tieši atstājis šo personu bez palīdzības tādos apstākļos, kuŗos bijis ticams, ka citi viņu atradīs, un kuŗos atstātā dzīvībai nav draudējušas briesmas, sodāms: ar arestu."

459.pants ar pieminētiem saīsinājumiem atbilst 1903.gada sodu likumu 489.panta II daļai.

459.pants. "Kas nostādījis personu tādā bezpalīdzīgā stāvoklī, ka šās personas dzīvībai, vainīgam to zinot, draudējušas briesmas, sodāms: ar pārmācības namu."

460.pants runā par palīdzības nesniegšanu vispāri (1903.gada sodu lik.491.p.), bet 461.-465.panti, apska-

tot atsevišķus kazuistiskus gadījumus atbilst 1903.gada sodu likumu attiecīgiem pantiem šādi: 462. - 494., 463., - 495., 464.- 497.; 461.pants vispārējā formulējumā daļai atvieto 492., 493.un 496.pantus.

Sistematiskā kārtībā šie panti skan sekojoši:

460.pants."Kas bez saprātīgas baidīšanās par sevi vai citiem nav spēris soļus, lai sniegtu palīdzību personai, kuŗa atrodas dzīvībai draudošā stāvoklī, jaš tas bijis par cēloni šās personas nāvei vai ļoti smagam vai smagam miesas bojājumam, sodāms:

ar cietumu."

461.pants."Kam pēc sava stāvokļa, amata vai nodarbošanās pienācies sniegt palīdzību apzināti briesmās esošai personai, un kas šo pienākumu nav izpildījis, sodāms:

ar cietumu.

Ja no tam cēlusies nāve vai ļoti smags vai smags miesas bojājums tai personai, kuŗai bijusi vajadzīga palīdzība, tad vainīgais sodāms:

ar pārmācības namu.

Bez tam tiesa var aizliegt vainīgam piekopt to nodarbošanās veidu, kuŗu piekopjot viņš pielaidis šajā pantā minētā pienākuma pārkāpšanu, uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem."

462.pants."Kas nav izpildījis likuma vai saistoša noteikuma nosacījumu par palīdzības sniegšanu kuģim katastrofas gadījumā, sodāms:

ar arestu uz laiku, ne ilgāku par trim mēnešiem vai

ar naudas sodu , ne augstāku par trīs simts latiem.

Ja šo nosacījumu pārkāpšana apdraudēja personisko drošību, tad vainīgais sodāms:

ar arestu."

463.pants."Kuģa, pārceltuves, dzelzceļa vilciena, lokomotīves vai vispārējā lietošanā esošas paškustīgas mašīnas vadītājs, kas briesmu laikā nav spēris pienācīgus soļus, lai glābtu kuģi, pārceltuvi, vilcienu, lokomotīvi vai paškustīgu mašīnu, vai arī to pasažieri vai kalpotāju, vai pats atstājis kuģi, pārceltuvi, vilcienu, lokomotīvi vai paškustīgu mašīnu agrāk nekā citas, tur bijušas personas, sodāms:

ar pārmācības namu uz laiku, ne ilgāku par diviem gadiem.

Bez tam tiesa var atņemt vainīgam tiesību vadīt attiecīgu satiksmes līdzekli uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem."

464.pants."Kas nav izpildījis likuma vai saistoša noteikuma nosacījumus par palīdzības sniegšanu slimam vai nesamapas stāvoklī esošam, sodāms:

ar arestu uz laiku ne ilgāku par vienu mēnesi, vai ar naudas sodu ne augstāku par simts latiem.

Ja šo nodarījumu bez ievērojama iemesla izdarījis praktizējošs ārsts, feldšers, vecmāte vai slimnīcas apkalpotājs attiecībā uz grūti slimu personu vai dzemdētāju, tad vainīgais sodāms: ar arestu vai ar naudas sodu, ne augstāku par pieci simts latiem."

IV

Doġmatiskais apskats.

Vispārējie norādījumi. Atstāšanas vai pamešanas
briesmās jēdziens. Objekts. Darbība. Nodoms.
Subjekts. Palīdzības nesniegšana.

Kā to jau redzējām iepriekšējā nodaļā, apskatītie jaunākie sodu likumu kodeki principā vienādi uztver atstāšanu vai pamešanu briesmās, kādēļ arī šī delikta raksturīgākās pazīmes visos kodekos visumā ir vienas un tās pašas. Ja arī tajos sastopam dažādu pieeju formulējuma un subjektu un objektu noteikšanas jautājumā, tad jāievēro, ka šīs atšķirības vispārīgi vairāk izriet no šo kodeku gara un attiecīgo zemju īpatnībām, kā no būtiskām pretešķībām, šī delikta uztverē. Salīdzinošo materiālu šim apskatam ņemu sevišķi no vācu un krievu sodu likumiem, izejot no tā apsvēruma, ka visgarāko attīstības ceļu šis institūts gājis vācu tiesībās, kā to redzējām iepriekšējā nodaļā, bet krievu tiesības, kas izņemot jau augstāk minētās sistēmas īpatnības, arī ir piesavinājušās vācu kodeku uztveri un zinātnieku atziņas, apskatāmas tuvāk tāpēc, ka mūsu sodu likumi visumā atkārtoti krievu 1903.gada sodu likumu noteikumus un sistēmu kā vispār, tā arī sevišķi attiecībā uz atstāšanu resp. pamešanu briesmās.

Augstāk minēto apsvērumu dēļ, mūsu dogmatisko apskatu risināsim pieturoties pie vācu 1871.gada Str.G.B. 221.§, Latvijas sodu lik.458.un 459.p. un krievu 1903.gada sodu likumu 489.un 490.pantu formulējumiem.

Saskaņā ar minētiem kodekiem pamešanu varam formulēt sekojoši :

"Pamešana vai atstāšana briesmās ir apzināta jau-

nības vecuma, slimības, nespēka vai citu apstākļu dēļ bezpalīdzīgā stāvoklī nonākušas personas nostādīšana vai atstāšana tās dzīvību vai miesas veselību apdraudošā stāvoklī (no to personu puses kam pienākas par tām gādāt)."

Nodaļas virsraksts vācu tiesībās ir "Aussetzung"; es gribētu vislabāk šo vārdu dotajā gadījumā identificēt ar jēdzienu "izlikšana", kas šķiet vistuvāk raksturo šo vācu juridisko terminu kā no vēsturiskās attīstības vienkārša, tā arī valodnieciski; šis jēdziens gan neatbilst pilnībā 221.§. saturam un ietver sevī pavisam trīs "Aussetzung" veidus, proti "Aussetzung" īstā nozīmē, "Verlassen" un "Belassen", t.i. "Aussetzung" izlikšana, resp. atstāšana un "Verlassen" ev. "Belassen" t.i. divi pamešanas veidi. Radbruch's ¹⁾ atzīmē, ka runājot par līdzekļiem atstāšanas resp. pamešanas stāvokļa radīšanai saskaņā ar Str.G.B'a 221.§. mums jāievēro trīs "Aussetzung" veidi: 1) Bezpalīdzīgā persona tiek no sava uzraudzītāja aiznesta - nogādāta bezpalīdzīgā stāvoklī, 2) Uzraudzītājs pamet "verlässt" savu uzraugāmo, t.i. attālinas no tā bez kā viņš iepriekš bezpalīdzīgo personu būtu nogādājis šai stāvoklī, un 3) Personas, kuru pienākums ir gādāt par bezpalīdzīgo personu uzņemšanu, uzturēšanu vai izmitināšanu pamet tās bezpalīdzīgā stāvoklī, te "Belassen" otrs pamešanas paveids.

1) Vergleichen.Darstellung B.V. 191.u.t.lap.p.

Arī krievu 1903.gada sodu likumu 489.un 490.panti izšķir divus pamešanas darbības veidus: a) atstāšanu, kas komponējas no nogādāšanas un tai sekojošas aizvestā atstāšanas, un b) pamešanu - bezpalīdzīgās personas atstāšanu tai vietā kur viņa atradās. Sīkāk analizējot krievu likuma 489., 490. un turpmāko pantu tekstu, mēs varētu, varbūt, arī šo pamešanu sadalīt divi paveidos, bet būtiski tas stāvokli negroza un principā paliek šie divi galvenie veidi - atstāšana un pamešana.

Latvijas sodu likuma 458.un 459.panti formulējumā runā par atstāšanu un nostādīšanu ¹⁾ bezpalīdzīgā stāvoklī. Analizējot 458.pantu jāpieņem, ka šo atstāšana identificējas kā ar vācu un krievu likumos paredzēto pamešanu, t.i. bezpalīdzīgas personas atstāšanu uz vietas no saistīgās personas puses, tā tad "Verlassen" resp. "Belassen", tā arī ar atstāšanu, kas komponējas no aiznešanas un pamešanas, kamēr 459.pantā paredzētā nostādīšana briesmās atbilstu tikai krievu 489.panta II daļai.

Zināmas vienveidības labā turpmākā apskatā apzīmēsim ar "atstāšanu" jēdzienu, kas atbilst vācu sodu likumu "Aussetzung" un krievu sodu likuma lietotam vārdam "оставление" kā vispārējam jēdzienam, kamēr ar "pamešanu" identificēsim vācu "Verlassen" jēdzienu. Tik daudz šai nodaļā būtu sakāms par nodaļas sākumā pievestā vis-

1) Sal.Holandes, Norveģijas 1902.g.s.l., Šveices 1918.g. projektu un Šveices 1937.gada sodu lik.

pārējā formulējumā lietotiem vārdiem "atstāšana" un "pamešana". Atšķirība šo jēdzienu starpā turpmākā apcerējumā arvien paturama prātā, jo formulējuma sīkākā analizē zināmas noziedzīgās darbības subjektu kategoriju grupas atkarībā no to attieksmes ar vienu vai otru šo paveidu ievērojamā mērā pēc sastāva atšķirsies viena no otras.

Objekts.

Pamešanas vai atstāšanas briesmās objekts, saskaņā ar Latvijas sodu likuma 458.pantu, ir persona, kas nav spējīga aizsargāties, bet 459.pants runā par katru personu.¹⁾ 460.- 464.panti apskata dažus speciālus gadījumus, kurus apskatīsim nodaļas beigās līdztekus krievu 1903.gada sodu likuma attiecīgiem pantiem, no kuriem tie atšķiras vienīgi ar dažiem redakcionālas dabas grozījumiem. Pievēršoties 458.pantam, redzam, ka objekts še ir persona, kas atrodas kādas citas personas uzraudzībā vai gādībā, tā tad še objektu loks ir ierobežots, resp. likumdevējs prasa absolūtu bezpalīdzības stāvokli. Latvijas sodu likums te dod koncentrētu formulējumu, ar ko tas atšķiras kā no vācu, tā no krievu sodu likumu attiecīgiem pantiem, kas, kā to redzēsīm turpmāk, no vienas puses tuvāk apzīmē bezpalīdzības cēloņus un no otras

1) Jāpiezīmē, ka piedzērušos atstāšana briesmās Latvijas sodu likumā paredzēta sevišķi vienā gadījumā un proti no pārdevēja puses, kas tirgojas ar reibinošiem dzērieniem. XV nod.257.p.

puses (krievu) uzskaita uzraudzības vai aizgādības pienākuma saistības izcelšanās pamatus. No šīs aizsardzības nespējas izriet dzīvību apdraudošs bezpalīdzības stāvoklis, resp. apstākļi, jo persona ir bezpalīdzīga tad, kad viņa nespēj pati aizsargāties. Latvijas sodu likums neprecizē tuvāk bezpalīdzības cēloņus, kādēļ jāprezumē, pamatojoties uz vācu un krievu tiesībām, ka nav svarīgi, vai bezpalīdzīgais stāvoklis radies ar vai bez cietušā vainas, kā arī vai tas ir ilgstošs vai pārejošs. Par bezpalīdzīgo stāvokli, kas nosaka objektu loku atstāšanas vai pamešanas gadījumos, Radbruch's saka sekojošo: 1) "Ar bezpalīdzīgu personu saprotam palīdzību prasošu personu, t. i. tādu, kurai vajadzīga sveša palīdzība viņas dzīvības uzturēšanai (hilfflos - hilfsbedürftig). Te gan jāsaka, ka neviena persona nav arvien palīdzības prasoša, bet katrā tikai zināmos apstākļos, kurus tad arī apzīmē par bezpalīdzīgiem un apgriezti, ne katrs stāvoklis ir katram bezpalīdzīgs, bet ir tāds tikai atkarībā no personas spējām un šādas, apstākļus nepārvaldošas personas, apzīmējam par bezpalīdzīgām. No teiktā izriet, ka bezpalīdzīgās personas jēdziens nepieciešami prasa arī atbilstošu bezpalīdzīgo stāvokli un otrādi, kādēļ arī definējumos pietiek apzīmēt tikai vienu no tiem." Teikto labi ilustrē norūdīta meža strādnieka un caurmēra pilsētnieka salīdzinājums. Kamēr pirmais, teiksim, ziemā tālu no ap-

1) Radbruch .Vergleichen.Darstellung B.V. 196.lap.p.

dzīvotas vietas prātis daudz gadījumos izklūt sveiks, tikmēr pilsētnieks, atstāts pilnīgi līdzīgos apstākļos, neizbēgami ies bojā.

Pretēji Latvijas sodu likumam, vācu un krievu sodu likumi cenšas dot konkrētu bezpalīdzīgo personu kvalifikāciju, minot likuma tekstā bezpalīdzības cēloņus. Šo likumu attiecīgo pantu analīze palīdzēs mums tuvāk iepazīties ar šo paredzētām kategorijām, kuras būtu attiecināmas arī uz Latvijas sodu likumu.

Saskaņā ar vācu 1871.gada Str.G.B. atstāšana resp. pamešana ir tāds nodomāts, prettiesisks kādas jaunības vecuma, vārguma, vai slimības dēļ bezpalīdzīgā stāvoklī esošas personas dzīvības vai ķermeņa apdraudējums, kas ir panākts vai nu novedot un atstājot šādu personu bezpalīdzīgā stāvoklī, vai arī tikai to tādā atstājot. Vai kāda persona ir jaunības vecuma dēļ bezpalīdzīga, to katrā atsevišķā gadījumā nosaka tiesa. Vārgumu raksturo ķermeniskas veselības traucējums, kas izpaužas kustības brīvības ierobežojumā. Slimība šī likuma izpratnē ir katrs pataloģisks stāvoklis, kas vai nu nemaz nav novēršams, vai arī ir novēršams ar ilgāku vai īsāku veselšanās periodu. Saskaņā ar vācu tiesu praksi šie pieskaita arī smagus piedzeršanās gadījumus.¹⁾ Šie tad arī ir cē-

1) Liszt. Deutsche Strafrecht. 291.pal.p. slimībām pieskaita arī gara slimības; tām nepieskaita tomēr bezsamaņas stāvokļus, kas izriet no normālas ķermeņa darbības, kā piem. dziļš miegs u.t.l. un sevišķus apreibināšanās un piedzeršanās gadīju-

lopi, kas vācu 1871.gada sodu likuma 221.§ nosaka nozieguma objekta piederību bezpalīdzīgo personu grupai. Kā redzam, objektu loks še ir ar pievesto uzskaitījumu ierobežots un ārpusē paliek vairākas citu iemeslu dēļ bezpalīdzīgo personu kategorijas.

Šo trūkumu cenšas novērst krievu 1903.gada sodu likums, dodot vēl plašāku bezpalīdzības cēloņu uzskaitījumu un pievedot arī vairākus specificētus bezpalīdzības gadījumus. Sodu lik.489.un 490.panti nosaka, ka noziedzīgās darbības objekts var būt katra bezpalīdzīgā persona, t.i.tāda, kurai ir ņemta paš aizsardzības iespēja.²⁾ Bezpalīdzības cēliņi ir pievesti likuma tekstā un tie ir: mazgadība, vecuma nespēks, tizlums, slimība, bezsamaņas stāvoklis u.t.t. Līdzīgi vācu sodu likumam, arī krievu kodeks nenosaka vecuma robežu mazgadības gadījumā, pareizi vadoties no apsvēruma, ka bērna attīstību un briedumu var noteikt tikai katrā atsevišķā gadījumā, sevišķu vērību piegriežot atstāšanas vietas un laika apstākļiem un bērna paš aizsargāšanās iespējām. Tagancevs,³⁾ runājot par slimību, tizlumu vai bezsamaņas stāvokli, atzīmē, ka pēc sodu lik.489.un 490.panta var saukt pie at-

mus; turpretīm še ietilpst chlorofomētas un hipnotizētas personas, kā arī plānprātīgie. Ja turpretīm bezpalīdzības cēloņi ir citi kā tie, kas ir minēti likumā, tad mums nav darīšana ar atstāšanu (piemēram sasaistīšana, iekēdēšana, novārgums, kuņģmēģums ut.l. Arī krievu 1903.g.sodu lik.min piedzērušos un dzemdētāju atstāšanu.

2) Salīdzini Latvijas sodu lik.458.p.

3) Tagancev .Ugolovnoje uloženiye 1903.g. 1018.lap.p.

bildības neatkarīgi no slimības vai bezsamaņas stāvokļa ilguma vai īsuma, vai vainīgā līdzdalības pie tā. Vispār viņš atzīmē, ka tiesa var attiecināt sodu lik.489. un 490.pantus arī uz visiem citiem atstāšanas vai pamešanas gadījumiem un uz visām personām, kas dotos apstākļos ir nonākušas bezpalīdzīgā stāvoklī, tāpat šie iederas visas personas, kuras briesmu stāvoklī nostādījis pats vainīgais (sodu lik.490.panta 2.d.), resp.likumdevējs atzīst kā absolūtu, tā arī relatīvu bezpalīdzības stāvokli,¹⁾ kā arī tādas, kas tajā nonākušas bez kādas vainīgā līdzdalības (sodu lik.489.p. 1.d.); pirmā gadījumā jāpierāda divējas viena otrai sekojošas vainīgā darbības - nostādīšanu briesmu stāvoklī un atstāšanu tajā; otrā gadījumā jāpierāda tikai pēdējā darbība.

Salīdzinot vācu redakciju, kā vecāko (1871.g.) ar jaunākiem krievu (1903.g.) un Latvijas sodu likumu formulējumiem, ievērojam tendenci paplašināt atstāšanas un pamešanas briesmās objektu loku, un krievu un Latvijas likums cenšas ietvert sevī katru bezpalīdzīgās personas briesmās atstāšanas gadījumu. Priekšnoteikums tā tad ir vienīgi paš aizsardzības nespēja, saistīta ar dzīvību vai veselību apdraudošu briesmu stāvokli, neatkarīgi no tā, vai šāds bezpalīdzības stāvoklis ir ilgstošs vai ne. Blakus vācu likumā minētām, jaunības vecuma, vārguma vai slimības dēļ bezpalīdzīgām personām, nostājas arī citas,

1)Salīdzini Latvijas 1933.g.krimināltiesību 458.un 459p.

varbūt, fiziski pilnīgi veselas personas, kas nostādītas bezpalīdzīgā stāvoklī zināmu ārēju vai psihisku apstākļu darbības rezultātā.¹⁾

Darbība.

Noziedzīgā darbība atstāšanas vai pamešanas gadījumā izpaužas bezpalīdzīgās personas atstāšanā vai pamešanā, eventuēli nostādīšanā tās dzīvību vai veselību apdraudošā briesmu stāvoklī. Kā jau garāmejojot aizrādīju, mums jāievēro šie divi dažādi darbības veidi - atstāšana un pamešana, kuriem jaunākā laikā pievieno, un pat cenšas minētos divus aizstāt ar trešo, apjoma ziņā plašāko un satura ziņā smagāko noziedzīgā nodarījuma jēdzienu "nostādīšanu briesmu stāvoklī." Labākas jautājuma izpratnes labā taisīsim mazu atkāpšanos un izsekosim šo jēdzienu attīstības gaitu vācu tiesībās sākot to ar Feuerbach'u un Bavārijas 1813.gada sodu likumiem, kā modernā pamešanas resp.atstāšanas jēdziena dibinātājiem. Feuerbach'a

1) Radbruch.Vergleichen.Darstellung.B.V. 196.lap.p.
"Mums vispirms jāšķirō tie sodu likumi, kas runā tikai par bērnu pamešanu no tiem, kas uzskata par pamešanas objektiem arī pieaugušos. Pie pirmās kategorijas pieder franču 1810.g. Code penal, austriešu 1852., angļu 1861., beļģu, spāņu, portugāļu, Z. Amerikas sodu likumi. Otrā kategorijā ietilpst Zviedrijas 1864., Dānijas 1866., Meksikas 1871., Ungārijas 1878., Holandes, Itālijas, Somijas 1889., Austrijas 1891., Bulgārijas 1896., Francijas 1898., Japānas(projekts), Norvēģijas, Krievijas, Šveices u. c. Daži sodu likumi nosaka bērnu vecuma robežu un proti:Anglija 2 un 16 g., Z.Amerika 6 g., Francija (1810.g.) 7 g., Itālija 12 g. Tikai zināmas pamešanai piemērotas pieaugušo kategorijas nosaka Itālija - ķermēņa vai garīgi trūkumi, Francija - ķermēņa vai

laikā dominējošais šī nozieguma veids bija jaunpiedzimušā bērna pamešana no mātes puses, kas devusi vācu tiesībām arī šī paplašinātā nozieguma sastāva nosaukumu "Kindereraussetzung" - "Aussetzung"; Feuerbach's²⁾ atzīmē, ka noziedzīgā darbība pastāv bezpalīdzīgās personas pamešanā pēdējai nonākot tādā stāvoklī, ka viņai draud briesmas, kaut arī netiešas, palīdzības trūkuma dēļ aiziet bojā; nav nepieciešami, lai darbība pastāvētu promnešanā vai nolikšanā no sevis, bet nodarījumu nedrīkst pastrādāt tādā kārtā, vietā vai apstākļos, ka pamestam noteikti un tieši saskaņā ar parasto dabas notikumu norisi jāiet bojā.³⁾ Nodarījums uzskatāms tikai tad par pabeigtu, kad bērns ir pilnīgi pamests likteņa varā. Bavārijas 1813.gada sodu likums, kas noderēja par paraugu citiem partikulāriem vācu valstiņu sodu likumiem, formulē šo pret uzbrukuma objektu vērsto darbību kā "no sevis no-

garīgs stāvoklis; gandrīz visi bez izšķirības bezpalīdzīgie - Austrija (1891.g.), Krievija, Šveice un beidzot, ņemot vērā pareizo apsvērumu ka bezpalīdzīgo personu kvalificē bezpalīdzīgais stāvoklis, kurā to nostāda, katra persona bez izšķirības, te pieder Holandes un Norveģijas kodeki."

2) Feuerbach.Peinl.Recht. 389., 390.§. 538.u.t.lap.p.

3) Nodarītājs tādā gadījumā atbild kā par nodomātu slepkavību, vai atkarībā no neizdevušos rezultāta, kā par slepkavības mēģinājumu.

likšanu un pārvietošanu briesmu stāvoklī" ¹⁾; līdzīgi to formulē arī citi tam sekojošie vācu sodu likumi. Šis formulējums ietver sevī tikai atstāšanu "Aussetzung" šaurākā nozīmē, prasot noteikti aktīvu nodarītāja darbību. Augstāk pieminēto pamešanu kā pirmais atzīmē viens no saviem sastādītājiem Tittman'a iespaidā Saksijas 1838.gada sodu likums, kas runā par pamešanu vai atstāšanu briesmu stāvoklī. Šo Saksijas sodu likuma formulējumu akceptē Braunšveigas, Hessenas, Badenes, Prūsijas, Bavārijas 1861.gada, Hamburgas u.c. sodu likumi un šo dalījumu sastopam jau arī sekojošos citu valstu sodu likumos. Vēl C.C.C. 132.Art. prezumētais dzīvības apdraudējums nav vairs raksturīgais pamešanas vai atstāšanas briesmās elements, starp citiem Prūsijas 1851.gada un Bavārijas 1861.gada sodu likumi atzīmē par sodāmu, gan ar vieglāku sodu, arī tādu gadījumu, kurš nesaturēja sevī dzīvības vai veselības apdraudējumu. ²⁾ Ņemot vērā, ka vācu 1871.gada Str.G.B.'ā atstāšana ievietota nodalījumā, kas runā par pārkāpumiem pret dzīvību, varētu domāt, ka ar to atkārtoti tiek pastiprināta prasība pēc darbības, saistītas ar dzīvības briesmām, tomēr tas tā nav un tiesu prak-

1) Salīdzini Holzendorff. "Handbuch des Deutschen Strafrechts" 465.lap.p. "Atstājamo aizgādā no vietas, kur zināmu apstākļu dēļ - mājnieku vai kaimiņu esamība, tiek gādāts par tā uzturēšanu uz tādu vietu, no kurās tam ir ņemta iespēja atgriesties atpakaļ apstākļos, kas nodrošina tā eksistenci. Viņa dzīvība vai veselība tiek pakļauta laika apstākļiem vai atkarības no atrašanās iespējām, vai trešo personu līdzjūtības. Atstāšanas vietai jāstāv ārpus parastās satiksmes, tomēr nav vajadzīgs, lai tā būtu pilnīgi

se atzīst, ka ir pietiekoši, ja nav drošības par pamestā veselības uzturēšanai nepieciešamo svešo palīdzību.

Radbruch's ³⁾ atzīmē, ka darbībai, kas vērsta uz bezpalīdzības stāvokļa radīšanu, jābūt vērstai uz bezpalīdzīgam nepārvaramas telpiskas atšķiršanas sagādāšanu no sava uzraudzītāja. Tā nepastāv vienīgi attālumā vai ceļa nepārvaramībā, bet arī ceļa aizsprostošana (piem. durvju aizslēgšana). Kā jau aizrādīju, saskaņā ar vācu 1871.gada Str.G.B. 221.§., jāatbild par trejādu darbību, vērstu uz bezpalīdzības stāvokļa radīšanu un proti "Aussetzung" šaurākā nozīmē un divi "Verlassung" veidi - "Verlassung" un "Belassung". Atšķirība starp "Aussetzung" un "Verlassung" ir šāda:⁴⁾ Pamešanu un atstāšanu, kā dažādas bezpalīdzīgā stāvokļa radīšanas formas, izšķir tādējādi, ka atstāšanu izdara ar darbību, bet pamešanu ar bezdarbību, t.i.pirmais ir tīrais kommisivdelikts, bet otrais kommisivdelikts caur bezdarbību. Mēs tomēr nevaram pilnīgi pieturēties pie šīs atziņas, jo tādā gadījumā likumdošana varētu atturēties no pamešanas pieminēšanas panta formulējumā; saskaņā ar patreizējo likumdošanas tehniku, formulē tikai tīro kommisiv-

neapdzīvota vai pamesta.

2) Sal. krievu 1903.g.sodu lik.490.pantu un Latvijas sodu lik. 458.p.II d.

3) Vergleichen.Darstellung. B.V. 191.lap.p.

4) ibid. 191.un 192.lap.p.

deliktu, bet kommisivdelikts caur nedarīšanu tiek klusuciešot prezumēts. Ja piemin kā atstāšanu tā pamešanu, tad to dara aiz sekojošiem apsvērumiem. Arī pamešana var būt kā darbība, tā bezdarbība. Darbība, ja uzraudzības noteikumi aizliedza pie zināmiem apstākļiem aiziešanu no bērna, nedarīšana, ja tie paredzēja bērna līdzpamešanu. Līdzīgi arī atstāšana pie zināmiem apstākļiem var izpausties nedarīšanā. Atstāšanas atšķirība no pamešanas nav meklējama tā tad nodarīšanā ar darbību vai bezdarbību, bet to nosaka likuma tekstā pievestais atšķirības pamats, t.i. vai bezpalīdzības stāvoklis radīts subjektam promejot (pamešana) vai to panāk ar objekta aizgādāšanu (atstāšana). Teikto labāk apgaismo šādi apsvērumi: Pamešana, resp. nedarīšana, ir par tik ārējas pasaules apstākļu nepārveidošana, par cik bezpalīdzīgais paliek savā vietā, bet tas nav noteicošais apstāklis, svarīgākais ir tas, ka viņš paliek viens pats šai vietā, un tas apstāklis, ka viņš paliek viens pats vecā vietā, ir neapšaubāmi ārējo apstākļu pārgrozišana, jo pamestais pirms tam atradās zem uzraudzības.¹⁾

No teiktā redzam, ka vācu 1871.gada sodu likums prasa, lai darbība pamešanas vai atstāšanas gadījumā būtu saistīta vismaz ar veselības apdraudējumu visumā, tomēr

1) Holtendorff. Handbuch des Deutschen Strafrechts. 466. lap.p. "Pamešanas darbības bīstamība pastāv iekš tam, ka tiek pārtraukti bezpalīdzīgā sakari ar citām personām. Ja uz vietas ir citas personas kas var, vai kuŗu pienākums ir rūpēties par pamesto, tad mēs neatrodam pilnīgu noziedzīgo

paturot darbības raksturojumā kā vecos, ar bērnu pamešanu saistītos terminus, tā arī necenšoties atzīmēt soda piedraudējumu par citāda veida dzīvības vai veselības apdraudējumiem kā tiem, kas saistīti ar bērnu, slimu vai nespējīgu personu apdraudēšanu caur atstāšanu ev.pamešanu, nepieciešami saistot to ar telpisku šķirtību. Gadsimtu mijās sastādītie sodu likumi vai to projekti ir gājuši tomēr tālāku attīstības ceļu. Holandes un Norveģijas sodu likumi un Šveices sodu likuma projekts neuzsver vairs tik krasi prasību pēc nodarītāja telpiskas atšķiršanas no nozieguma objekta.

Šveices projekts paredz blakus pamešanai augstāk minētā nozīmē arī tādu pamešanas "Belassen" veidu, kas nesaistās ar telpisku atšķiršanu; Holandes sodu likuma noteikumi draud blakus atstāšanai vai pamešanai par katru citāda veida nostādīšanu briesmu stāvoklī vai tāda radīšanu. Tāpat, kamēr Šveices sodu likumu projekts operē vēl ar jēdzienu "Aussetzung", Norveģijas un Holandes sodu likumi jau runā par nostādīšanu, resp. briesmu stāvokļa sagādāšanu, kādi jēdzieni ir plašāki par veco terminu "Aussetzung".²⁾

Šis jaunās atzīpas pilnībā sastopam pielietātas praksē kā Krievijas 1903.gada, tā Latvijas sodu likumos. Latvijas sodu likuma 458.pants un Krievijas 1903.gada

darbību; runa var iet vienīgi par pienākumu neizpildīšanu."

2) Salīdzini Šveices 1937.g.sodu lik.129.p.

sodu likuma 489.pants runā par atstāšanu bezpalīdzības stāvoklī; krievu teksts paralēli dod arī eventuēlo objektu uzskaitījumu, kas ļauj secināt, ka Krievijas sodu likuma 489.panta I daļa, resp. Latvijas sodu likuma 458.pants visumā ar redakcionālas dabas grozījumiem atbilst vācu sodu likuma 221.§. Tā kā Latvijas sodu likums vispāri nedod kazuistisku objektu uzskaitījumu, bet krievu teksts atzīmē "u.c.", tad no tā ir jāsecina, ka te darbība var tikt vērsta uz jebkuras bezpalīdzīgās personas atstāšanu vai pamešanu briesmu stāvoklī. Turpretim krievu sodu likuma 489.panta II daļa un Latvijas sodu likuma 459.pants jau runā vispār tikai par nostādīšanu briesmu stāvoklī, tādējādi ievērojami paplašinot noziedzīgās darbības lauku un ietverot likuma tekstā jaunāko zinātnieku atzinumu attiecībā uz atstāšanas vai pamešanas institūta izveidošanu un sodāmības lauka paplašināšanu.^{1) 2)} Protams, raugoties no kriminālās atbildības viedokļa, mums ir jāprezumē, ka vainīgam bija iespējams no vienas puses sniegt bezpalīdzīgam nepieciešamo palīdzību, bet no otras puses, ka viņš pats nav at-

1) Sal. A. Schönke. Strafgesetzbuch Kommentar Berlin, 1942. 453.lap.p. "Atstāšanas "Aussetzens" jēdziens prasa pozitīvu darbību - cilvēka pārvietošanu bezpalīdzīgā stāvoklī; tālāk - pamešana saskaņā ar likumu obligāti prasa, lai nodarītājs telpiski šķirtos no pamestā. Tas nav apmierinoši. Ja slimo kopēja nerūpējas par tai uzticēto smagi slimo, tad tā ir sodāma neatkarīgi no tā, vai viņa atstāj istabu, vai paliek tajā nerūpējoties par slimo. ... topošam likumam jāiet šis ceļš un jāatsakās no kategoriskās prasības par telpiskās šķirtības radīšanas nepieciešamību."

radies fizisku spaidu vai galējas nepieciešamības stāvoklī, kas spieda viņu atstāt cilvēku, kas atradās viņa aizsardzībā. Blakus jau apskatītai telpiskai šķirtībai no bezpalīdzīgā saskaņā ar krievu sodu likuma 489.panta II daļu un Latvijas sodu likuma 459.pantu iespējama arī citāda veida bezpalīdzīgā nostādīšana briesmās. Ņemot vērā delikta īpatnējo dabu, nodomu un sekas (par pēdējām divām sastāvdaļām runāsim turpmāk), katrs atstāšanas vai pamešanas gadījums apskatāms atsevišķi un galējais vārds atvien ir sakāms tiesai.

Rezumējot teikto, jānāk pie slēdziena, ka noziedzīgai darbībai atstāšanas vai pamešanas gadījumos jābūt vērstai uz briesmu stāvokļa radīšanu atstātā dzīvībai vai veselībai. Latvijas sodu likums paredz šo atstāšanu dzīvības briesmās, vieglāku tīšu atstāšanas gadījumu bez dzīvību vai veselību apdraudoša elementa un kvalificētu briesmās nostādīšanas gadījumu, kas dod iespēju tiesai piemērot šos pantus noziedzīgiem sastāviem, kas ietver sevī kādu sevišķi neparedzētu pret dzīvību vai veselību vērstu un to apdraudošu darbību.

Blakus Latvijas sodu likuma 458.pantam un Krievijas 1903.gada sodu likuma 489.panta I daļai, kas apskata

-
- 2) Mezger Deutsche Strafrecht . Ein Grundriss 1938. 193.lap.p. atzīmē, ka nav nepieciešama telpiskas šķirtības radīšana un pietiek, ja piemēram nodarītais liekas gulēt, tādējādi pamot sev iespēju palīdzēt turpat esošam bērnam. Schönke atrod, ka pat atteikšanās no telpiskas šķirtības elementa vien, ir par sauru.

aizgādības saistīgo personu darbību un attiecīgiem 459. un 489.panta II daļas noteikumiem, kas vispārējā formulējumā draud par katru darbību, kas vērsta uz bezpalīdzības stāvokļa radīšanu ikvienam iespējamam uzbrukuma objektam, tā tad arī fiziski un garīgi veselam cilvēkam, krievu 1903.gada sodu likuma 492.pants atzīst par nepieciešamu minēt vēl speciālus kazuistiskus atstāšanas gadījumus; šī panta saturu atkārtoti arī Latvijas sodu likums savā 463.pantā. Šos pantus tuvāk apskatīsim runājot par subjektiem, jo darbības raksturs un veidi te saskan ar jau iepriekš minētiem.

Nodoms.

Atstāšanu briesmās ir jārealizē nodomāti, t.i. vainīgam jāapzinas, ka viņš atstāj citu personu tādos apstākļos, kuŗos tās dzīvībai vai veselībai draud briesmas. Šīs apziņas esamība savienota ar attiecīgo atstāšanas vai pamešanas darbību ir priekšnoteikums attiecīgo pantu piemērošanai. No otras puses nav svarīgi kādi motīvi pamudina nodarītāju realizēt savus prettiesiskos nolūkus.¹⁾ Pietiek, ka vainīgais apzinās: 1) ka atstājamā persona bezpalīdzības dēļ atrodas tādā stāvoklī, kas nedod viņai pašai iespēju rūpēties par sevi, bet ka tā ir atkarīga no citu gādības un palīdzības; 2) ka viņa atstāj šo per-

1) Svarīgākie motīvi šie var būt cenšanās atbrīvoties no aizgādības pienākuma, vai arī, vēlēšanās nodarīt objektam kaitējumu.

sonu bezpalīdzīgā stāvoklī, kas nedod šādas palīdzības un aizsardzības iespējas, un 3) bez tam vainīgam jāapziņas, ka atstājot šādu personu tādos apstākļos, atstājāmā dzīvībai atstāšanas apstākļu dēļ draud briesmas un tomēr vainīgais neskatoties uz visiem šiem apstākļiem, pamet bezpalīdzīgo personu.¹⁾ Latvijas sodu likuma 458.panta I daļa un 459.pants un krievu 1903.gada sodu likuma 489.pants vienādi formulē teikto, proti "ka atstātā dzīvībai, vainīgam to zinot, draudēja briesmas", tādējādi pasvītrojot, ka pašā atstāšanas brīdī atstātam vajadzēja draudēt patiesām dzīvības briesmām un ka vainīgam jāapziņas, ka apstākļi, kuŗos tas atstāj vai pamet nozieguma subjektu ir tiešām tā dzīvībai bīstami. No subjektīvā viedokļa nav svarīgi, vai vainīgais tiešām apziņas, ka šīs briesmas ir jau iestājušās, pietiek ar iespējamās briesmu iestāšanās apziņu.

Kā jau aizrādīju, nav svarīgi kādi motīvi pamudināja vainīgo uz noziegumu, bet gan šo pantu piemērošana atkarījas no tā, vai vainīgā darbība nav tikai vērsta tieši uz dzīvības atņemšanu. Ja tas tiek pierādīts, tad atkarībā no pamešanas resp. atstāšanas darbības, pamešana kvalificējas vai nu kā sagatavošanās vai mēģinājums izdarīt slepkavību un jautājums par attiecīgo pantu piemē-

1) Listzt. Deutsche Strafrecht. 292.l.p. "Nodoma raksturīgā pazīme ir savas darbības bīstamības apziņa. Apdraudēšanas un kaitēšanas nodomi nekādā gadījumā neizslēdz viens otru."

rošanu atkarāsies no soda lieluma, kāds paredzēts par attiecīgo nodarījumu vienā vai otrā gadījumā.¹⁾ Tas pats sakāms par nāvīgām sekām vai smagiem miesas bojājumiem, bet ja tiek pierādīts, ka vainīgais apzināti ir darbojies nolūkā atņemt dzīvību un nāve arī tiešām ir iestājusies, tad atstāšana briesmās zaudē savu patstāvīgo nozīmi un iekļaujas kādā no slepkavības veidiem.

Runājot par nodomu, atzīmēsim vēl šādas svarīgas atziņas. Likums prezumē atstāšanas vai pamešanas gadījumā gribas virzienu kā priekšnoteikumu, gan neprasot tās ārēju izpausmi, jo nodoms izpaužas pašā atstāšanas resp. pamešanas darbībā. Ja jaunākie sodu likumi cenšas paplašināt šē sodāmās darbības lauku tādējādi, daļēji ignorējot prasību pēc apzināta atstāšanas resp. pamešanas nodoma un krievu 1903.gada un Latvijas sodu likumu formulējumi jau pieļauj šādu paplašināšanu, tad vācu 1871.gada

1) Foiwickij. Kurs ugotovnavo prava 1912.g. 1019.l.p. "Tais gadījumos, kad atstāšana beidzās ar nāvi vai miesas bojājumiem, kurus vainīgais ja arī tieši nevēlējās, tad tomēr pielaida to iespējamo iestāšanos, t.i. izturējās vienaldzīgi, tad pantu pielietošana par atstāšanu bez palīdzības atkarāsies no attiecīgā soda lieluma par šiem nodarījumiem."

ibid. 1015.lap.p. "...ja nāve nav iestājusies, tad šē redzam atstāšanas un sagatavošanās ideālo saplūšanu, vai arī, ja tas izriet no lietas apstākļiem un tie šādu pieņemumu pieļauj, atstāšanu kvalificē kā slepkavības mēģinājumu."

sodu likums vēl paliek pie vecās atziņas un prasa konkrētu atstāšanas vai pamešanas nodomu, kuŗu jāpamato atbrīvošanās nolūkam. Sakarā ar teikto arī Holzendorff's (Handbuch des Deutschen Strafrechts. 467.l.p.) atzīmē, ka likums (domāts vācu 1871.gada Str.G.B.) tieši uzsver nodoma nepieciešamību, ar ko tiek novērstas katras šaubas, vai nepilnīga uzraudzība, pavirša kopēja attālināšanās no slimā tāpat būtu kvalificējama un sodāma kā atstāšana; pārejoša pamešana, sevišķi ja tā notiek ar apziņu, ka pamestais to zin, nav pietiekoša.

Vēl jāatzīmē, ka vācu zinātnieki prasa, lai pamešana nepasliktinātu pamestā personīgo stāvokli, vainīgā nodoms var būt vienīgi cenšanās uzlabot savu stāvokli, atbrīvojoties no aizgādības pienākuma, mēģinot uz ilgāku laiku pārtraukt personīgās saites ar atstājamo, te animus exponendi izslēdz animus revertendi.

Prettiesīgo nodomu pamešanas resp.atstāšanas gadījumā var izslēgt sekojoši apstākļi. Atstājējs maldās par viņam likumīgi uzlikto uzraudzības pienākumu; no svara te ir maldīšanās civiltiesiskā vai valststiesiskā uzraudzības pienākumā. Tāpat dolus nav tais gadījumos, ja vainīgais attālinas ar nodomu atgriezties un vēlāk piem. aizmāršības dēļ negaida savu kopjamo. Te gan gala vārds katrā atsevišķā gadījumā sakāms tiesai.

Prettiesiskuma moments ir katrā ziņā nepieciešams, sevišķi ņemot vērā ka pieaugušas un darbības spējīgas bezpalīdzīgās personas var ar savu uzvešanos, piem.

uzmudinot,¹⁾ nekrietni apejoties, apvainojot u.t.l. pamudināt savu kopēju atteikties no uzraudzības, vai arī padarīt tās realizāciju par fiziski neiespējamu lietu.

Nodarījums skaitās pabeigts no tā brīža, kad bezpalīdzīgais ir atstāts briesmu stāvoklī.²⁾

Nodarījuma izpildījums neprasa, lai iestātos kādas ļaunas sekas. Kvalificējot nozieguma sastāvu grūtības sagādā tas apstāklis, ka ne vienmēr ir viegli atšķirt pārejošu atstāšanu no galīgās atstāšanas, resp. pamešanas nodoma, kādēļ arī labs šķiet Latvijas sodu likuma un Krievijas 1903.gada sodu likuma formulējums, kas pieļauj piemērot attiecīgos pantus arī eventuēli paviršas vai vieglprātīgas atstāšanas gadījumos, ja tāda bija saistīta ar patiesām briesmām atstājamam.³⁾

-
- 1) HODZENDORFF. Handbuch des Deutschen Strafrechts. 467.lap.p., "Bezpalīdzīgais, piem. var neapziņoties savu patieso stāvokli atlaist savu kopēju; šāda atļaušana nav vienīgi spēkā no bērnu vai vājprātīgo puses."
 - 2) FEUERBACH. Peinliches Recht. 540.lap.p., "Noziegums skaitās pabeigts, ja tas acīmredzami ir izvests dzīvē; ļaunu seku iestāšanās nav nepieciešama."
 - 3) RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 199.lap.p., "Visur tiek sodīta tikai nodomāta atstāšana. Neviens sodu likums neievēro ievērojamā ziemeļu domātāja (Ibsena) atziņu, ka nolaidība ir bieži daudz bīstamāka kā nodoms. Galīgās atbrīvošanās nodomu no aizgādības prasa Ziemeļamerikas sodu likumi un šī prasība tiek prezumēta visos citos vecākos sodu likumos. Citādi tas ir projektējamās sodu likumos."

Prasības trūkums pēc kaitīgām sekām pareizi atspoguļo šī nozieguma sastāva dabu kā apdraudējuma deliktu, sevišķi tas sakāms vēl tādēļ, ka daudzos gadījumos atstājēja nolūks arī nemaz nav šādas sekas sagādāt un tas tādas nemaz nevēlas. Šo versiju atsevišķi izceļ Latvijas sodu likuma 458.panta II daļa un Krievijas 1903.gada sodu likuma 490.pants.¹⁾

Runājot par nodomu vēl jāatzīmē, ka mēģinājums nekur nav sodāms, kas ņemot vērā grūtības tā noteikšanā, arī šķiet ir pareizi.

Subjekts.

Visi trīs mūsu apskatāmie sodu likumi paredz, ka atstāšanas resp. pamešanas subjekts var būt katra darbības spējīga persona.²⁾ Šo vispārējo tēzi, protams, apro-

1) FOIŅICKIJ. Kurs ugotovnavo prava 1912. 1019.lap.p. „Attiecībā uz 490.p. subjektīvais noteikums ir tādas apziņas esamība, ka atstājamā dzīvība netiek apdraudēta un ka viņu samērā viegli var atrast citas personas, tā kā atstājējs nemaz neiedomājās, ka briesmas varētu iestāties.”

2) A.SCHÖNKE. Strafgesetzbuch. 453.lap.p. „Nodarītājs pamešanas gadījumā var būt katrs. Šis princips no-der kā atstāšanai šaurākā nozīmē, tā arī pamešanai. Ja arī likums pēdējā gadījumā runā, ka bezpalīdzīgai personai vajadzēja atrasties vainīgā aizgādībā vai arī tam bija jā rūpējas par tā novietošanu, uzturēšanu vai uzņemšanu, tad tas nekādā gadījumā neierobežo nodarītāju aploku.”
Sal.K.BINDING. Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts. B.I 62.lap.p. „Pamešanas subjekts var būt katra persona. „Atstāšanas” gadījumos subjekts tikai šķietami kvalificējas citādi. Pamešana ir kommisivdelikts nolaidības dēļ. (sk.Radbruch.V.D.). Subjekti te ir personas, kas ir uzņēmusās atbildību par bezpalīdzīgās personas novietošanu, uzturēšanu vai uzņemšanu.”

bežo vairāki nosacījumi, kurus arī tuvāk apskatīsim. Saskaņā ar vācu 1871.gada sodu likuma 221.§, nozieguma subjekts atstāšanas gadījumā var būt kā ar uzraudzības ev.aizgādības pienākumu saistīta, tā arī katra trešā persona, turpretim pamešanas gadījumā tiek prezumēts, ka nozieguma pastrādātājs jau līdz šim kādā nebūt veidā bija saistīts ar pamesto personu, t.i. tā atradās reizē nodarītāja varā un gādībā. Ja ņemam vācu sodu likuma 221.§ apskatam par pamatu Radbruch'a trejdalījumu attiecībā uz noziedzīgo darbību, tad iegūstam šādu pārskatu: a) "Aussetzung" gadījumā nozieguma subjekts var būt kā aizgādības saistīgā, tā arī trešā persona; b) "Verlassen" gadījumā noziegumu var pastrādāt tikai tas, kas līdz šim bezpalīdzīgo ir uzraudzījis, tā tad šie subjektu loku robežo iepriekš pastāvējušas uzraudzības vai aizgādības saistības un beidzot c) "Belassung" - kuru Radbruch's uzskata kā tīru ommissivdeliktu, subjekts var būt persona, kas ar kādu konkludentu darbību uzņēmusies pienākumu rūpēties par bezpalīdzīgā uzņemšanu, uzturēšanu vai novietošanu. Ar šī momenta iestāšanos viņai jāatbild par bezpalīdzīgās personas dzīvību vai veselības stāvokli.¹⁾

1) RADBRUCH. Vergleichen.Darstellung. 192.lap.p. "Likums nešķiro "Verlassen" un "Belassen" jēdzienus; no teksta vienīgi jāsecina, ka "Verlassen" gadījumā nozieguma subjekts ir aizgādības saistīga persona, turpretim "Belassen" - t.i. pamešanas uz vietas gadījumā vainīgā pienākums ir vienīgi rūpēties par bezpalīdzīgā nometināšanu, uzturēšanu vai uzņemšanu un aizgādības pienākums sākas pēc šo saistību spēkā stāšanās. Tā kā atšķirība abu gadījumu starpā pastāv vienīgi aizgādības iepriekšpastāvēšanā vai ne, tad

Attiecībā uz vācu 1871.gada sodu likuma 221.§. Holzendorff's (Handbuch des Deutschen Strafrechts 467.1. p.) saka " vai kāda persona ir saistīta ar uzraudzības pienākumu, to katrā atsevišķā gadījumā jānoskaidro tiesas izmeklēšanai. Aplūkojamie saistību pamati nāk galvenokārt priekšā pie ascendentiem, audžu vecākiem, aizbildņiem, kuratoriem, audzinātājiem, skolotājiem, valsts ierēdņiem, medicīniskā personāla, slimnīcu un vājprātīgo iestāžu vadītājiem un darbiniekiem. (Tā kā ~~1871.~~ Str.G.B. 1871.g. neizšķir jautājumu, uz kādām kategorijām attiecināms šis uzraudzības pienākums, tad šo jautājumu, kā jau teikts, jāizšķir tiesai)".

Saskaņā ar krievu 1903.gada sodu likuma 489.panta I d. un 490.pantu, atstāšanas subjekti var būt tikai tās personas, kuŗu pienākums bija rūpēties par atstāto, kādēļ arī lai cik cietsirdīga nebūtu kādas citas personas rīcība atstājot bez palīdzības bēmu vai vājuma pārņemtu personu, kuŗām tā varētu sniegt palīdzību, šāda rīcība paliek tomēr nesodīta; vainīgais gan pārkāpj ētisku prasību palīdzēt tuvākam, tomēr tanī pat laikā viņš nepārkāpj juridisku prasību atturēties no kaitēšanas citiem. Turpretīm tādām personām, kuŗu pienākums ir rūpēties par bezpalīdzīgā aizsardzību, saskaņā ar likumisko vai uzņemto saistību, ir jāiejaucas to viņu priekšā notiekošo notikumu norisē un jānovērš tādu apstākļu sagādīšanās, kas apdraud viņu gādībā esošā cilvēka dzī-

visos citos punktos šie divi pēdējie veidi pilnīgi sakrīt."

vību vai veselību.¹⁾ Šāda pienākuma pārkāpšanai ir juridisks raksturs un tās subjekti ir atbildīgi par ev. sekām, kas radušās vai varēja rasties viņu rīcības dēļ.

Arī krievu tiesu prakse un likums pastrīpo, ka šāds uzraudzības resp. aizgādības pienākums rodas vai nu uz likuma, vai arī uz labprātīgi uzņemtas saistības pamata. Likumīgai saistībai ir divējādi pamati; tā izceļas vai nu kā dabisku dzimšanas attiecību rezultāts - pie vecāku, tuvu radnieku, bēmu savstarpējā saistība - še klāt nāk arī laulāto attiecības, vai arī tās rada likuma sevišķie noteikumi - te aizbildņu, audzinātāju u.t.t. pienākumi (sal. augstāk Holzendorff'u).

Labprātīgi uzņemtas saistības pamato kādas privātas attiecības, piem. aukles, zīdītājas, slimo kopējas pienākumi, un dažos gadījumos še pietiek ar kādām tīri faktiskām, no kādas konkrētas darbības izrietošām saistībām, kas var arī neatbilst kādai civillikumus paredzētai līgumiskai formai.²⁾ Tomēr katrā ziņā šādai saistībai jau jābūt pastāvējušai uz to brīdi, kad bezpalīdzīgo atstāj vai pamet, atteikšanās uzņemties tā uzraudzību vai kopšanu tādēļ nav uzskatāma kā atstāšana bez palīdzības.³⁾ Tāpat, šādu attiecību izbeigšanās uz pamešanas

1) Sal. FOINICKIJ. Kurs ugolovnavo prava 1912. 1016. l.p.

2) Sal. FEUERBACH. Peinliches Recht. 390. §.
RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 192. l.p. "Pastāv strīdus, vai šādas aizgādības pamats var būt tikai likums, vai arī līgums un iepriekšēja darbība. Vācu valsts tiesa atbild še ar "Ja"- E. VIII 205. XXXI 165.

3) Citādi tas ir ar slimniecu vai vājprātīgo iestāžu

vai atstāšanas brīdi var būt par pamatu sodāmības izslēgšanai.

Tāpat kā vācu 1871.gada sodu likums, tā arī krievu 1903.gada sodu likuma 489.panta II d. un Latvijas sodu likuma 459.pants soda par atstāšanu resp.pamešanu katru personu, arī tādu, kas nestāv kādās sevišķās attiecībās iepretim pamestam. Starpība starp Latvijas un krievu sodu likumiem no vienas puses un vācu sodu likumu no otras puses ir vienīgi tā, ka vācu sodu likums saista šo subjektu ar zināmām noteiktām objektu kategorijām, kāds apstākļi zināmā mērā ierobežo arī šķietami neierobežoto subjektu loku, kamēr Latvijas un krievu sodu likumi lieto formulējumu "nostāda bezpalīdzīgā stāvoklī" ⁴⁾ ar ko tiek pasvītrots, ka objektam nav nepieciešami jābūt bezpalīdzīgam, bet saista visu noziedzīgo darbību tieši ar

personālu. Te uzņemšanas pienākumu kārtā speciāli noteikumi un katrā atsevišķā gadījumā arī slimā stāvoklis.

4) RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 198. l.p. "Saskaņā ar spēkā esošiem franču un austriešu sodu likumiem, atstāšanas, resp.pamešanas subjekts var būt katra persona; angļu, holandiešu (vecais), itaļu un projektētais Z. Amerikas sodu likumi paredz, ka nodarītājs var būt tikai tāda persona, kas ir saistīta ar aizgādības pienākumu. Ja pielaižam visos atstāšanas, resp. pamešanas gadījumos par subjektiem katru darbības spējīgu personu, tad līdz ar to mēs uzstādām kādu vispārējas cilvēcīgās palīdzības tiesisku pienākumu, un otrādi - aprobežojot subjektu loku tikai ar zināmām subjektu kategorijām, atstājam nesodītus daudzus dzīvības vai miesas apdraudējuma gadījumus."

Še jāpiezīmē, ka kompromiss abu šo prasību starpā tiek zināmā mērā panākts sodot atstāšanas gadījumos tikai ar aizgādības pienākumu saistītās personas, bet par pamešanu soda katru.

sagādāto bezpalīdzīgo stāvokli, kurā var nostādīt arī fiziski pilnīgi veselu cilvēku. Tieši ar šiem pantiem saistās arī sekojošie Latvijas un krievu sodu likumu pievestie daži kazuistiskie atstāšanas, resp.pamešanas un nostādīšanas gadījumi.

Krievu 1903.gada sodu likuma 492.un 495.panti paredz atbildību par atstāšanu zināmai personu grupai, kas vadot kādu satiksmes līdzekli, sevišķi kuģi vai vilcienu savas amata darbības un zināšanu dēļ ir atbildīgas par tām uzticēto pasažieru ev.darbinieku likteni. Šo personu tehniskās zināšanas kļūst sevišķi nepieciešamas briesmu gadījumos, jo prakse un piedzīvojumi dod viņām iespēju vēl savlaicīgi spert soļus draudošo briesmu novēršanai. Tādēļ arī, kamēr citos atstāšanas resp.pamešanas gadījumos personīgās nāves briesmas ev.arī galīgās nepieciešamības stāvoklis izslēdz sodāmību, minētām subjektu kategorijām līdz pēdējam brīdim jāpilda savs pienākums. Šiem pantiem atbilst Latvijas sodu likuma 463.pants, kurā vēl sevišķi tiek uzsvērts, ka atbildīgais vadītājs nedrīkst to atstāt pirmais. Krievu 1903.gada sodu likuma 492.p. II d. runa iet par ceļinieku pavadoniem un līdzbraucējiem.¹⁾ Šī daļa ievietota likumā ņemot vērā Krievijas ģeogrāfisko stāvokli, kur vēl tagad zināmu apgabalu

1) FOINICKIJ. Kurs ugolovnavo prava. 53.lap.p."Pavadītāji ir personas, kas uzņēmušās pienākumu pavadīt ceļā, līdzbraucēji ir ceļa biedri."
54.lap.p. "... kā tas pats par sevi saprotams, pēdējo divi grupu gadījumos nav sodāma tādu nepiederosu personu līdzdalība, kas nestāv kādās sevišķās attiecībās ar bezpalīdzības stāvokli atstāto personu."

šķērsošana notiek primitīvos apstākļos vietējo iedzīvotāju - pavadoņu vadībā. Atstāšanu resp.pamešanu, kā jau minēts, jāizved nodomāti, tā nedrīkst notikt uz atstājama vēlēšanos, bet vainīgam jārikojas pretlikumīgi. Foi-pickis (kurs ugotovnavo prava 1912.g. 1023.un 1024.l.p.) norāda, ka no iekšējās puses šo pantu pielietošanas noteikumi ir līdzīgi iepriekšējo (489.un 490.) pantu pielietošanas noteikumiem, jo arī te ir nepieciešami, lai vainīgais apzinātos, ka viņš atstāj tam uzticētās personas tādos apstākļos, kuŗos viņu dzīvībai draudēja briesmas un ka to aizsardzībai viņam ir nepieciešami spert zināmus soļus, kuŗus viņš, neskatoties uz to nepieciešamību, nav spēris, bet pat ir atstājis kuģi vai vilcienu. Ar briesmām, kas draud šādiem satiksmes līdzekļiem, nav jāsaprot vienīgi tādas, kuŗas rada dabas spēki, bet arī tādas, kuŗas rada cilvēki (piemēram laupītāji). Šos noteikumus tāpat var piemērot neatkarīgi no seku iestāšanās.

Noslēgumā, pēc šī vispārējā atstāšanas vai pamešanas briesmās elementu apskata, īsumā iepazīsimies vēl ar Latvijas sodu likuma šai pat 28.nodaļā ievietotiem pantiem par palīdzības nesniegšanu.

Palīdzības nesniegšana.

Atšķirība no atstāšanas bez palīdzības, kas prezumē, ka vainīgais vai nu radīja briesmas, no kuŗām vajadzēja paglābt bezpalīdzīgo, vai arī tā pienākums bija rūpēties par attiecīgo, bezpalīdzīgā stāvoklī esošo per-

sonu. Augstāk pieminētā atteikšanās sniegt palīdzību, resp. palīdzības nesniegšana ¹⁾ ir saistīta ar to apstākli, ka briesmu stāvokli vainīgais nav radījis, bet to ir radījuši dabas spēki, kāda cita, no vainīgā neatkarīgu apstākļu sagādīšanās, vai arī trešo personu kā arī paša bezpalīdzīgā stāvoklī nokļuvušā rīcība.

Nosakot atbildību par palīdzības nesniegšanu darbības subjektīvā puse pastāv vainīgā apziņā, pamatotā uz saprāta vai uz trešo personu norādījumiem, ka notikumu norise var radīt kaitīgas sekas vai nu ar likumu aizsargātiem vienas vai vairāku personu labumiem, vai arī, kā to paredz krievu 1903. gada sodu likums, sabiedriskam mieram vai kārtībai.

Foinickis (Kurs ugodovnavo prava vecais izd. 55. l. p.) raksturo palīdzības nesniegšanu kā pārkāpumu pret moraliski - ētisku prasību sniegt palīdzību tuvākam, kādēļ arī jaunākos sodu likumos šo deliktu, ar mazāk juridisku, kā moraliski - ētisku raksturu, ²⁾ vairs nesastopam. Tomēr Latvijas sodu likums, līdzīgi krievu 1903. gada sodu likumam, paturējis šos pantus un paredz, ka katras personas pienākums ir palīdzēt cilvēkam, kas atrodas dzīvī-

1) FOINICKIJ. Kurs ugodovnavo prava 1912. 1019. l. p. „Ciesā sakarībā ar palīdzības nesniegšanu stāv arī jautājums par atteikšanos sniegt palīdzību no tādas personas puses, kam tas bija iespējams, kaut arī to nesaistītu attiecīgi darboties kāds speciāls likums, valsts varas noteikums vai pienākums sniegt tuvākam palīdzību uz līguma pamata.”

2) Vecais krievu sodu likums nāves iestāšanās gadījumā paredzēja publisku grēku nožēlošanu baznīcā - tā

bas briesmu stāvoklī, ja šāda palīdzība neapdraud pašu darītāju (Krievijas 1903.gada sodu likuma 491.p. un Latvijas sodu likuma 460.pants).

Krievu 1903.gada sodu likuma projekta redakcijas komisija, paturot arī jaunā sodu likumā attiecīgos pantus par palīdzības nesniegšanu, resp.atteikšanos sniegt palīdzību, vadījās no šādiem vispārējiem principiem.³⁾ Cilvēka dzīvība ir viens no tā galveniem un lielākiem labumiem un uz šī labuma aizsardzību arī ar soda līdzekļiem ir vērsta cilvēku sabiedrības darbība. Likumdošana tādēļ nevar vienaldzīgi izturēties pret tiem gadījumiem, kas aizskar sabiedrības sirdapziņu šai jautājumā, pamot vērā, ka vispārējā atziņa ir, ka palīdzība tuvākam, kas iet bojā, vai atrodas briesmās, ir ne tikai moralisks, bet arī sabiedrisks katra pilsoņa pienākums. Tais atsevišķos gadījumos, kad sabiedrība kādu iemeslu dēļ nav spējīga savu šim nolūkam speciāli radīto organu personā palīdzēt bojā ejošam, katra tāda pilsoņa pienākums, ja viņa rīcībā atrodas pietiekoši daudz līdzekļu un iespēju to darīt, ir šādu palīdzību sniegt, jo viņš tad darbojas kā sabiedrības pārstāvis, kas arī pats izmanto sabiedrības sniegtos labumus un līdzekļus personīgās drošības un aizsardzības labā. Tāds svarīgs gadījums, kā

pasvītrotot šī delikta ētisko raksturu. Sal.Foipickij.
Kurs ugotovnavo prava veco izdev.55.lap.p.

3) Sal.FOINICKIJ. Kurs ugotovnavo prava 1912. I.1020.
un 1021.lap.p.

bojā ejoša dzīvības aizsardzība, sabiedrībai dod tiesību prasīt no katra šīs moraliski-ētiskās prasības pildīšanu, vismaz tais gadījumos, kad tā nav saistīta ar briesmām darītāja dzīvībai vai veselībai. Nav šaubu, ka ievērojot patreizējo sabiedrības moralisko līmeni, vienaldzīgas izturēšanās gadījumā pret bojā ejošiem ir ļoti reti; tieši otrādi, mēs biežāk dzirdam par pašreizējās palīdzības sniegšanu. Tomēr, jo retāki šādi gadījumi kultūrālā sabiedrībā, jo pretīgāki tie ir sabiedrības sirdsapziņai, kādēļ arī sabiedrība nevar pieturēties vienīgi pie aizlieguma kaitēt tuvākam, atbrīvojot savus locekļus no palīdzības pienākuma pildīšanas. Šais gadījumos nav svarīgs soda lielums par palīdzības nesniegšanu, bet nozīmīgs ir tas apstāklis, ka līdzīgi palaidumi no pilsoņu puses tiek atzīti par sodāmiem.

Sekojošie Latvijas sodu likuma 461., 462. un 464. panti izceļ atsevišķus palīdzības nesniegšanas gadījumus, sevišķi no to personu puses, kurām pēc sava amata, stāvokļa vai nodarbošanās jāsniedz palīdzība tiem, kas atrodas dzīvības briesmās, bojā ejošiem, slimiem vai nesamapas stāvoklī esošiem. Šiem Latvijas sodu likuma pantiem atbilst krievu 1903. gada sodu likuma 493., 494. un 497. panti, protams, ar redakcionālas dabas grozījumiem. No Latvijas sodu likuma pantiem tuvāki pakavēsīmes pie 464. panta, kas runā par palīdzības nesniegšanu slimam vai nesamapā esošam un nozieguma subjekti te galvenokārt ir ārsti, feldšeri, vecmātes un citas ar slimo kopšanu

saistītās personas. ¹⁾ Palīdzības nesniegšana te ir saistīta ar likuma vai saistošo noteikumu nosacījumu neievērošanu. ²⁾ Nodarījuma subjekts var būt tikai persona, uz kuru šie nosacījumi vai likums tieši attiecas, piem. ārsts, vecmāte, kas vainojami par nepamatotu neierašanos uz uzaicinājumu pie slimā, neatkarīgi no tā, kas arī tos neuzaicinātu. ³⁾ Neierašanās var būt kā neierašanās vispāri, tā arī ierašanās, bet atteikšanās sniegt kaut kādu palīdzību (bez pamatotiem iemesliem). Te jāpiezīmē, ka šis pants neuzliek, sevišķi ārstiem, kādas nepārtrauktas darbības pienākumu. Ārstu sauc pie atbildības tikai trūkstot pamatotiem neierašanās iemesliem, kuru esamību katrā gadījumā pēc sirdsapziņas nosaka tiesa, rēķinoties kā ar slimību, nogurumu, tā arī ar svarīgiem ģimenes apstākļiem.

Vēl atzīmēsim, ka nozīme te ir arī slimības smagumam, kam, izejot no vecā krievu sodu likuma definīcijas, vajadzētu būt ne mazāk smagam kā dzemdībām dzemdētājai (1522.p.).

-
- 1) FOIŅICKIJ. Kurs ugolovnavo prava 1912.g. 1025.l.p. aizrāda arī uz dzertuvju īpašniekiem u.t.l., jo vecā krievu sodu likumā par piedzērušos atstāšanu un palīdzības nesniegšanu tiem gāja runa atsevišķā pantā (127.p.).
 - 2) ibid 1025.l.p. Šiem noteikumiem jābūt ar speciālu raksturu, t.i. viņiem jāattiecas uz slimo vai bezsamaņas stāvoklī esošo aizsardzību.
 - 3) Iemesli, kas izslēdz sodāmību var būt fiziskas dabas, paša aicināmā vai tā tuvinieku smaga slimība, pienākums ierasties tanī pat laikā pie cita slimā, kas to aicinājis agrāk vai bija nopietnāki slims ut. l.

Par palīdzības nesniegšanu Vācijas spēkā ^{esošās/} krimināl-
tiesībās jāsaka sekojošais. Kamēr Krievijas 1903.gada
sodu likumā un Latvijas 1933.gada sodu likumā panti par
palīdzības nesniegšanu ietilpināti tai pašā nodaļā, kurā
iet runa par atstāšanu vai pamešanu briesmās ¹⁾ tikmēr
vācu tiesībās nedz 221.§., nedz arī vispārīgi attiecīgā
nodaļā neatrodam norādījumus par palīdzības nesniegšanu,
bet sākotnēji palīdzības nesniegšana tika apskatīta 360.§.
10.punktā (nodaļa par pārkāpumiem). Ar 1935.gada 28.jū-
nija noveli šis 10.punkts ir svītrots un palīdzības ne-
sniegšana tiek speciāli apskatīta 330.c.§. Ņemot vērā šo
sistematisko atšķirību un arī krievu 1903.gada sodu li-
kuma sakarību ar Latvijas sodu likumu, apskata pilnības
labā šo vācu 330.c.§ apskatīsim šai nodaļā.

Vēl jāaizrāda, ka sodi par palīdzības nesniegšanu
jaunāko laiku krimināltiesību kodekos paredzēti, kā to
zemāk redzēsim, tikai dažos gadījumos - proti pie nelai-
mes gadījumiem, vispārējā briesmu vai trūkumu laikā, pie
patreiz pastrādājama vai tikko pastrādāta nozieguma at-
klāšanas. Delikts tiek formulēts kā pārkāpums pret valsts
varas prasību par palīdzības sniegšanu.²⁾ Bez tam sods

1) Gan arī bez šiem pantiem dažādi noteikumi paredzēja
palīdzības sniegšanas pienākumu epidemiju, plūdu un
citos tam līdzīgos gadījumos.

2) Vācu sodu likuma 360.§.10.punkts, holandiešu sodu
likuma 446.pants, itaļu sodu likuma 435.pants.

ir paredzēts tam, kas nesniedz palīdzību dzīvības briesmās esošam cilvēkam, bet tikai ar to noteikumu, lai šāda palīdzības nesniegšana nebūtu saistīta ar briesmām pašam vainīgam vai citām personām. Bez tam vēl jāaizrāda, ka krievu 1903.gada un Latvijas sodu likumos šie pat ievesti noteikumi par medicīniskā personāla pienākumu sniegt palīdzību slimiem, protams zināmu nosacījumu robežās. Vācu tiesībās šādus nosacījumus neatrodam ne 221.§, nedz arī 360.§ vai 330.c.§, jo ārstu tiesības un pienākumus regulē speciāls reglaments un noteikumi.

Pārvietojot noteikumus par palīdzības nesniegšanu no 29.nodaļas (Pārkāpumi) 27.nodaļā, kas runā par noziegumiem un nodarījumiem, kas apdraud sabiedrību, likumdevējs līdz ar to pasvīturo un izceļ šīs noziedzīgo nodarījumu grupas nozīmi, gan līdzīgi Krievijas 1903.gada sodu likumam, nedodot, vai arī apzinīgi izvairoties dot ^{kādu}/vispārēju formulējumu, bet aprobežojas ar zināmu kazuistisku gadījumu uzskaitīšanu, kas ir pavisam citādi kā krievu sodu likumā minētie.

330.c.§ ."Kas nesniedz palīdzību nelaimes gadījumos vai vispārējām briesmām vai trūkumam valdot, kaut gan tas, saskaņā ar veselīgu tautas uztveri ¹⁾ būtu viņa pienākums, sevišķi kas neievēro policejiskās varas uzaicinājumu sniegt palīdzību, kaut gan viņš to varētu darīt bez

1) Šis pants ar 2.§, kuru vācu tiesībās ievēd tā pati 1935.gada 28.jūnija novele - kā redzam, arī 330.c.§ tiek tieši norādīts uz veselīgu tautas uztverīkuru ievēd vācu tiesībās šis 2.§.

sevišķām briesmām sev vai citu pienākumu traucējuma, tiek sodīts ar cietumu līdz 2 gadiem vai ar naudas sodu."

Šie noteikumi skar neizpildītu palīdzību un mums te ir darīšana ar istu noziegumu caur nedarīšanu, jo noziegumu tieši pastrādā ar nedarīšanu; sods iestājas neatkarīgi no sekām, noteikumi prasa, lai pastāvētu nelaiemes gadījuma, briesmu vai trūkuma stāvoklis ¹⁾, bet tieši pretstatā 221.§.un krievu 1903.gada un Latvijas sodu likumiem, netiek prasīts, lai tai pašā laikā bezpalīdzības stāvoklī atrastos arī kāda persona. Te principiēla atšķirība ar mūsu un krievu tiesībām.

Runājot par nelaiemes gadījumiem, A.Schönke atzīmē, ka te var būt runa zināmos gadījumos arī par saslimšanu un ev. arī par komplikācijām dzemdību gadījumos.²⁾

Vispārējas briesmas un trūkums var skart kā cilvēkus, tā arī lietas ³⁾ piem.ugunsgrēks, plūdi u.t.l. Soda to, kas minētos apstākļos nesniedz palīdzību, kaut tautas veselīgais saprāts norāda, ka tas ir viņa pienākums. ⁴⁾

Attiecībā uz policijas uzaicinājumu Schönke ⁵⁾ aizrāda, ka tas nav nepieciešams, bet likums to pieved vie-

1) A.Schönke. Strafgesetzbuch. 684.l.p. „Nelaiemes gadījumi ir piepeži iestājušies apstākļi, kas nodara ievērojamus zaudējumus cilvēkiem un lietām un draud tās arī turpmāk sagādāt.”

2) ibid. 684.l.p.

3) ibid. 685, l.p.

4) Sal.Str.G.B.2.§.pēc 1935.g.28.jūnija noveles.

5) ibid.685.l.p.

nīgi kā paraugu un ar palīdzības sniegšanu tiek saprasta tāda izturēšanās, kas palīdz un kalpo minēto briesmu apkarošanai un novēršanai.

Kā jau aizrādīts, arī šis tautas veselais saprāts neprasa no individa kādu sevišķu varonību vai citu svarīgu pienākumu neievērošanu, bet vienīgi to, lai katrs rīkotos mērķtiecīgi un lai tas svarīgos nelaimes gadījumos neizvairītos no sava pienākuma pildīšanas; noziedzīgais sastāvs prasa katrā ziņā nodomu.

Nodarītājs, protams, var būt ne tikai tā persona, kas attiecīgo stāvokli radījusi, bet arī katra cita persona - arī šē zināmā mērā pretēji uzskati kā krievu 1903.gada sodu likumā.

No teiktā redzam, ka vācu tiesības izceļ sevišķi palīdzības nesniegšanu un dod te, piemērojot 2.§.noteikumus, tiesnesim plašu rīcības brīvību, kuŗu neierobežo arī tikai daži likumā pievestie kazuistiskie gadījumi, jo te likumdevējs principā piešķir sodošai varai lielas dispozīcijas tiesības. Tuvāk pie šī jautājuma es neapstāšos, jo tas neietilpst mana apcerējuma saturā; šis jautājums gan vēl tiks apskatīts no cita viedokļa (de lege ferenda) kādā citā nodaļā.

V

Tiesisks labums, kuŗu apdraud pamešana
vai atstāšana briesmās.

Kaut arī laika tecējumā pamešana vai atstāšana briesmās ir pēmusi tādu vai citādu attīstības virzienu, tomēr tās pamats, kas līdz pat pēdējam laikam nosaka tās raksturīgākās īpašības, ir un paliek jaunpiedzimušā bērna pamešana no viņa mātes - tas ir tas šaurais lietas sastāvs, par kuru draudēja sods un kas tika ievietots visos Rietum-Eiropas sodu likumu kodekos, jo nodarījums šie acīmredzami prasīja sodu. Jāpiezīmē, ka pat vēl Feuerbach's stingri turas pie šī šaurā lietas sastāva,¹⁾ tomēr jau viņš norāda, ka šis nozieguma veids sadalās nebeidzami daudz paveidos atkarībā no tā, pret kādu tiesisku labumu tas ir vērsts,²⁾ pie kam attiecīgie sodu likumu panti un zinātnieku atzinumi norāda šie uz trim galveniem tiesiskiem labumiem, kurus apdraud pamešana vai atstāšana briesmās, un proti: 1) Pamešana vai atstāšana briesmās apdraud noziedzīgās darbības objekta dzīvību vai veselību; 2) Noziedzīgā nodarījuma subjekts pārkāpj tam uzlikto uzturēšanas un uzraudzības pienākumu;

1) FEUERBACH. Peinliches Recht. § 389. "Pamešanas nozieguma (expositio infantium) subjekti ir vecāki, kas ar nolūku šķiras no saviem vēl palīdzību pagērošiem bērniem, lai pēdējos nevajadzētu uzturēt."

2) ibid. - „Dažreiz pamešana ir saistīta ar pārkāpumu pret vecāku pienākumiem, otreiz tās pamatā ir bērna "statusa" apdraudējums, kādēļ būtu par šauru saistīt šo nodarījumu ar nonāvēšanas nodarījumu vien. Pamešana ietver sevī vairākas sodāmas darbības, no kurām parastākā tomēr ir pametamai personai lielākā vai mazākā mērā bīstams pārkāpums pret nodarītājam uzliktiem pienākumiem."

3) Dažos gadījumos, sevišķi pie bērnu pamešanas, tiek apdraudēts bērna personiskais statuss.¹⁾

Saskaņā ar Feuerbach 'u²⁾ pamešana sākumā tika uz-
tverta kā "wages verbrechen" - svārstošais noziegums -
un tā vērsās savā pirmatnējā nozīmē uzreiz pret visiem
trim minētiem tiesiskiem labumiem.

Tomēr šī nozieguma būtība nepieļauj tādu koncepci-
ju, ka jāsoda tikai tādā gadījumā, ja ar noziedzīgo dar-
bību vienlaicīgi ir tikusi aizskarti visi trīs minētie
labumi, jo no vienas puses to kvantitatīvā un kvalita-
tīvā atšķirība ir diezgan liela, bet no otras puses sva-
rīgi ir aizkavēt arī tādu darbību, kas vērsta vienīgi
tieši pret vienu no tiem, kādēļ arī tai nolūkā sākotnē-
ji šauro pamešanas sastāvu paplašināja tādējādi, ka par
pamešanu sāka sodīt arī tādos tiesisku labumu aizskārša-

1) Raksturīgi, kā pamešana vai atstāšana briesmās ir
uztverta dažādu valstu un laikmetu sodu likumu
kodekos. C.C.C. atzīst to kā noziegumu, vērstu
pret bērna dzīvību, Hannoveras, Nassavas, Hesse-
nas, Badenes, Bavarijas 1861.g. akcentē vecāku
vēlēšanos atbrīvoties no uzturēšanas pienākuma;
Somijas 1889.g.25.Kap.3.§ formulē to kā pārkāpu-
mu pret personas brīvību (sal.cilvēku laupīšana),
Beļģijas 1867.gada sodu lik.354.Art.uztver pame-
šanu kā pārkāpumu pret ģimenes kārtību (akcentēta
bērnu pamešana). Francijas un Portugales (1886.g.
sodu lik.345.Art.) formulē pamešanu kā noziegumu
pret civilstāvokli, pie kam franču tiesības at-
zīst to vēl kā pārkāpumu pret eksistences tiesī-
bām, un kā pārkāpumu, kas apdraud dzīvību un mie-
sas veselību. Kā dzīvību un miesu apdraudošs de-
likts pamešana ir formulēta Austrijas 1852.un 1891.
gada sodu likumos, kā arī Anglijas, Norveģijas,
Krievijas, Šveices, Vācijas 1871.g.sodu likumos,
kaut gan jāpiezīmē, ka līdzīgi 19.g.s.Vācijas par-
tikulāriem sodu likumu kodekiem, kā Bavarijas 1813.
g., Oldenburgas, Virtembergas un dažiem citiem,

nas gadījumos, kad pēdējie nebija saistīti ar citu tiesisku labumu aizskāršanu.

Šādas koncepcijas rezultātā šī institūta tiesībzinātniskā un tiesiskā attīstība ir pēmusi trīs galvenos virzienus atkarībā no tā, kāda minēto tiesisko labumu aizskāršana ir tikusi uzskatīta par svarīgāko t.i. vai dzīvības un miesas veselības apdraudējums, vai aizgādības pienākuma neievērošana, vai arī beidzot personiskā stāvokļa apspiešana. Gan jāatzīmē, ka, kaut gan personiskā stāvokļa apspiešana ir tikusi akcentēta dažu valstu sodu likumos,³⁾ tomēr tā nekad nav kļuvusi par izšķirošo faktoru pie nozieguma kvalifikācijas, jo personiskā stāvokļa apspiešana kā tāda ir iekļauta noteikumos par bērnu samainīšanu.⁴⁾ Šai lietas sastāvā personīgā stāvokļa apspiešana pati par sevi izceļas kā sodāmību pamatojošs faktors, kamēr sevišķi jaunpiedzimušu bērnu pamešanas gadījumā no mātes puses šī nodarījuma puse netiek akcentēta.

visi sodu likumu kodeksi atzīmē, kā vieglāk sodāmu tādu pamešanas resp. atstāšanas gadījumu, kas arī ne mazākā mērā nebūtu saistīts ar dzīvības vai miesas veselības apdraudējumu pametamai personai.

2) FEUERBACH . Peinliches Recht . 389.un 390.§§.

3) Sal.Francijas, Itālijas un Portugāles sodu likumus.

4) Latvijas sodu likuma 29.nod.467.pants.

Vācijas 1871.gada sodu likuma 169.pants.

Tā tad pamešana vai atstāšana briesmās ir izveidojusies un attīstījusies sodu likumu kodekos kā delikts, kas apdraud vai nu noziedzīgā nodarījuma objekta dzīvību vai veselību, vai arī kā delikts, kuŗa nolūks ir atbrīvošanās no aizgādības pienākuma. Tomēr, kaut arī daži likumu kodeki ir centušies stingri pieturēties pie viena vai otra no minētiem viedokļiem, praksē šāda dalīšana ir izrādījusies neiespējama un, proti, aiz sekojošiem apsvērumiem. Ja mēs, piemēram, nostājamies uz tā viedokļa, ka pamešana ir dzīvības un miesas apdraudējums, tad māte, kas beidz rūpēties par savu jaunpiezimušo bērnu, bet tomēr formāli to nepamet bezpalīdzīgā stāvoklī, nav vainojama pamešanā un otrādi; ja pamešana ir aizgādības pienākuma neievērošana, tad māte, kas pamet uz laiku, tomēr bez nolūka atbrīvoties no aizgādības pienākuma, savu bērnu bezpalīdzīgā stāvoklī, tādējādi apdraudot tā dzīvību vai miesu, nav sodāma par pamešanu.¹⁾

Šai sakarībā jāsaprot, ka minēto divu tiesisko labumu attiecības un nozīme mūsu apskatāmā delikta kvalifikācijā pamatojas to sakarībā ar noziedzīgā nodarījuma subjektiem un objektiem, kādēļ arī to stingra atšķiršana nav iespējama.

Vispirms atzīmēsim, ka pamešanas vai atstāšanas briesmās darbība pati par sevi jau prezumē un ietver se-

1) Sal. RADBRUCH. Vergleichende Darstellung 186. lap.p.

vi atklātu vai apslēptu atbrīvošanās nolūku¹⁾ un aizgādības pienākumu aizskāršana delikta darbības lauka paplašināšana skar jau ne tikai tos gadījumus, kur māte atsakās no pienākuma rūpēties par bērna dzīvību un miesu, bet arī tos, kad tā atsakās rūpēties par bērna garīgo un tikumisko audzināšanu. Tālāk, izejot no noziedzīgā nodarījuma subjektiem un objektiem, sastāva paplašināšanās iespējama arī uz tām personām, kas ir saistītas ar aizgādības pienākumu, resp. ir pakļautas aizgādībai.²⁾

Tā tad mātes vietā stājas arī citas aizgādības tiesīgas resp. aizgādībai pakļautas personas, kā piem. visi ascendenti un visas pēc līguma vai ar iepriekšēju darbību ar aizgādības pienākumu saistītas personas³⁾ un no objekta viedokļa raugoties, blakus jaunpiedzimušam bērnam var stāties katrs bērns, katrs nepieaugušais descendentis un vispāri katrs cilvēks, kas pakļauts aizgādībai.

1) RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 189. l.p.

"Pamešana un atstāšana bezpalīdzīgā stāvoklī gan drīz kategoriski ietver sevī šādu nodomu atbrīvoties no aizgādības pienākuma un to tā un ne citādi saprot arī lielākā daļa vācu sodu likumi."

2) FEUERBACH. Peinliches Recht. 390. §. "Nozieguma subjekts var būt ne tikai māte, bet arī citi ascendenti, kuru pienākums bija bērnu uzturēt. Nozieguma objekts ir bērns, kas sava vecuma vārguma u.t.t."

3) FEUERBACH's tam nepiekrīt. Sal. Peinliches Recht, 539. lap.p. "...nebūtu pareizi, ja piem. par pamešanu sodītu dienestmeitu, kas pamet viņai uzticēto bērnu." III piez. 540. lap.p. "Jo mazākā mērā šis noziegums būtu attiecināms uz tiem gadījumiem, kur nodarītājs ir nežēlīgs pret svešiem bērniem un tādējādi kaitē to dzīvībai vai veselībai."

Pamešana briesmās kā dzīvības un ķermeņa apdraudējums paver šī delikta darbības robežu noteikšanā jo plašu darbības lauku, jo izejot no subjektiem un objektiem katrs cilvēks var būt vainojams attiecībā pret citu šai noziegumā.¹⁾

No teiktā izriet, ka neatkarīgi no viedokļa, kādu mēs pārstāvētu nosakot šī delikta pamatprincipus, tas ietver sevī šos trīs galvenos tiesisko labumu apdraudējumus - un tas vēršas pret cilvēka dzīvību un veselību visos gadījumos, izņemot tos, kad pamešana vai atstāšana briesmās ar šādām briesmām nemaz nav saistīta; šai pēdējā gadījumā pamešana vai atstāšana katrā ziņā saistās ar nolūku atbrīvoties no aizgādības pienākuma, jo citādi sodāmībai nav nekāda pamata. Retos izņēmuma gadījumos, blakus minēto divu tiesisko labumu apdraudējumiem, var nostāties personiskā stāvokļa apspiešana.

Tā kā jaunākie sodu likumi klusuciešot prezumē atbrīvošanās nolūku un ievieto šo deliktu/^{to deliktu/}starpā, kas vērsti pret cilvēka dzīvību un veselību,²⁾ tad jānāk pie slēdziena, ka savā attīstības gaitā šis instituts ir pārdzīvojis to attīstības posmu, kad sevišķi tika akcentēta aizgādības pienākuma aizskāršana un mūsu laikā tas galvenokārt

1) Sal.VII nodaļu.

2) RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 190. l. p. "Vairums sodu likumu ievieto pamešanu to noziegumu starpā, kas vērsti pret dzīvību, un tā kā pamešana tikai izņēmuma veidā dzīvības apdraudējums, tad tā kvalificējas kā pret dzīvību vērsts apdraudējuma delikts un proti, tā kā parasti šis apdraudējums, izņemot prūšu un Valsts-

ir vērsts uz dzīvības un veselības aizsardzību un šo vi-
dokli arī visā pilnībā pārstāv kā Krievijas 1903.gada
sodu likums tā arī Latvijas sodu likums. Attiecībā uz
Krievijas 1903.gada sodu likumu Tagancevs (1903.gada
sodu likumu komm.1015.1.p.) saka, ka attiecīgā nodaļa
ietver sevī trīs nodarījuma veidus: 1) bezpalīdzīgu per-
sonu atstāšana briesmās vispār; 2) speciāli atstāšanas
gadījumi no kuģinieku, pavadonu u.t.t. puses, un 3) at-
teikšanās sniegt palīdzību no tādu personu puses, kuru
pienākums bija palīdzību sniegt. Tagancevs še sevišķi
uzsver, ka kopējais, visus šos trīs bezpalīdzīgā stāvok-
lī atrašanās veidus apvienojošais elements ir tieši no-
darījuma objekta atrašanās tādos apstākļos, kuŗos viņa
dzīvībai draudēja briesmas.

vācijas praksi netiek pieprasīts kā abstrakts ap-
draudējuma delikts."

VI

S o d ā m ī b a .

No iepriekš teiktā izriet, ka pamešanas resp. atstāšanas gadījumā sodāmību pamato nodarītāja nodomāta, pretiesiska ¹⁾ rīcība, kas vērsta uz pamešanas resp. atstāšanas objekta nostādīšanu tā dzīvību vai miesu apdraudošā stāvoklī neatkarīgi no iemesliem, kas pamudinājuši nodarītāju šādi rīkoties. Implicite ²⁾ tiek prezumēts atbrīvošanās nolūks. Kā jau iepriekš aizrādīju, neviens likumdošanas kodeks neievēro atziņu, ka nolaidība bieži ir daudz bīstamāka kā nodoms.

Tā kā sods draud par noziedzīgā nodarījuma objekta nostādīšanu tā dzīvību vai veselību apdraudošā stāvoklī, tad arī soda mērs ir atkarīgs no tā, kādas šīs briesmas ev.varēja būt resp. vai glābšanas iespēja bija vai nebija ar varbūtību sagaidāmas un tālāk atkarājas no tā, kāds ļaunums tika sagādāts pamestam resp. atstātam.

1) Pamešana nav pretiesiska tais zemēs, kur pastāv, labāk gan teiksim pastāvēja, sevišķi tas sakāms par viduslaikiem un vēl nesenā pagātnē par dažām Dienvid Amerikas valstīm, atradeņu nami ar speciālām uzņemšanas kastēm. Piem. Bolīviijas 1834.g. (570.- 577.Art.), Čīles un Kostarikas 1874/1880.g. (346.- 352.A), Portugāles 1886.g. (345.Art.) sodu likumi atzina šādus gadījumus par nesodāmiem. Arī Francijas 1810.gada sodu likums un Itālijas sodu likumi noteica, ka šādos gadījumos sodāmība atkarājas no tam, vai māte ārpusē gaidīja vai ne kamēr bērnu atradeņu namā kāds pamanīs. 1898.gada novele nosaka, ka arī šis pamešanas veids ir sodāms.

2) Tikai daži sodu likumu kodeki, kā jau pieminētie Hannoveras, Hessenes, Badenes, Nassavas u.d.c. uzskata par vajadzīgu ietvert šo nosacījumu arī nozieguma sastāva formulējumā.

Tālāk zināmos gadījumos soda mērs ir atkarīgs no tā, kas nodarījumu pastrādā; te galvenokārt tiek akcentēti vecāki. Radbruch's ¹⁾ savā dažādu valstu sodu likumu noteikumu pārskatā, kas attiecas uz šo nodarījumu, atzīmē šādus vispārējus, sodāmību noteicošus pamešanas resp. atstāšanas veidus. Tā Norveģijā ²⁾ pamešana tiek kvalificēta kā "Antragsdelikt" un sods draud par nāvīgām, vai veselībai sevišķi kaitīgām sekām, bez tam (sa.Vācijas 1935.gada 28.jūnija noveli) soda arī tādā gadījumā, ja sabiedrības intereses prasa tiesiskas vajāšanas uzsākšanu. Līdzīgu viedokli pārstāv Francijas, Holandes un Austrijas 1891.gada sodu likuma projekta 225.§ (Austrijas 1852.gada sodu likumi soda tikai nāvīgu seku gadījumā).

Par pamešanu vientuļā vietā sods draud saskaņā ar Francijas ³⁾ Itālijas un Austrijas 1852.gada ⁴⁾ sodu lik.

1) RADBRUCH. Vergleichen.Darstellung. 199.1.p.

2) Norveģijas 1902.gada sodu lik.242.§.

3) Saskaņā ar Code Penal 349.Art., pamešana vientuļā vietā tiek sodīta ar cietumu no 6 mēn.līdz 2 gadiem; šim sodam nāk vēl klāt sods par nonāvēšanu vai ievainošanu (351.Art) ja bērnam tiek nodarīts kāds kaitējums, vai arī ja tas mirst; ja pamešanu pastrādā ne vientuļā vietā, tad saskaņā ar 352.Art.soda ar cietumu no 3 mēn.līdz 1 gadam.

4) Saskaņā ar austriešu sodu likumiem (134.Art), tiek piemērots smagāks cietuma sods no 1 - 5 gadiem, un ja seko bērna nāve, tad no 5 - 10 gadiem; ja bērnu pamet atstātās, parasti neapmeklētās vietās, vai arī tādās apstākļos, kas neļauj cerēt uz ātru glābšanu. Tomēr, ja izejot no pamešanas veida, pamatoti varēja sagaidīt drīzu glābšanu, tad sods ir cietums no 6 m. līdz 1 g., bet ja tomēr ir iestājusēs nāve, tad sods paaugstinas no 1-6 gadiem.

(te līdzās pamešanai vientuļā vietā tiek nostādīta pamešana tādos apstākļos, kas dod maz cerību uz glābšanu). Citi kodeki, kā to redzējām no iepriekšējās nodaļas pievestiem pantiem, neakcentē pamešanu vientuļā vietā, dibināti atvietojojot to ar pamešanu tādos apstākļos, kuŗos bija maz izredžu uz glābšanu.

Visos kodekos sastopam norādījumu, ka sodāmi ir vecāki un citas aizgādības saistīgas personas. Šai sakarībā gan vēl reiz jāatkārto, ka sodot pamešanas resp. atstāšanas gadījumā katru personu, mēs līdz ar to uzstādām kādu vispārēju tiesisku palīdzības pienākuma normu, kamēr no otras puses, sodot tikai aizgādības saistīgo, paliek nesodīti daudzi dzīvību un miesu apdraudoši atstāšanas gadījumi.

Sakarā ar 7 gadu vecuma robežas noteikšanu atzīmēsim vēl, ka Holandē ¹⁾ šis ir speciāli kvalificēts gadījums, kas tiek aprobežots ne tikai ar šaurāku objektu loka nosacīšanu, bet arī tādējādi, ka še sodāmību nosaka arī šaurāks darbības lauks un subjektu loka norobežošana. Likums soda tikai par tādu pamešanu vai atstāšanu, kur nostādīšana briesmu stāvoklī vai apdraudēšana tiek panākta caur telpisku atšķiršanu, atstājot objektu atradēpa stāvoklī "zu Findling legen oder Verlassen".

Pamešana var būt izdarīta tikai atbrīvošanās nolūkā. No otras puses, saistot pamešanu resp. atstāšanu ar atra-

1) Holandes 1881.gada sodu lik. no 255.- 260.Art.

deņa jēdzienu, likums soda kuŗu katru personu, ne tikai aizgādības saistīgo.

Arī Anglijas tiesības, kā jau aizrādīju, šķiro pamešanu resp. atstāšanu līdz 2 gadiem un no 2 - 16 gadiem,¹⁾ pēdējā gadījumā tiek sodītas tikai aizgādības saistīgās personas. Anglijā bez tam vēl dažos gadījumos soda mēra noteikšana ir saistīta ar naudas interesi, sakarā ar pamestā nāvi.

Sakarā ar jaunpiedzimušo, sevišķi ārlaulības bērnu pamešanu, iespējama soda mīkstināšana saskaņā ar Holandes un Itālijas tiesībām²⁾, ja tiek pierādīts dzimuma goda glābšanas motīvs.

Vēl jāaizrāda, ka daži sodu likumu kodeki soda vecākus stingrāk kā trešās personas,³⁾ bet no otras puses pastāv uzskats, ka sievietes pēcdzemdību laikā⁴⁾ atrodas sevišķā fizioloģiska afekta stāvoklī, kādēļ arī tās ir sodāmas vieglāk. Konkrēti šādu gadījumu atzīmē jau apskatītie Hessenas, Badenes un Nassavas sodu likumi; Badenes sodu likumi piemērojot attiecīgos gadījumos noteikumus par ārlaulības bērna slepkavību no mātes puses,

1) Offences against the Personal Act no 1861. - 100.nod. 27.daļa un Prevention of Cruelty to Children Act no 1894.g. 41.nod.1.daļa.

2) Itālijas 1889.g. Codice Penale no 386.- 389.Art.

3) Sal. Vācijas spēkā esošās tiesības § 221.

4) Parasti 24 stundas.

kamēr Hessenas un Nassavas sodu likumi tieši norāda, ka sods šais gadījumos samazināms uz pusi. Spēkā esošā Vācijas sodu likumā šos noteikumus vairs nesastopam,¹⁾ norādījums par soda mīkstināšanu gan ietverts 217.§, kas runā par ārlaulības bērna nonāvēšanu. Līdzīgi arī Krievijas 1903.gada sodu likumā un Latvijas krimināltiesības mēs neatrodam šos noteikumus starp pantiem par pamešanu vai atstāšanu briesmās, bet pēdējie ir ievietoti noteikumos par bērna slepkavību.

Attiecībā uz sekām vēl jāsaka, ka neviens sodu likumu kodeks neprasa pamešanas vai atstāšanas gadījumā ev. draudējušo seku iestāšanos,²⁾ visi kodeki aprobežojas ar norādījumu uz iespējamām draudošām sekām un soda mērs atkarājas no varbūtības, ar kādu tās varēja iestāties un no to iespējamā smaguma, šis ir viens nosacījums soda noteikšanā. No otras puses, sevišķi vecākie sodu likumu kodeki ietver arī nosacījumus par sekām, kas jau iestājušās. Tā kā seku iestāšanās nav nepieciešama, tad, kā

1) Tieši pretēji, vecākus soda stingrāk. Jaunākie sodu likumi arī aprobežojas, nosakot soda mērus, ar norādījumu uz dažāda smaguma iespējamām sekām, kamēr vecākie, sal. Bavārijas 1813.g.u.c., ievēro dalījumu, nosakot no vienas puses sodu par dažāda smaguma iespējamām sekām un no otras puses nosaka arī sodu atkarībā no faktiski iestājusamies sekām.

2) Holzendorff. Handbuch des Deutschen Strafrechts. 467.l.p.

"Nodarījuma izpildījums neprasa, lai pamestam iestātos kādas jaunas sekas. Pietiek ar to, ka atstājējs ir tik tālu attālinājies no pamestā, ka to starpā pārtrūkst visi personīgie sakari."

jau iepriekš aizrādīju, atstāšana vai pamešana kvalificējas kā abstrakts apdraudējuma delikts.¹⁾

Kā jau aizrādīju IV nodaļā, nepieciešamās sodāmības elements ir nodoms. Nodomam katrā gadījumā ir jābūt vērstam uz tādas personas, kas nespēj pati eksistēt, novietošanu tādā stāvoklī, kāds mums nedod iespēju ar drošību rēķināties par tādas palīdzības iespējamību. Pamestā dzīvības apdraudējums izriet kā slēdziens no šiem nodarītāja nodomātiem apstākļiem; nav nepieciešami, lai nodarītājs ar šādām sekām arī tiešām rēķinātos. Nodoms tā tad ir nepieciešams, nav nepieciešami vienīgi, lai tas būtu apdraudējuma nodoms.²⁾ Vai nodarītāja nodoms bija panākt šādu vai citādu iznākumu, to katrā konkrētā gadījumā ir ļoti grūti izšķirt, kādēļ arī praksē arvien būs jāaprobežojas ar tā fakta konstatējumu, ka nodarītājs vēlējās ilgstoši pārraut saites ar pametamo resp. atstājamo un no otras puses, tā kā pamešanas resp. atstāšanas objekts ir bezpalīdzīga persona, tad dabīgi, ka nodarītājam bija jārēķinājas ar to apstākli, ka ar zināmiem izņēmumiem, tā dzīvība vai veselība kādu laiku sprīdi atradī-

1) Radbruch . Vergleichende Darstellung . 190.1.p.

"Vairums sodu likumu ievieto pamešanu vai atstāšanu briesmās to noziegumu starpā, kas vērsti pret dzīvību, un tā kā pamešana ir tikai izņēmuma veidā dzīvības aizskārums, tad tā kvalificējas kā pret dzīvību vērsts apdraudējuma delikts un proti, tā kā atsevišķos gadījumos šis apdraudējums, izņemot prūsu un Visvācijas praksi, netiek pieprasīts, tad tā jāatzīst par abstraktu apdraudējuma deliktu."
ibid.197.1.p. "Vadoties no objektīvā lietas sastāva, jāsaprot, ka pamešanu, kā konkrētu apdraudējuma deliktu ir likuma teksta, ir formulējuma ziņā raksturo

sies lielākās vai mazākās briesmās viņa ķermeniskā stāvokļa dēļ. Tā tad kaut tieši vai netieši nodoms, kas varbūt galveno kārt ir ticis saistīts ar atbrīvošanās nolūku, arvien ir saistīts ar apzinātu vai neapzinātu briesmu sagādāšanu pamestam vai atstātam. Te gan jāatzīmē, ka daudz gadījumos būs grūti atšķirt nodomu ilgstoši pamest nodarījuma objektu no tikai pārejošas attālināšanās.³⁾

Attiecībā uz līdzdalību šē piemērojami vispārējie noteikumi, daži izņēmuma noteikumi paredzēti vecākiem.⁴⁾

Itālijas un Francijas 1910.gada sodu likumi. Itālijas sodu likumā tas redzams no likuma materiāla, bet Francijā uz to norāda tiesu prakse, kas atstāja nesodītu bērna pametēju, kurš tuvumā gaidīja tā uzņemšanu. Francijā šis stāvoklis ir grozīts ar 1898.g. noveli, kas nosaka, ka arī šāds pamešanas veids ir sodāms."

2) *ibid.*, 193. l.p. "Bez nodoma vēl varētu prasīt, tā kā pamešana un atstāšana to ietver savā jēdzienā, nolūku atbrīvoties no aizgādības par pamesto vai atstāto."

3) Ja piem. atstājējs atgriežas sirdsapziņas mocīts, tad attiecīgie panti nav piemērojami, jo nav iestājusās likumā prasītās sekas.

4) HOLZENDORFF. Handbuch des Deutschen Strafrechts 468. l.p. "Ja vecāki piekrīt, ka to bērnus pamet trešās personas, tad viņus soda kā līdzdalībniekus; no sodamības viedokļa ir vienalga, vai viņi vienkārši pielaida šādu darbību, vai arī to vēlāk akceptēja." Sal.C.un X.V, 11 "si a patriae, sive ab aliene sciente ipso aut ratum habente - infans expositus."

RADBRUCH. Vergleichen.Darstellung. 199. l.p. "Franču likums par bērnu aizsardzību no 1898.gada atradīs par vajadzīgu atzīmēt blakus pamešanai un atstāšanai arī uzmušināšanu uz tam un tā, pretrunā Code penal 60 Art., ja to izdara vecāki u.c. un jā tā nav izdarīta, solījumu, draudu vai dāvanu iespaidā, tiek sodīta kā delictum sui generis un nepakļaujas tām stingrākām sodīšanas normām, kādas draud vecākiem."

Mēģinājums jau agrāk aprādīto grūtību dēļ¹⁾ paliek nesodīts, kādu apstākli daži zinātnieki gan uzskata par trūkumu.²⁾ Kādu attīstības virzienu šis jautājums ņems topošās krimināltiesībās, par to patreiz ir grūti spriest, ņemot vērā sevišķi Vācijā novērojamo tendenci palielināt sodošās varas spiedienu šai laukā.³⁾

Pēc šī vispārējā apskata, lai labāk izsekotu šī institūta attīstības gaitai, apskatīsim no sodāmības vienkārša raksturīgākos un svarīgākos sodu likumu kodekus un šo apskatu sāksim ar C.C.C.

Saskaņā ar C.C.C. 132.Art., soda mērs par šo nodarījumu atkarājas no noziedzīgās darbības iznākuma, t.i. vai bērns mirst vai arī tas tiek dzīvs atrasts un pabarots un no prettiesiskā nodoma - vai tas bija vērsts vienīgi uz atbrīvošanos no uzturēšanas pienākuma un vēlēšanās uzveikt šo pienākumu citām konkrētā aizgādības pienākuma nesaistīgām personām vai arī nodomāta, atklāti vai aizklāti, bija bērna nāve. Feuerbach's⁴⁾ norāda, ka pamešanas nolūku nosakot, jāņem vērā pamešanas vieta, laiks un veids, kā arī citi uz to attiecošies blakus apstākļi

1) Sal. ar teikto par pārējošu atstāšanu briesmās.

2) BINDING. Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts. 64.1.p. RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 193.1.p. Listzt. Deutsches Strafrecht 293.1.p.

3) Sal. prof. KRUGLEVSKIS Jaunākie virzieni mācībā par mēģinājumu. sev. 10. - 11.1.p.

4) FEUERBACH. Peinliches Recht. 540.1.p.

un nosakot soda mēru šai gadījumā jāraugās, kāds kaitējums ir nodarīts bērna uzturēšanas un apkopšanas tiesībām, kā arī vai ir mēģināts paziņot par notikušo pamešanu trešām personām, kuru pienākums ^{būtu/} saskaņā ar cilvēciņas apziņu, likumu vai parašām, uzņemties gādību par pamesto bērnu. Saskaņā ar pievestiem noteikumiem, ja pamestais palicis dzīvs un ir ticis konstatēts, ka pamešanas nolūks ir bijis vienīgi uzvelt citiem uzturēšanas pienākumu, tad sods nedrīkst pārsniegt brīvības atņemšanu no dažiem mēnešiem līdz vienam gadam, pie kam sodu nosakot jāņem vērā, vai nozieguma cēloņi nav bijuši trūkums, nabadzība vai vieglprātība un vai noziedznieks lielākā vai mazākā mērā nav rūpējies par briesmu novēršanu u.t.l.¹⁾ Atkarībā no apstākļiem, sods še svārstās no dažām nedēļām līdz dažiem gadiem brīvības atņemšanas. Gadījumā, ja pamešanas nolūks - apzināti vai neapzināti - ir bijis vērsts uz nonāvēšanu, tad nodarījums nav vairs uzskatāms kā pamešana, bet kā mēģināta slepkavība vai bērna nonāvēšana. Tālāk, ja bērns pamešanas rezultātā mirst, tad to kvalificē, ja pamešanas nolūks ir bijis vērsts vienīgi uz atbrīvošanos no aizgādības pienākuma, kaut arī ja pielietojot parasto uzmanību šādas sekas varēja paredzēt, kā nonāvēšanu aiz nolaidības kopā ar bērna pamešanu; turpretim, ja pastāvēja nonāvēšanas nodoms, tad pamešanu kvalificē kā pabeigtu slepkavību vai pabeigtu bērna nonāvēšanu. Jāpiezīmē, ka "Carolinas" nenoteikto sankciju star-

1) FEUERBACH .Peinliches Recht . 541.1.p.

pā paredzētais nāves sods būtu attiecināms vienīgi uz šo gadījumu.¹⁾ Kaut arī teoretiski "Carolina" pamešanas gadījumus aprobežo vienīgi ar gadījumu, kad bērns tiek pamests no savas mātes, tad tomēr saskaņā ar avotiem un tiesu praksi, kā uz to norāda Feuerbach's,²⁾ šē sodam pakļaujamas saskaņā ar 132.Art. arī citas subjektu grupas, tomēr C.C.C. 132.Art.nemin, ka būtu sodamas citas personas, kas aiz nolaidības vai ar nolūku pastrādā līdzīgu nodarījumu un kuŗu pienākums uzraudzīt bezpalīdzīgo personu izriet no līguma vai kādas citas tiesiskas saistības.

Pretēji C.C.C., kas aprobežojas vienīgi ar soda piedraudējumu par bērna pamešanu, Bavarijas 1813.gada sodu likumi paplašina, saskaņā ar valdošo zinātnisko un tiesisko apziņu, sodāmības lauku par pamešanu un nosaka no vienas puses, ka sodāmi ir ne tikai vecāki, bet arī citas

1) TITTMANN. Handbuch.I T. 420.l.p.

"Apstākļi, ka saskaņā ar praksi, arī tais gadījumos, kad bērns mirst, netiek piemērots nāves sods, izskaidrojams ar to, ka izejot no nomāliem lietas apstākļiem, parasti tiek prezumēts, ka nodarītāja nolūks nav bijis nāves sagādāšana bērnam, bet tieši otrādi, ka nodarītājs vienmēr cerē, ka bērnu kāds atradīs."

2) FEUERBACH. Peinliches Recht. 539.l.p.

"Jāatzīmē, ka nozieguma sastāvu pie pamešanas nevar aprobežot vienīgi ar bērna pamešanu nolūkā atbrīvoties no tā uzturēšanas pienākumiem un zemāk minētie avoti norāda, ka nozieguma subjekts var būt ne tikai māte, bet arī tēvs un citi ascendentī, kuŗu pienākums bija bērnus uzturēt. L.2.Cod de infant. expos.3.l.X.de infant et languidi; Martin's Lehrbuch 433.l.p.; Wächter's II 197.l.p., Roschnit's 352.l.p."

ar aizgādības pienākumu saistītas personas un no otras puses pamešanas objekts var būt ne tikai bērni, bet arī citas bezpalīdzīgā stāvoklī esošas personas. Saskaņā ar 175.Art., par pamešanu draud darba nams no 1 - 4 gadiem, ja pamešana ir izdarīta pametamā dzīvībai neapdraudošā veidā un ja pamestais tomēr ir zaudējis dzīvību; sods paaugstinās uz 4 līdz 8 gadiem (175.Art.), ja pamešana notikusi visumā pametamā dzīvībai bīstamā vietā (tomēr ar pastāvējušu glābšanas iespēju) un ja pamestais tomēr ir zaudējis dzīvību. Pēc 177.Art. - ja visi pamešanas apstākļi norāda, ka pamestā dzīvības glābšana nebija iespējama, tad šie sodi ne vairs par pamešanu, bet kā par pabeigtu vai mēģinātu slepkavību. No teiktā varam secināt, ka Bavārijas 1813.gada sodu likums uztver pamešanu kā abstraktu apdraudējuma deliktu un tāds viņš arī paliek visos turpmākos, lielākā vai mazākā mērā Bavārijas 1813.gada sodu likumus atdarinošos vācu sodu likumos; tomēr te ir paredzēts viens izņēmuma gadījums - 370.Art.runā par pamešanu kā pārkāpumu bez jebkāda briesmu elementa un arī bez faktiskām kaitīgām sekām - sods šai gadījumā ir cietums no 6 mēnešiem līdz 1 gadam. Ar šo pantu minētais sodu likums norāda, ka tas uzskata par vajadzīgu sodīt ne tikai par ev.dzīvības vai miesas veselības apdraudējumu, bet arī par atbrīvošanos no uzturēšanas pienākuma, tā tad tas pārstāv arī iepriekšējos sodu likumu kodekos¹⁾ akcen-

1) Sal. jau citētos "Brambergensis" un "Brandenburgica" (157.Art.) - te pamešanas nolūks ir "atbrīvošanās no tā (bērna)", tāpat C.C.C.132.Art.norāda virsrak-

tēto atziņu par soda nepieciešamību arī par nodarījumiem pret aizgādības pienākumu.²⁾

No sodu kazuistikas viedokļa, no turpmākiem kodekiem ir raksturīgs jau citētais Virtembergas 1839.gada sodu likuma 258.pants, kas paredz ev.glābšanas iespējas gadījumos, ja pamestais tomēr zaudējis dzīvību, darba namu ne mazāk kā uz 3 gadiem, ja tas cietis kaitējumu, tad atkarībā no pēdējā un no ev.nolaidības, nodarītājs sodāms ar aprīņa cietumu no 8 mēnešiem sākot līdz 4 gadiem darba nama.

259.pants atzīmē, ka par pamešanu bez glābšanas iespējas vainīgais sodāms pamestā nāves gadījumā ar pārmācības namu no 8 - 20 gadiem, ja tas ir cietis, tad ar darba namu līdz 4 gadiem vai ar pārmācības namu līdz 10 gadiem, un ja pamestais nav cietis, tad ar darba namu ne mazāk kā uz 2 gadiem. No teiktā izriet, ka Virtembergas sodu likums nevienā pamešanas gadījumā neprezumē nonāvēšanas nolūku, bet katrreiz atzīst par pamešanas mērķi vienīgi pamešanu kā tādu, kādēļ varētu arī secināt, ka arī Virtembergas sodu likumi, kaut attiecīgie panti ievietoti nodaļā par pārkāpumiem pret cita dzīvību, ar to

stā "sodi sievietēm, kas viņu bērņus, nolūkā no tiem atbrīvoties, liek no sevis nost bīstamā veidā", tāpat arī citos atsevišķu novadu sodu likumu kodekos visur atrodam klauzulu "nolūkā no tā atbrīvoties" un tai apziņā, lai to vairs neņemtu atpakaļ" - te Brandenburgas 1582.g.H.G.O. 159.Art., Prūsijas hercogistes zemes tiesības no 1685.g. VII gr.V tit.III art., Bavarijas C.J.C.no 1751.g.III kap.23.§ u.c.

2) Visi šie kodeki tomēr blakus arvien jau uzsver arī "bīstamību".

grib akcentēt arī vēlēšanos atbrīvoties no aizgādības pienākuma.

No turpmākiem vācu partikulariem sodu likumiem Hannoveras sodu likumi raksturīgi ar saviem mīkstākiem sodiem, kas pat tādas pamešanas gadījumā, kad nepastāvēja glābšanas iespēja un pamestais arī tiešām zaudējis dzīvību, soda gan ar ķēžu sodu no 6 - 10 gadiem. Visos citos gadījumos sodi ir mazāki kā Bavārijas sodu likumā.

Turpmāko vācu partikulāro sodu likumu sodu sistēma maz atšķiras, kā to jau redzējam iepriekšējā nodaļā no līdz šim jau apskatīto, sevišķi Bavārijas 1813.g., sodu likumu sistēmām; formulējumā gan jau Sakšu 1831.gada un turpmākos dažos sodu likumu kodekos sastopam apzīmējumu pamešana vai atstāšana briesmās.

Hessenas, Nassavas un Badenes sodu likumi ievēduši pantu,¹⁾ kas samazina sodu sievietēm, kas pamet savu bērnu tūlīt pēc dzemdībām. Visos kodekos šo klauzulu neatrodam, jo tā jau tiek ievērota un šo gadījumu parasti identificē ar ārtaulības bērna nogalināšanu un tas kā tāds arī no tiesību viedokļa tiek apskatīts.

~~Atb.~~ Str.G.B. no 1871.gada no sodāmības viedokļa izšķir šādus pamešanas resp. atstāšanas veidus: 1) a)seku dēļ nekvalificētu pamešanu un proti tādu, kuru pastādā citas personas, ne vecāki pret miesīgiem bērniem²⁾ (221.§.

1) Sk. iepriekšējo nodaļu.

2) Tomēr ne patēvi un pamātes, svainībā esošie, vecāki.

2.daļa) un b) tādu pašu pamešanu, bet ja to pastrādā miesīgi vecāki pret saviem bērniem (221.§.2.daļa); 2)seku dēļ kvalificētu pamešanu: a) smags miesas bojājums 224.§ garā un b) nāve (221.§ 3.daļa).

Sods abos pirmos gadījumos ir cietums, abos pēdējos pārmācības nams, pieskaitot arī fakultatīvo pilsonisko tiesību zaudēšanu (32.§).¹⁾

Tā tad savā parastā kvalifikācijā, saskaņā ar 221.§, pamešana, resp.atstāšana briesmās ir noziegums, par kuru ir paredzēts cietuma sods no 3 mēnešiem līdz 5 gadiem; ja to pastrādā miesīgi vecāki, tad sods nedrīkst būt mazāks par 6 mēnešiem.

Pamešanas seku smagums²⁾ pārvērš pamešanu smagā noziegumā un par to draud pārmācības nams no 1 - 10 gadiem, ja pabeigtas vai mēģinātas pamešanas rezultātā ir radušies smagi miesas bojājumi - 221.§.3.d.; ja ir iestājusies nāve, tad sods ir pārmācības nams no 3-15 gadiem.³⁾

1) RADBRUCH . Vergleichende Darstellung. 194.1.p.

"Saskaņā ar valdošo domu, atkarībā no viena attiecīgā gadījuma iestāšanās, (sal.20., 31.§§) seko godu pemošs sods un proti - nejausas nonāvēšanas gadījumā šie vienmēr jāreķinās ar pārmācības namu, kamēr saskaņā ar 217.§ nejausas nonāvēšanas gadījumā, mikstinošu apstākļu dēļ ir pielaižams arī cietums."

2) Ja arī tās iestātos nedz nodoma, nedz nolaidības dēļ.

3) K.BINDING. Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts. 64.1.p. "Parastākā te ir nonāvēšana aiz nolaidības pamešanas dēļ. Tomēr būtu jāatzīst, ka, ja pamešana saistās ar nonāvēšanu (Totschlag), tad tai nevaram piemērot 213.§... Cik tālu cilvēku nolauplīšana ir saistīta ar bezpalīdzīgu personu nostādīšanu bezpalīdzīgā stāvoklī, tik tālu tā ir uzskatāma kā pamešana paasinātā formā G.B.234.§."

Bindings¹⁾ atzīmē, ka saskaņā ar G.B.221.§., pamešana plašākā nozīmē ir noziegums, kuŗa mēģinājums "par nožēlošanu" nav sodāms.²⁾

Sodamība saskaņā ar 221.§. prasa, lai nodoms būtu saistīts ar savas darbības bīstamības apziņu. Apdraudēšanas un kaitēšanas nodoms nekādā gadījumā neizslēdz viens otru.³⁾ Ja apdraudējuma apziņa nav konstatēta, tad pamešana resp.atstāšana izpaliek, bet tās vietā var stāties nonāvēšana aiz neuzmanības, miesas bojājumu nodarīšana vai arī pārkāpums pret personisko stāvokli.

No sodāmās darbības iedarbības viedokļa un vadoties no pamešanas sistematiskās vietas Atg. Str.G.B'ā, Radbruch's (Vergleichen.Darstellung 194.1.p.) pieskaita pamešanu resp atstāšanu briesmās deliktiem, kas vērsti pret dzīvību. Tā kā likums neprasa, lai sekas vienmēr būtu nāvīgas, tad mums ir jāsecina, ka tas ir apdraudējuma delikts un proti starpdelikts starp abstraktu un konkrētu apdraudējuma deliktu; no objektīvā viedokļa vajadzētu pastāvēt, kā to

1) K.Binding. Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts 64.1.p.

2) Liszt. Deutsches Strafrecht. 293.1.p. gan atzīmē, ka mēģinājums ir sodāms tikai tādā gadījumā, ja pamešana kvalificējas kā smags noziegums un tas esot iespējams, ja mēģinātai darbībai ir radušās smagas sekas.

3) Sal.Liszt Deutsches Strafrecht 89.§. Tālāk K.Binding's Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts 63.1.p. atzīmē, ka nodoms šē var saistīties arī ar pārkāpumu pret personisko stāvokli (Str.G.B.169.§.). Tādā gadījumā abi delikti konkurē, bet ja nodoms ir vērsts uz bērna nonāvēšanu, tad nonāvēšana un pamešana nekonkurē savā starpā, bet paliek vienīgi slep-

prasa konkrēta apdraudējuma delikta jēdziens, katrā atsevišķā gadījumā kādam apdraudējumam, jo ir nepieciešami nostādīt bezpalīdzīgu personu bezpalīdzīgā stāvoklī neapdraudot pēdējo, bet abstraktam apdraudējuma deliktam šo nozieguma tipu tuvina tieši abstraktā delikta jēdziens⁴⁾ ka zināms stāvoklis pats par sevi parasti ir bīstams un par šāda stāvokļa radīšanu sods draud neatkarīgi no tā vai katrā atsevišķā gadījumā briesmas arī tiešām ir iestājušās vai nav.⁵⁾

Sakarā ar Vācijas 1871.gada Str.G.B. 221.§, sniegto pamešanas resp.atstāšanas briesmās jēdzienu un definīciju Radbruch's atzīmē, ka no seku viedokļa vācu sodu likums nav konsekventi uztvēris pamešanu resp. atstāšanu briesmās kā dzīvības un miesas veselības apdraudējumu vien, jo pastāv arī citi dzīvības apdraudējuma veidi, kas ir ne mazāk bīstami kā pamešana un kas tomēr paliek nesodīti.

Šķiet, ka sods par pamešanu briesmās nedraud tāpēc, ka tā ir tas bīstamākais dzīvības apdraudējuma veids, bet gan tāpēc, ka likums vienkārši iekļāva sevi jau agrāk iz-

kavības delikts; smagāku miesas bojājumu nodarīšanas gadījumā piemērojams vienīgi 225.§.

4) A.SCHÖNKE. Strafgesetzbuch - Kommentar 12.1.p.

5) ibid. "Ar briesmām saprotam tādu dabiski likumībai nepakļautu stāvokli, kura gadījumā ir ļoti iespējama kaitējuma iestāšanās."
RADBRUCH. Vergleichen.Darstellung. 194.u.t.1.p.

veidojušos noziedzīgā nodarījuma sastāvu, to modificēja, bet tomēr neizveda tajā kādas pārgrozības tā būtiskās sastāvdaļās, kas gan būtu vajadzīgs, jo šī noziedzīgā nodarījuma sastāva izveidošanās laikā gan valdīja skaidrība par šī delikta sodāmību, tomēr ne par tā pamatiem, jo tai laikā vēl nebija skaidrs, ka ar pamešanu reizā tiek skarti vismaz divi tiesiski labumi - proti cilvēka dzīvība un veselība no vienas puses un aizgādība no otras puses, pie kam visi tiesību kodeksi līdz C.C.C. ieskaitot sodīja tikai tad, ja noziedzīgais nodarījums tos skāra abus vienlaicīgi. Šis dualisms ir palicis arī patreiz spēkā esošā sodu likumā un tā kā likums grib ar soda piedraudējumu vienlaicīgi aizsargāt abus tiesiskos labumus, tas tos aizsargā nepietiekoši.

Arī saskaņā ar Krievijas 1903.gada sodu likumu attiecīgiem pantiem atstāšana resp. nostādīšana briesmās ir sodāma, ja no ārējās puses ir konstatējama darbība vai bezdarbība,¹⁾ kas rada zināma labuma, proti dzīvības vai veselības apdraudējumu, bet no iekšējās puses tiek prasīts nodoms. No soda apmēru viedokļa mēs sastopam šē trīs noziedzīgu nodarījumu veidus: 1) noziedzīga cilvēka atstāšana briesmās, ar priekšnoteikumu, ka subjekts var būt tikai tāda persona, kurai uz dabiskas vai līgumiskas saistības pamata jārūpējas par attiecīgo bezpalīdzības stāvoklī esošo personu, un no objekta viedokļa ir raksturīga absolūtā bezpalīdzība, resp. tāda, kas saistīta ar

1) Sk.IV nodaļu.

normālu fizisku vai garīgu spēju trūkumu. Saskaņā ar 489.p.I daļu sods šē ir paredzēts pārmācības nams uz laiku, ne ilgāku par trim gadiem.

Eventuēlā soda bargums atkarājas no atstāšanas briesmās apstākļiem un no radītajām sekām; tomēr seku iestāšanās vai neiestāšanās neiespāido sodāmību kā tādu, izejot no šī delikta tipa abstraktā apdraudējuma delikta dabas pietiek ar briesmu iespējamās iestāšanās varbūtību.

Blakus nodarījumiem, vērstiem pret absolūti bezpalīdzīgā stāvoklī esošām personām, Krievijas 1903.gada sodu likumi, pretēji apskatītiem Vācijas 19.g.s. partikulāriem sodu likumiem un 1871.gada Allg.Str.G.B. paredz arī relatīvi bezpalīdzīgā stāvoklī esošo personu atstāšanu briesmās.

Saskaņā ar Krievijas 1903.gada sodu lik.492.pantu, ar tādu pašu sodu kāds ir paredzēts 489.pantā, soda tvaikoņa vai jūras kuģa kapteini, ceļvedi, pavadoni u.t.l.personas, kas izpildot savus dienesta vai līgumiskos pienākumus, atstāj tām uzticētās personas briesmās un 495.pants papildina šo pantu, uzliekot ne tikai jau minētām nodarījuma subjektu kategorijām, bet vispāri katram jūras vai sauszemes satiksmes līdzekļa vadītājam, ev.arī dienestpersonālam (496.p.) par pienākumu rūpēties par tiem uzticētiem līdzbraucējiem un satiksmes līdzekļiem briesmu gadījumos.

Vieglākais sods atstāšanas briesmās gadījumā ir cietums, un tas piespriežams kuģa dienestpersonai, kas pār-

kāpusi dienesta pienākumus briesmu brīdī, un arests vai naudas sods (490.p. sk.tālāk). Pārmācības nams līdz trim gadiem draud par atstāšanu briesmās un par kvalificētu gadījumu, kad kuģa vai cita satiksmes līdzekļa vadītājs nav spēris soļus pasažieru vai attiecīgā satiksmes līdzekļa glābšanai vai arī atstājis pēdējos. Smagākais briesmās atstāšanas gadījums ir paredzēts 492.pantā un proti pārmācības nams bez augstākās laika likmes noteikšanas, tā tad te var piespriest pilnos likumā paredzētos apmēros (6 gadi).

Šai pašā nodaļā ir apskatīta arī palīdzības nesniegšana. Vadoties no IV nodaļā izteiktiem apsvērumiem, palīdzības nesniegšana nav kvalificēta kā tik smags nodarījums, kā atstāšana briesmās (izņemot protams 490.pantu). Ja palīdzības nesniegšanas nodarījuma subjekts nav saskapā ar savu iepemamo amatu obligāti saistīts ar palīdzības sniegšanas pienākumu, tad šāds nodarījums kvalificējas kā pārkāpums un to soda tikai iestājušos smagu seku gadījumā un ne smagāk kā ar arestu līdz vienam mēnesim vai ar naudas sodu (491.p.). Tas pats sods draud neatkarīgi no sekām, ja šāda palīdzības sniegšana ietilpa vainīgā darbības laukā vai arī to paredzēja likums vai saistošie noteikumi (494.un 497.p.I d.). Kvalificēti palīdzības nesniegšanas gadījumi, apstākļos kad attiecīgam nodarījuma subjektam bija pienākums šādu palīdzību sniegt, ir paredzēti divi. Saskapā ar 497.panta II d. palīdzības nesniegšana slimam vai nesamapas stāvoklī esošam no pantā minētā

ārstējošā personāla puses sodāma ar arestu līdz trim mēnešiem, bet 493.pants paredz jau smagāku sodu - cietumu, locim, ostas vai piekrastes pavadonim un jūras kuģa kapteinim vai cita kāda kuģa vadītājam, ja tie nav snieguši palīdzību kuģim.

Līdzīgs sods, kā par kvalificētiem atstāšanas briesmās gadījumiem draud arī par nostādīšanu briesmās(489.p, II daļa). Pēc 1903.gada sodu likuma noziedzīgais sastāvs atstāšanas briesmās gadījumā prasa, lai subjekts būtu likumiski vai līgumiski saistīts ar uzraudzības pienākumu, bet attiecībā uz nodarījuma objektu šī delikta klasiskā formulējumā (489.p.I d.) paredzēts tikai absolūts bezpalīdzības stāvoklis. Nostādīšanas briesmās noziedzīgais sastāvs atraisās no šīs bāzes, paredzot par subjektiem katru, bet par objektu pielaižot arī relatīvi bezpalīdzīgas personas. Kamēr atstāšanas briesmās gadījumā briesmu elements izriet galvenokārt no objekta fiziskā vai garīgā stāvokļa, tikmēr pie nostādīšanas briesmās šo briesmu elementu rada, vai apzināti to izvēlas noziedzīgā nodarījuma subjekts. Sakarā ar šādu koncepciju paredzēts arī smagākais sods - pārmācības nams un smago seku ev.nāves iestāšanās gadījumā šis nodarījums var pārvērsties vieglāk, kā pie atstāšanas briesmās nāves vai miesas bojājumu sagādāšanā.

1933.gada Latvijas krimināltiesībās sastopam to pašu delikta trejdalījumu no sodāmības viedokļa kā Krievijas 1903.gada sodu likumos. No smagāko sodu viedokļa

Latvijas krimināltiesības neparedz visumā tik bārgus sodus kā Krievijas 1903.gada sodu likumi,¹⁾ turpretim par palīdzības nesniegšanu sodi dažos gadījumos ir bargāki. Par atstāšanu briesmās (458.p.I d.) vispāri un par speciālu atstāšanas briesmās gadījumu (463.p.) draud pārmācības nams līdz 2 gadiem (Krievijas 1903.g.sodu lik. 3 gadi) un ev.arī attiecīgā nodarbes veida tiesību atņemšana no 1 - 5 gadiem.

Saskaņā ar 458.p. II daļu sods par šo nodarījumu ir arests; acīmredzami, trūkstot briesmu elementam, likumdevējs paredz ar šī panta II daļu aizsargāt ne dzīvības vai miesas veselības labumu, bet gan sods te draud par aizgādības pienākuma neievērošanu resp. likumdevējs aizliedz ar soda piedraudējumu šādā veidā vienkārši atbrīvoties no aizgādības pienākumiem. Par cik šai nodaļā vispāri iet runa par atstāšanu briesmās, resp. lieta grozās ap abstraktu apdraudējuma deliktu, šī panta II daļa te neiederas. Tuvāki šo jautājumu apskatīsim VII nodaļā.

Sodi par palīdzības nesniegšanu paredzēti 460.pantā vispārēji noteikumi un 461, 462 un 464.pantos. Kā jau aizrādīju, 463.pants atbilst krievu 1903.gada sodu lik. 495.pantam un šo pantu noteikumi piemērojami atkarībā no apstākļiem kā atstāšanai briesmās, tā arī palīdzības nesniegšanai. Raksturīgi, ka 460.pants paredz pretēji 1903.

1) Absolūti sodi, protams, ir vieglāki, jo Latvijas 1933.gada sodu likumā augstākais ieslodzījuma laiks pārmācības namā ir 4, ne 6 gadi.

gada sodu likumu 491.pantam cietuma sodu smagāku seku iestāšanās gadījumā. 461.pants aptver 1903.gada sodu likuma 492., 493.un 496.pantus. Sodi te ir paredzēti relatīvi tie paši, tas pats sakāms arī par 462.pantu(1903.gada sodu lik.494.p.) un 464.pantu (1903.gada sodu lik. 497.p.). Pēdējais pants paredz kriminālu atbildību par speciālu, uz ārstējošo personālu attiecošos, likumu un noteikumu neievērošanu (sk.IV nod.).

Kā Krievijas 1903.gada, tā Latvijas sodu likumi atšķirībā no atstāšanas un nostādīšanas briesmās, palīdzības nesniegšanas gadījumos nedara sodāmību atkarīgu no "dzīvības briesmām", pietiek, ka nodarījuma objekts atrodas "apzināti briesmās". Smagas sekas paaugstina soda mēru (sev.461.p.).

464.pants paredz savā I daļā vispārēju likuma vai noteikumu neievērošanu, bet II daļa min kvalificētu gadījumu, kad to pašu izdara sevišķas likumā minētās personas - sods augstāks. Arī še abos gadījumos netiek prasīts dzīvības apdraudējums vai arī seku iestāšanās.

Par nostādīšanu briesmās Latvijas 1933.gada sodu likumā sakāms tas pats, kas par Krievijas attiecīgo 1903.g. sodu likuma pantu (489.p.II d.).

VII

Kādām prasībām jāatbilst un kādu attīstības ceļu būtu jāiet šim institutam topošos sodu likumu kodekos.

No iepriekšējās nodaļās apskatītā materiāla varam secināt, ka pamešana resp. atstāšana briesmās pēc sava sastāva ir stipri līdzīga uzbrukumam cita dzīvībai un ķermeņa bojājumu sagādāšanai,¹⁾ jo raugoties no objektīvā viedokļa kādas personas atstāšana briesmu stāvoklī, kaut arī tā neradītu nekādas kaitīgas sekas atstātai personai ir uzskatāma kā mēģinājums sagādāt kaitējumu vai kādas personas nostādīšanu tādā stāvoklī, kas varētu sagādāt pēdējai kaitīgas sekas. Ja šādas sekas arī tiešām iestājas, tad vainīgais šinī gadījumā atbild pēc vispārējiem noteikumiem par seku pieskaitāmību, jo kaitējuma iestāšanos noteica vainīgā darbība. Arī no subjektīvā viedokļa mēs konstatējam, ka sodu likumu kodeku prasība ir, lai vainīgais arī apzinātos, raugoties no atstāšanas vietas un apstākļiem, ka atstājamā dzīvībai vai veselībai tiešām draud briesmas un ka tas, tomēr, vai arī tieši šo iemeslu dēļ izpildījis nodomāto darbību, t. i. tādējādi dodot spēku apgalvojumam, ka viņš ir darbojies ar tīšu vai netīšu nodomu sagādāt veselības kaitējumu vai arī atņemt dzīvību, katrā ziņā jāpresumē, ka viņš ir vienaldzīgi izturējies attiecībā uz šādu seku iespējamo iestāšanos.²⁾

1) Še mēs nerunājam, protams, par to juridisko dabu, jo ~~vieni~~ ^{viņi} pieder pie kaitējuma, otri - pie apdraudējuma deliktiem.

2) Sal. Foiņickis - Kurs ugodovnavo prava 52.1.p.
"Blakus gadījumiem ar negatīvas darbības raksturu, kuriem sekojusi dzīvības atņemšana, atrodam arī tādus, kuriem šādu seku nav, kā arī kur vainīgā nodoms nav bijis cilvēku nogalināt, tomēr, neapsau-

Tā tad nav šaubu, ka pamešana resp. atstāšana briesmās kvalificējas kā vācu, tā arī citu tautu sodu likumos³⁾ kā dzīvības un miesas apdraudējums un aizgādības pienākuma pārkāpšana, kas sākotnēji gāja blakus dzīvības un miesas apdraudējumam un zināmā mērā pat dominēja, par to tiek tikai klusuciešot prezumēts un pat tādi sodu likumu kodeki, kas to vēl it kā pietiekoši stingri akcentē,⁴⁾ tomēr galveno uzsvaru liek un sodāmību saista ar dzīvības un miesas apdraudējumu. Tā tad šī institūta vēsturiskās attīstības gaitā mēs vērojam tendenci no vienas puses it kā apvienot vienā deliktā šo abu tiesisko labumu apdraudējumu, bet no otras puses tā attīstības gaita rāda tendenci galveno uzsvaru likt uz dzīvības un miesas apdraudējumu, kas izriet no pamešanas vai atstāšanas darbības, paplašinot šai gadījumā kā subjektu tā objektu piekritīgās kategorijas. Ja jautājam, vai pamešanas resp. atstāšanas delikts mūsu laiku tiesībās aptver visus dzīvības un miesas veselību apdraudošus gadījumus, un vai tas ir pats svarīgākais to starpā, tad mums jāsaka, ka no

bāmi, tā nodoms ir bijis atstāt cilvēku briesmās. Ņemot vērā dzīvības svarīgumu, neatkarīgi no sekām un attiecīgā vainīgā nodoma, šādu negatīvu darbību, kādēļ arī tādos apstākļos katram, kas nevēlas tikt sodīts, jāspēr zināmi soļi, lai palīdzētu cilvēkam, kura dzīvībai draud briesmas."

- 3) Še nebūtu lieki piezīmēt, ka Radbruch's (Vergl. Darst. 200. l. p.) aizrāda, ka pat pamešanas termins ir vēsturiskas sagādīšanās atlieka, kad kādreiz savienoja vienu speciālo dzīvības un miesas apdraudēšanas gadījumu ar pamešanu.
- 4) Piem. aps. Ciriches kantona sodu lik.

vienas puses pamešana un atstāšana briesmās neaptver visus pieminētos dzīvības un veselības apdraudēšanas gadījumus un tas nav arī pats svarīgākais starp tiem un tas uzrāda patreizējā redakcijā arī ievērojamus trūkumus. Kādēļ piem. no objektu viedokļa¹⁾ minētas tikai jaunības vecuma, nespēka un slimības dēļ bezpalīdzīgas personas un kādēļ ir izslēgtas citas dažādu iemeslu dēļ bezpalīdzīgā stāvoklī esošu personu kategorijas? (Piem. kalnos turistu pavadonis, kas pamet kritiskā brīdī savus pavādāmos, paliek saskaņā ar šī delikta noteikumiem nesodīts). Tas pats sakāms arī par subjektu kategoriju ierobežošanu. Loģiski secinot vajadzētu soda piedraudējumu par pamešanu attiecināt uz visiem dzīvības un miesas apdraudējumiem. Šai sakarībā jāsaprot, ka kā krievu, tā arī vācu un mūsu sodu likumi meklē šeit izeju divos virzienos. Vācijas sodu likumu nepilnīgie noteikumi par palīdzības nesniegšanu (sk. 360. § 10. p.) atvietoti ar 1935. gada 28. jūnija noveli ar 330. c. §, kas ietver sevī arī tās pašas noveles ievestā 2. § klauzulu par sodāmiem nodarījumiem, kuŗu sodīšanu prasa, un kas sodāmi saskaņā ar veselo tautas apziņu, resp. šis pants (330. c. §) iekļaujot sevī šo 2. § atziņu atkāpjas no "nulla poena sine lege" principa un zināmā mērā, protams, paver tiesnesim arī šai gadījumā ceļu uz plašu analogijas pielietošanu un dod tam iespēju sodīt visos gadījumos, kad tiesa uzskata, ka ar

1) RADBRUCH. Vergleichende Darstellung. 165. l. p.

zināmu darbību ir radīts dzīvības un miesas un arī tautas labuma apdraudējums. Salīdzini A.Schönke's komentārus pie 330.c.§.¹⁾ Tā tad par patreizējo stāvokli vācu tiesībās jāsaka, ka blakus pozitīviem elementiem, uz kuriem ir aizrādīts iepriekšējās nodaļās, jāsaka, ka vācu tiesības nav visā pilnībā atrisinājušas un formulējušas šī delikta juridisko dabu no kriminālpolitiskā viedokļa. 1935.gada 28.jūnija novele izdalot noteikumus par palīdzības nesniegšanu atsevišķi 330.c.§ gan ar to uzsver šāda veida deliktu nozīmi, sevišķi vēl atkārtojot šai § noveles 2.§ izteikto principu, tomēr tieši pamešanas, resp. atstāšanas delikta problēma ar to nebūt nav atrisināta.²⁾

To pašu varam teikt arī par Krievijas 1903.gada sodu likumiem. Blakus pantiem ar vispārēju nozīmi (489., 490.), kas visumā atbilst satura ziņā, līdz ar jau pieminētiem trūkumiem, Vācijas sodu likumu 221.§, Krievijas sodu likumi paredz tālāk tai pašā sakarībā veselu virkni kazuistisku pantu, kuriem vajadzētu papildināt un noskaidrot 489., 490.pantu iepemto stāvokli. Tā tad arī šie likumdevēji nav varējis, vai arī nav gribējis dot vienu vispārēju, kopēju un izsmeļošu formulējumu, bet tas iedomājies atradis izeju šādā dualismā, kas pie tam nav tik efektīgs iedarbības ziņā kā stāvoklis Vācijas sodu likumos pēc 1935.gada 28.jūnija noveles.

1) A.SCHÖNKE. Strafgesetzbuch Kommentar .330.c.§.

Visu teikto varam arī pilnībā attiecināt uz atstāšanu briesmās Latvijas sodu likumā, jo kā jau aizrādīju, ar redakcionālas dabas grozījumiem mūsu sodu likuma attiecīgie panti visumā atkārtoti Krievijas 1903.gada sodu likumu attiecīgos noteikumus. Arī šie atrodam vispārēju formulējumu attiecībā uz aizgādības saistīgām un tiesīgām personām (458, 459.p.) un dažus kazuistiskus gadījumus turpmākos pantos (461.- 464.).³⁾

Tā tad no līdzšinējā apskata mēs redzam, ka patreiz likums gan iekļauj formulējuma norādījumus par aizgādības pienākuma neievērošanu, bet no otras puses sodāmību vērš tikai uz ar šo pienākuma neievērošanu saistīto dzīvības un miesas apdraudēšanu.

No teiktā izriet, ka šī institūta turpmākai attīstībai būtu jāiet divēji, pilnīgi patstāvīgi, ceļi un proti, būtu vēlams izveidot vienu plašāku kopēju institutu visiem dzīvības un miesas apdraudējuma veidiem⁴⁾ un

2) A.SCHÖNKE. Strafgesetzbuch.Kommentar 454.1.p.
"Topošais likums savā tekstā norādīs un uzsvērs, ka te mums ir darīšana ar dzīvības apdraudējuma deliktu un ka šāda darbība ir sodāma vienīgi dzīvības apdraudējuma gadījumā. Aizsargāto personu loks ir paplašināms un likums nerunā vairs par pamešanu, bet par nostādīšanu briesmu stāvoklī, ar to tiks uzsvērts, ka nav nepieciešama telpiska atšķiršana."

Piez. Schönke tā tad atrisina šo problēmu par labu pamešanai tikai kā dzīvības apdraudējuma deliktam.

3) Jāpiezīmē, ka 460.p.dod vispārēju palīdzības nesniegšanas formulējumu.

4) Sal.Radbruch. Vergleichen.Darstellung.201.1.p.

otru institutu vajadzētu paredzēt tieši zināmiem aizgādības pienākuma pārkāpšanas veidiem.

Runājot par šādu vispārēju kopēju institūtu visiem dzīvības apdraudējuma veidiem, jāpatur prātā, ka šāda institūta radīšana prasa ļoti rūpīgu pieeju kā formulējuma, tā satura ziņā.¹⁾ 20.g.s. sākumā atrodam šāda paplašināta instituta paraugus vairākos projektējamos sodu likumu kodekos.²⁾

Šos jaunizstrādātos attiecīgos pantus raksturo šādi pieturas punkti: nodarījuma subjekts - katrs, ne tikai aizgādības saistīgais, nodarījuma objekts - katrs, ne tikai bezpalīdzīgais, sekas, kaut kāda iemesla dēļ bīstamais stāvoklis (arī ne tikai bezpalīdzības dēļ); darbība, katra darbība, kas saistīta ar šāda stāvokļa radīšanu; tā tad ne tikai telpiska atšķiršana atbrīvošanās nolūkā, bet visumā jaunais paplašinātais sastāvs formulētos šādi: "kas kādu cilvēku apzināti vai neapzināti nostāda tiešās dzīvības vai tiešās veselību apdraudošās briesmās, tiek..... sodīts³⁾ - tā tad še mēs redzam vienu vispārēju dzīvības vai miesas apdraudējuma deliktu. Pret šādu vispārēju apdraudējuma deliktu tiek celti iebildumi,⁴⁾ ka apdraudējuma delikti jāformulē kā delikti

1) Sal.Foipickij.Kurs ugotovnavo prava 52.1.p.

2) Piem.Šveices 1903.g.sodu lik.projekts un 1937.g.s.l

3) Radbruch.Vergleichen.Darstellung. 201.1.p.

4) ibid. 201.1.p.

izdarīti ar noslēgtiem līdzekļiem, t.i. ne ar apdraudējumu vispāri; jādraud ir tikai par tādu apdraudējumu, kas raksturots ar sevišķiem ārkārtējiem apstākļu veidiem, pretējā gadījumā katrs, kas negrib būt pilnīgi bezdarbīgs, nepieciešami nepārtraukti apdraud tiesiskus labumus un tā draudot vispārībā par tiesisku labumu apdraudēšanu tiktu ievērojami traucēta un ierobežota cilvēka darbības brīvība. Šie iebildumi skar mūsu apskatītā vēlamā pamešanas resp. atstāšanas briesmās instituta topošo formulējumu un tieši to formulējumu, kas raksturotu to tikai kā dzīvības un miesas apdraudējuma deliktu, resp. šie iebildumi ir vērsti pret tā paplašinātu sastāvu, kas iekļautu sevī arī dažus citus radnieciskus institūtus, piem. nonāvēšana aiz neuzmanības, daži pārākumi aiz nolaidības u.t.t.

No pretējā viedokļa šai jautājumā varētu teikt sekojošo. Šis pašas ierunas varētu celt arī tik pat labi par soda piedraudējumu par noziedzīgiem nodarījumiem aiz neuzmanības, jo še iet runa vispāri par neuzmanību un apdraudējumu, bet attiecīgie noteikumi nenorāda uz noteiktiem aizliegtiem apdraudošas izturēšanās veidiem un tam apstāklim, ka šo noziegumu priekšnoteikums pretēji projektētam apdraudējuma deliktam ir kaitīgais iznākums, nevar tikt piešķirta izšķirēja nozīme, jo tas stāvokli pēc būtības negroza un nebūt neatvieglina noziedzīgās izturēšanās bīstamības un sodāmības noteikšanu, kas principā slēdzienu kombinējumu ceļā saista kai-

tīgo iznākumu ar nodarītāja darbību, it kā pēdējais to būtu "in volviere" starpība šo deliktu starpā ir tikai tā, ka vispārējais apdraudēšanas delikts sodītu par katru apdraudošu izturēšanos, kamēr nodarījumi aiz nolaidības soda par šādu pat apdraudošu izturēšanos, bet vienīgi kaitīgu seku iestāšanās gadījumā.¹⁾ Neskatoties uz teikto, mēs nekur literatūrā neatrodam prasību pēc delikta aiz neuzmanības atcelšanu, jo tie it kā aprobežotu cilvēka darbības brīvību. Sakarā ar jau iepriekš teikto, man šķiet, ka Vācijas jaunākais tiesību attīstības ceļš sakarā ar 1935.gada 28.jūnija noveli ir šai jautājumā gājis vēl tālāk, jo šīs noveles 2.§ it sevišķi ir piemērots šādu vispārēju un tuvāk grūtāki precizējamu noziedzīgu nodarījumu apkarošanai, pie kam, vismaz vācu zinātniskā literatūrā mēs nesastopam kritiku vai norādījumus, ka šis § kaut kādā nebūt mērā traucētu cilvēku darbošanās brīvību vai arī dotu ceļu tiesnešu patvaļai. No krimināltiesību principu viedokļa vispār, kas

- 1) RADBRUCH. *Vergleichen Darstellung* 200.u.t.l.p.
"Vispārējos vilcienos varētu atzīmēt, ka projektējamais apdraudējuma delikts varētu arī iekļaut sevī arī deliktus aiz neuzmanības resp.nolaidības, sevišķi nonāvēšanu aiz neuzmanības, jo viena vispārēja apdraudējuma delikta sastāvs ir pilnīgāks un asāki varētu ķert attiecīgos nodarījuma subjektus. Piem.ja divas personas vienādi apzināti neuzmanīgi rīkojas ar uguni, pie kam vienas rīcība rada ugunsgrēku, tad sods skars tikai viņu, jo šē radusās kaitīgas sekas, bet otra, kuŗas rīcība gadījuma pēc palika bez sekām, paliks nesodīta, kaut arī viņas rīcība bija vienlīdzīgi bīstama. Vispārēja apdraudēšanas delikta darbības sniedzamības loks skartu arī pamatoti šo otru personu.

ir piemēroti vairumu kriminālkodekus sastādot, liekas, ka šāds vispārējs apdraudējuma delikts ievērojamā mērā ir līdzīgs šim 1935.gada 28.jūnija noveles 2.§, jo kā viens tā otrs draud par katru darbību, kas šādu vai tādu iemeslu dēļ stātos pret runā ar vispārējiem likuma vai, kā to formulē minētās noveles 2.§, veselīgas tautas apziņas noteikumiem, un sakarā ar teikto, liekas, mēs varētu pieņemt, ka tie sodu likumu kodeki, kas atzīst principu "nulla poena sine lege" nevarētu akceptēt šādu vispārēju apdraudējuma deliktu, bet gan kādu modificētu pamešanas resp.atstāšanas briesmās institūtu ne-saistītu ar aizgādības pienākumu neievērošanu, kāds delikts būtu izdalāms atsevišķi. No otras puses tie sodu likumu kodeki, kas ir atteikušies no principa "nulla poena sine lege", katrā gadījumā varētu apvienot veselu virkni deliktu, kā piem.nogalināšana aiz neuzmanības, dedzināšana, ūdens aizsprosta ierīču bojāšana, palīdzības nesniegšana, atstāšana vai pamešana briesmās un dažus citus, vienā kopējā vispārējā apdraudējuma deliktā, bez kā tiktu skarti kādi vispārēji krimināltiesību zinātnes pamati.

Otrs delikts ir aizgādības pienākuma neievērošana resp. tas kvalificējas kā pārkāpums pret pēdējo. Šo aiz-

Starpība šo deliktu starpā ir vienīgi tā, ka viens delikts prasa briesmu apzināšanos, kamēr otrs delikts apmierinās ar vispārēju briesmu apzināšanās vajadzības prezumpciju."

gādības pienākumu, kā tas izriet no iepriekšējā apskata, varam saistīt šaurāk ar dabiski ar aizgādības pienākumu saistītām personām, resp. te būtu domātas ciešas ģimenes locekļu attiecības un arī plašāk ietverot aizgādības saistību laukā arī citus subjektus un objektus, kā aizgādņus, aizbildņus, apkopējus, un vispār visas personas, kas uz likuma, līguma vai konkludentas darbības pamata ir uzņēmās aizgādību par kādu personu.

No tiesību viedokļa šīs attiecības tiek skartas un to darbības lauks iekļaujas kā civiltiesībās, sevišķi ģimenes tiesībās, tā arī krimināltiesībās, kuras nodarbojas ar tām vēl arī citā sakarībā, ne tikai kopā ar pamešanu vai atstāšanu briesmās, tomēr šie citi panti nekādā gadījumā nevar pretendēt, ka tās aizsargātu aizgādības pienākuma tiesīgo personu intereses. Šai sakarībā mēs varētu runāt par mūsu sodu likuma 30.nodaļu - noziedzīgi nodarījumi pret ģimenes tiesībām un 29.nodaļu - noziedzīgi nodarījumi pret personas brīvību (šo noziedzīgo nodarījumu apskatījām nodaļā par tiesiskiem labumiem); līdzīgus nosacījumus atrodam arī vācu 169.,170.§§ un 13.nodaļā, tomēr jau pavirša iepazīšanās ar to saturu mums norāda (izņemot mūsu sodu likuma 29.nodaļu un vācu sodu likuma 169.§), ka tajos nav atrodami noteikumi, kas apmierinātu prasību par aizgādības pienākuma pārkāpšanas sodīšanu un atzīstot, ka dzīvības un miesas apdraudējuma delikts izdalāms atsevišķi, mums jānāk pie slēdziena, ka tādā gadījumā ir nepieciešams radīt tiesībās jaunu deliktu tipu

aizgādības pienākuma aizsardzībai.

Izejot no vecāku un bērnu attiecībām, Frida Duensing¹⁾ formulē šo aizgādības pienākumu apdraudošu deliktu šādi: "Kas nodomāti darbojas pretim saviem vecāku, aizbildņu vai aizgādņu pienākumiem, un tā kaitē vai apdraud mazgadīgā labumu, tas u.t.t. ir sodāms"; piešķirot šādu soda aizsardzību ne tikai mazgadīgiem, bet arī citām bezpalīdzīgā stāvoklī citu aizgādībā esošām personām, kur aizgādības attiecības pamatojas arī ar citām augstāk aprādītām saistībām, varētu radīt jaunu delikta tipu, vērstu uz aizgādības tiesību aizsardzību.

Abu aprakstīto jauno deliktu apskats rāda, ka nedz viens, nedz arī otrs no tiem neuzrāda pamešanas resp. atstāšanas briesmās raksturīgās pazīmes un tā var rasties iespajds, ka radot divus jaunus delikta veidus, mēs pilnīgi atstājam novārtā to pirmdeliktu, no kura tie abi būtu izveidojami. Tomēr tāds uzskats nav pareizs. Nemaz nerunājot par vispārējo apdraudējuma deliktu, neatkarīgi no tā, sakarā ar kādu krimināltiesisku principu tas arī būtu izveidots, kas jau visā pilnībā iekļauj sevī arī pamešanas resp. atstāšanas briesmās raksturīgās pazīmes, arī delikta tips, paredzētais pārkāpumiem pret aizgādības pienākumiem, pilnā mērā iekļauj sevī šo pamatnozieguma tipu un katrreizēja vienu vai otru noteikumu piemērošana būtu atkarīga no katrreizējiem faktiskiem lietas apstākļiem.

1) Frida Duensing. Verletzung der Fürsorgepflicht gegen Minderjährigen. 1903.

Šai sakarībā Radbruch's¹⁾ saka: "vai pamešanai kuŗu mēs atradām tik daudz zemju sodu likumos un kuŗa izveidojusies gadu simtepus ilgi, vajadzētu pilnīgi pazust no sodu likumiem pēc tam, kad no tās būs izveidojušies divi jauni deliktu sastāvi - dzīvības un miesas apdraudējums un pārkāpums pret aizgādības pienākumiem, vai ne? Šie abi jaunie sastāvi nepielaiž kādus koordinējošus noteikumus pamešanai, jo kur pamešana izpaužas kā aizgādības pienākuma neievērošana, tur tā pakļaujas vieniem, bet par cik iet runa par dzīvības un miesas apdraudējumu, otriem sodāmības noteikumiem un tais gadījumos, kur tā reizē ir pārkāpums pret abiem tiesiskiem labumiem, tā pakļaujas arī idealkonkurencē abu šo deliktu sodāmības noteikumiem un nevis koordinējoši, bet subordinējoši, jo nevaram domāt par kādu pamešanas privileģēšanu. Ja turpretim mēs gribētu iekļaut topošā sodu likumā pamešanu vienā no minētiem nozieguma sastāviem kā tā kvalificētu gadījumu, tad to nevarētu saistīt ar dzīvības un miesas apdraudējuma deliktu (kā to dara jaunais Šveices 1903.gada sodu likuma projekts 65., 68.Art.), jo varam domāt arī par citiem smagiem un smagākiem dzīvības apdraudējuma gadījumiem. Turpretim to varam ļoti viegli atzīt par kvalificētu aizgādības pienākuma pārkāpšanas gadījumu, jo mēģinājums atbrīvoties no visiem aizgādības pienākumiem smaguma ziņā pārspēj atsevišķus pārkāpumus

1) RADBRUCH . Vergleichend.Darstellung. 202.1.p.

pret aizgādības tiesībām. Kādā veidā pamešanu tādējādi vajadzētu izveidot, tas pēc visa iepriekšteiktā, vispārēji raksturotos šādi. Nebūtu uzsverami apdraudējums un bezpalīdzīgais stāvoklis, bet gan atbrīvošanās nolūks. Darbība - telpiska atšķiršana caur pamešanu vai atstāšanu; subjekts - visos gadījumos aizgādības saistīgais; objekts - aizgādības tiesīgais. Tādējādi nebūtu darīts pāri pierastam un vēsturiski attīstījušamies pamešanas jēdzienam un pamešana atrastu, neupurējot loģisko lietu attīstības gaitu, savu vietu topošos sodu likumos."

T ē z e s .

1. Savā patreizējā vispār pieņemtā sastāvā un formulējumā pamešanas vai atstāšanas briesmās delikts jaunākās tiesībās kā pirmā atrodam Bavarijas 1813. gada sodu likumā.
2. Spēkā esošās tiesībās pamešana vai atstāšana briesmās ir kvalificēta kā abstrakts apdraudējuma delikts.
3. Kā Latvijas, tā arī citās spēkā esošās tiesībās tas vienlaicīgi, un tādēļ arī nepilnīgi, aizsargā ar soda piedraudējumu divus tiesiskus labumus - dzīvību un miesas veselību un aizgādību.
4. No "de lege ferenda" viedokļa būtu vēlams šo deliktu sadalīt divos deliktu tipos:
 - a) vispārējā dzīvības un miesas apdraudējuma deliktā, un
 - b) aizgādības pienākuma apdraudēšanas deliktā;pie kam pamešana vai atstāšana briesmās varētu būt (b) delikta kvalificēts gadījums.
5. Šī (a) delikta vispārējie pamatprincipi topošos sodu likumos atkarīgi no principa "nulla poena sine lege" atzīšanas vai atmešanas modernās ev.attiecīgās krimināltiesībās.

L i t e r ā t ū r a .

1. BINDING, K. Lehrbuch des Gemeinen Deutschen Strafrechts. Besonderer Teil. I. Leipzig 1902.
2. ZELLER, H. Das Strafgesetzbuch für den Kanton Zürich. Zürich 1912.
3. DUENSING, F. Verletzung des Fürsorgepflicht gegen Minderjährigen. 1903.
4. FEUERBACH, A. Lehrbuch des Gemeinen in Deutschland gültigen Peinlichen Rechts.
 und
 MITTERMAIER, J.
5. FOIŃICKIJ, I. Kurs ugodovnavo prava. Častj osobenaja. S-P. 1911.
6. FOIŃICKIJ, I. Kurs ugodovnavo prava. Častj osobenaja. 1912.
7. HOLTZENDORFF, Fr. Handbuch des Deutschen Strafrechts. Dritter Band. Berlin 1872.
8. HINÜBER, O. Strafrecht unter Berücksichtigung des kommenden Rechts.
 und
 TEGMEYER, W. Leipzig 1943.
9. KRUGĻEVSKIS, A. Jaunākie virzieni mācībā par mēģinājumu.
10. KRUGĻEVSKIS, A. Principis "nulla poena sine lege" un tā nozīme krimināltiesībās.
11. LISZT, Fr. Lehrbuch des Deutschen Strafrechts. Berlin 1894.
12. MEZGER, E. Deutsches Strafrecht. Ein Grundriss. 1938.
13. RADBRUCH, Vergleichende Darstellung des Deutschen und Ausländischen Strafrechts. Band V. Aussetzung. Berlin 1908.
14. STENGLEIN, M. Sammlung der Deutschen Strafgesetzbücher.

15. SCHÖNKE, A. Strafgesetzbuch für das Deutsche Reich . Kommentar. Berlin 1942.
16. TAGANCEV, H.G. Ugolovnoje uloženje 22.marta 1903.g.
17. TITTMANN, C. Handbuch der Strafrechtswissenschaft und der Deutschen Strafgesetzkunde. Erste Teil. Halle 1806.

A v o t i .

1. Altenburgas 1841.gada sodu lik.
2. Austrijas 1852.gada sodu lik.
3. Badenes 1851.gada sodu lik.
4. Bavārijas 1813.gada sodu lik.
5. Braunšveigas 1843.gada sodu lik.
6. Corpus Criminalis Carolina.
7. Ciriches kantona 1897.gada sodu lik.
8. Hannoveras 1840.gada sodu lik.
9. Hessenas 1841.gada sodu lik.
10. Krievijas 1845/66/.gada sodu lik.
11. Krievijas 1903.gada sodu lik.
12. Latvijas 1933.gada sodu lik.
13. Nassavas 1849.gada sodu lik.
14. Oldenburgas 1814.gada sodu lik.
15. Prūsijas 1851.gada sodu lik.
16. E. Eiropas sodu likumi un zemes tiesības.
17. Saksijas 1855.gada sodu lik.
18. Tiringas valstu 1850.gada sodu lik.
19. Virtembergas 1839.gada sodu lik.
20. Vācijas 1871.gada sodu lik.

Satura rādītājs.

I nodaļa	<u>Ievads</u>	1. lp.
II nodaļa	<u>Institūta vēsturiskā attīstība</u>	
	1/ Romiešu tiesības	6. lp.
	2/ Kanoniskās tiesības	7. lp.
	3/ C.C.C.	7. lp.
	4/ Pamešana vai atstāšana briesmās citos vecākos vācu sodu likumu kodekos un zemes tiesībās . . .	8. lp.
	5/ Stāvoklis Vācijas 19.g.s.sodu likumos	10. lp.
	6/ Francijas, Sardīnijas ev.Itali- jas un citu valstu sodu sistemu attieksme šai jautājumā	13. lp.
	7/ Stāvoklis Krievijas tiesībās un Latvijas sodu lik.	14. lp.
III nodaļa	<u>Pamešana vai atstāšana briesmās vācu partikulārā likumdošanā 19. g.s., Vācijas 1871.gada Allg.Str. G.B'ā, Krievijas 1903.gada un Latvijas 1933.gada sodu likumos pantu salīdzinošā skatījumā</u>	
	1/ Bavārijas 1813.gada sodu lik. .	17. lp.
	2/ Virtembergas 1839.g.sodu lik. .	19. lp.
	3/ Hanoveras 1840.g.sodu lik. . .	20. lp.
	4/ Saksijas 1838.gada sodu lik.. .	22. lp.
	5/ Hessenas 1841.g.un Nassavas 1849.gada sodu likumos	24. lp.
	6/ Bādenes 1851.g.sodu lik. . . .	27. lp.
	7/ Tīringas valstu 1850.g.sodu lik.	29. lp.
	8/ Prūsijas 1851.g.sodu lik. . . .	29. lp.
	9/ Austrijas 1852.g.sodu lik. . . .	29. lp.
	10/ Vācijas spēkā esošais 1871.g. Allg.Str.G.B.	30. lp.
	11/ Ciriches kantona 1879.g.(ar pārgrozīj.līdz 1908.g.)sodu lik.	32. lp.
	12/ Šveices 1937.g.sodu lik.. . . .	34. lp.
	13/ Krievijas 1845(66), un 1903.g.s.	35. lp.
	14/ Latvijas 1933.gada sodu lik.. .	41. lp.

IV	nodala	<u>Dogmatiskais apskats</u>	
		1/ Atstāšanas vai pamešanas briesmās jēdziens	46. lp.
		2/ Objekts	49. lp.
		3/ Darbība	54. lp.
		4/ Nodoms	62. lp.
		5/ Subjekts	67. lp.
IV	nodalas turpināj.	<u>Palīdzības nesniegšana</u>	
		1/ Vispārējie norādījumi	73. lp.
		2/ Palīdzības nesniegšana Krie- vijas 1903.g.un Latvijas 1933.g. sodu likumos	75. lp.
		3/ Vācijas Allg.Str.G.B. 360.§. 10.p. un 330.c.§.	78. lp.
V	nodala	<u>Tiesisks labums, kuŗu apdraud pamešana vai atstāšana briesmās</u>	
		1/ Vispārējie norādījumi	83. lp.
		2/ Personiskā stāvokļa aizskā- rums	85. lp.
		3/ Pārkāpums pret aizgādības pienākumu	86. lp.
		4/ Dzīvības vai veselības ap- draudējums	88. lp.
VI	nodala	<u>Sodāmība</u>	
		1/ Sodāmības pamati	91. lp.
		2/ Sekas	95. lp.
		3/ Nodoms kā sodāmības pamats	96. lp.
		4/ Līdzdalība	97. lp.
		5/ Mēģinājums	98. lp.
		6/ Sodāmība pēc C.C.C. 132.Art.	98. lp.
		7/ Bavārijas 1813.g. sodu lik	100. lp.
		8/ Virtembergas 1839.g.sodu lik. u.c.partikulāro vācu valstīņu sodu lik.(Hanoveras, Hessenas, Nassavas un Bādenes sodu lik.)	102. lp.
		9/ Vācijas 1871.g. Allg.Str.G.B.103.	lp.
		10/ Krievijas 1903.gada un Latvi- jas 1933.gada sodu lik	107. lp.

VII nodaļa	<u>Kādām prasībām jāatbilst un kādu attīstības ceļu būtu jāiet šim institūtam topošos sodu likumu kodekos</u>	
	1/ Patreizējās šī institūta uztveres kritisks apskats.	114. lp.
	2/ Vēlami papildinājumi un pārgrozījumi, sev.sadalījums divi deliktu veidos - vispārējā apdraudējuma deliktā un aizgādības pienākuma neievērošanas deliktā.	118. lp.
	3/ Atstāšanas resp.pamešanas briesmās delikta vieta topošās tiesībās	124. lp.
	Tēzes	127. lp.
	Literatūra	128. lp.
	Avoti.	130. lp.
	Satura rādītājs.	131. lp.